1

EVCLIDIS ELEMENTORVM LIBRI SEX PRIORES.

Quorum demõstrationes tum alibi ſparſim, tum maximè libro quinto ad faciliorem captum accommodauit

CAROLVS MALAPERTIVS Montenſis è Societate IESV.

DVACI,

Typis BALTAZARIS BELLERI ſub Circino Aureo

ANNO 1620.

2

IVVENTVTI MATHEMATVM STVDIOSÆ In Academia Duacensi.

HAbetis ad manum, Iuuenes ornatissimi, Euclidis Elementa sex priora, hoc est Geometriæ, atque adeo Mathematum omnium fundamenta: in quibus explicandis si cuipiam videbor nonnulla subticendo minus accuratè Mathematicæ demõstrationis numeros omnes explere, is velim intelligat non Sophistis reuincendis, qui de industria velint in luce cæcutire, sed docilibus ingenijs & veritatis amantibus scribere me instituisse. Quibus profectò nescio an mediocri breuitate obscuriora fiant Mathemata, an molestiora nimia quorundam accuratione, qui seu lectorum ingenio, seu beneuolentiæ diffisi satis per sese obuia inculcant anxie, & ne quid omissum videatur, tot in vnum ratiocinationes congerunt, quot simul mente complecti sit difficillimum. Id non alibi magis quã in libro quinto licebit intueri, si cui fuerit oportunum alios passim commentarios cum hoc nostro conferre. Cum enim eius libri Theoremata in *omnem Mathematicæ partem vim habere amplissimam cernerem, non dubitaui quin proximè cum primis naturâ pronuntiatis cohærêrent, eaque proinde noua methodo ad prima statim principia reuocaui, à quibus minimum discessissent. Quid enim attinebat per Multiplicium, & probationum flexus Tyronem circumducere, si propositis clare terminorum notionibus ad ipsam quamprimum veritatem magno compendio poterat penetrare? Hoc sane consilium meum vtvt accipiant alij, vobis tamen Auditoribus meis vsu ipso facile probaturum esse confido. Satis vero amplum mihi theatrum estis, neque aliud propositum fuit in hoc opere recudendo, quam vestris seruire commodis, & eam, quæ mihi obtigit, Spartam ornare pro virili; ad cæteros si quid manabit emolumenti, ponatur in lucro. Vos interim, vti spero, laborem hunc meum, animum certe vestræ vtilitatis studiosissimum æqui bonique consuletis. Valete.*

Tua intererit, amice Lector, præcipua Typographorum errata ad calcem libri notata præuidisse: leuiora facile emendabis, etsi nullus moneam.

Ego infra scriptus Societatis IESV Prouincialis in Prouincia Gallo-Belgica iuxta priuilegiū à Serenissimis Principibus nostris ALBERTO & ISABELLA eidem Societati nostræ concessum, quo omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant; facultatem do Baltazaro Bellero Typographo Duacensi, vt librum cui titulus est, Commentarius in priores sex libros Elementorū Euclidis, & Institutiones Arithmeticæ practicę CAROLI MALAPERTII è Societate IESV, ad Sex annos proximos imprimere & libere distribuere possit. Datum Tornaci 9. Nouembris 1619.

FLORENTIVS DE MONTMORENCI.

APPROBATIO.

Hic liber continens Euclidis Elementorum libros ſex priores: Item Oratio R. P. CAROLI MALAPERTII de laudibus Mathematicæ nihil habet quod fidem concernat, eiuè aduerſetur. Datum Duaci 20 Decembris 1619.

GEORGIVS COLVENERIVS *S. Theologiæ Doctor & Profeſſor, & librorum in Acade. Duacena cenſor.*

EVCLIDIS ELEMENTORVM

LIBER I.

Defini-

Definitiones.

1 Punctum est cuius pars nulla.
2 Linea longitudo latitudinis expers.
3 Lineæ extrema sunt puncta.
4 Linea recta est quæ ex ęquo suis punctis, seu extremis interiacet: *Siue, cuius extrema obumbrant omnia media.*
5 Superficies est quæ longitudinem tātum habet.
6 Superficiei extrema sunt lineæ.
7 Plana superficies est quę ex ęquo suis extremis interijcitur.

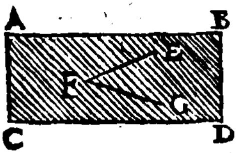

8 Planus angulus est duarum linearum in plana superficie se tangentium, & non in directum iacentium, alterius ad alteram inclinatio.

vt planus angulus est E F G; quia in plana superficie A B C D, linea E F G F, se tangunt in puncto F, & non iacent in directum siue non efficiunt vnam rectam lineam, sed ad se mutuo inclinantur, vt constituant angulum E F G.

9 Rectilineus angulus est qui rectis lineis constituitur.

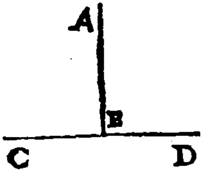

10 Quando certa super certam cõsistẽs ęquales vtrimque angulos fecerit, rectus est vterque angulorum æqualium: quæ autem alteri insistit, dicitur linea perpendicularis.

Sic linea A B insistens ipsi C D est eidem perpendicularis, quia angulos qui sunt deinceps A B C, A B D efficit aquales, & vterque angulus idcirco est rectus,

11 Obtusus angulus est, qui maior est recto.

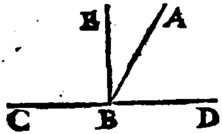

12 Acutus, qui recto minor. *Vt obtusus angulus est A B C maior recto E B C, acutus vero & recto minor est A B D.*

13 Terminus est quod cuiusque est extremum.

14 Figura est quæ sub aliquo, aut aliquibus terminis continetur.

15 Cir-

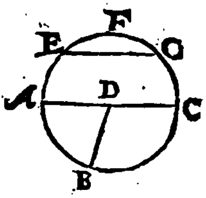

15 Circulus est figura vnicæ lineæ termino contenta, quam circumferentiam seu ambitum dicunt; & ad quam lineam ex aliquo puncto intra contento omnes lineæ sunt ęquales.

16 Punctum autem illud dicitur centrum. *In circulo A B C F centrum est D, ex quo linea D A, D B, D C ad ambitum ducta, & omnes aliæ sunt æquales.*

17 Diameter circuli est recta per centrum acta, & ad ambitum vtrumque terminata. *Cuiusmodi est A D.*

18 Semicirculus est figura comprehēsa à diametro & parte circumferentiæ, quæ diametro clauditur. *vt A B C.*

19 Segmentum circuli est, quod à recta linea & circūferentia continetur, *quale est E F G.*

20 Rectilineæ figuræ sunt quæ rectis lineis continentur, Trilateræ quæ tribus, Quadrilateræ quæ quatuor, Multilateræ quæ pluribus.

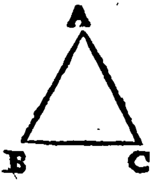

21 Trilaterarum autem figurarum Triangulum æquilaterum eſt, quod tria latera habet æqualia. *Quale eſt triangulum ABC.*

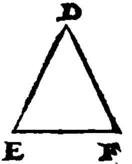

22 Iſoſceles ſeu æquicrus aut æquicrurum, quod duo tantum latera aut crura habet æqualia. *Quale eſt triangulum DEF, in quo duo tãtum latera DE, DF, ſunt æqualia.*

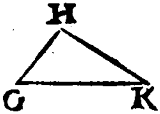

23 Scalenum triãgulũ eſt quod omnia tria latera habet inequalia; *vt GHK.*

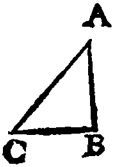

24 Rectangulum triangulum eſt quod continet angulum rectum. *Tale eſt ABC in quo angulus B eſt rectus.*

25 Am-

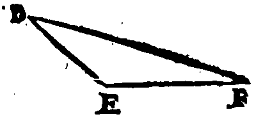

25 Ambligoniũ seu obtusangulum, quod angulũ habet obtusũ.

Tale est DEF in quo angulus E est obtusus.

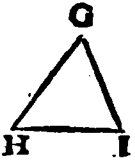

27 Oxygoniũ seu acutangulum quod tres acutos habet angulos, *Quale est GHI.*

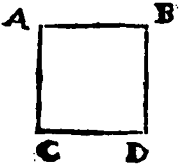

27 Inter Quadrilateras Quadratũ est, quod ęquilaterum est, & æquiangulum, seu quod & latera & angulos habet æqualia. *vt ABCD.*

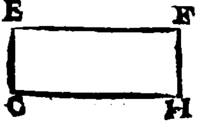

28 Altera parte longius figura est æquiangula quidẽ, at non æquilatera: *EFGH.*

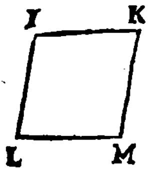

29 Rhombus est figura æquilatera non tamen æquiangula: IKLM.

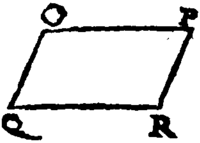

30 Rhõboides quæ opposita latera & angulos ęquales habet, non tamen aut omnia latera aut omnes angulos habet ęquales OPQR.

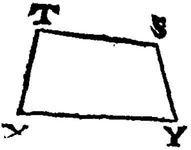

31 Aliæ verò figuræ quęcunque quadrilateræ vocẽtur Trapezia. Quæ irregulares sunt & infinitę. STYX &c.

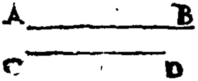

32 Parallelæ lineæ sunt quæ in eodem plano existentes, productæ in infinitum neutrã in partem coincident. *Seu quæ pari vbique spatio inter se distant, vt linea AB, CD.*

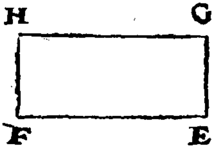

Parallelogrãmum verò est figura quadrilatera lineis parallelis descripta. *Vt figura E F G H est parallelogrammum quia describitur lineis E F, G H parallelis, & lineis E G F A similiter parallelis.*

Postu-

Postulata.

1 Petatur à quouis puncto ad aliud quodlibet rectam lineam ducere posse.
2 Terminatam & rectam lineam in directum & continuum protendere.
3 E quouis centro ad quoduis interuallum circulum describere.

Communes notiones seu Axiomata.

1 Quæ eidem sunt ęqualia, & inter se sunt æqualia.
2 Si æqualibus addas æqualia, tota erunt æqualia.
3 Si ab æqualibus demas æqualia, quæ remanent erunt æqualia.
4 Si inęqualibus adijciantur ęqualia, tota erunt inęqualia.
5 Si ab inæqualibus tollantur ęqualia, quæ remanent erunt inæqualia.
6 Quæ eiusdem dupla sunt, inter se sunt æqualia.
7 Quæ eiusdem sunt diuida sunt inter se æqualia.
8 Quæ mutuo sibi congruunt, sunt

æqualia inter ſe.

9 Totum eſt maius ſua parte.

10 Omnes anguli recti ſunt inter ſe æquales.

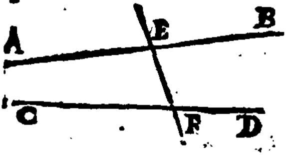

11 Si in duas rectas recta incidēs angulos interiores & ad eaſdem partes duabus rectis minores fecerit, coincident duæ illæ lineæ, protractæ in illam partem, ad quam ſpectant duo anguli minores rectis. *Ut ſi in rectas A B C D, cadens recta E F faciat angulos internos & ad eandem partem A E F E F C minores duabus rectis, coincident illæ lineæ protractæ verſus partem A C.*

12 Duæ rectæ ſpatium non comprehēdunt.

13 Partes omnes ſimul ſumptæ ſuo toti ſunt æquales, & totum æquale eſt ſuis omnibus partibus.

Propoſitionum aliæ faciendum aliud proponunt, & vocantur Problemata; aliæ conſiderandum aliquid & contemplandum, quæ Theoremata inſcribuntur.

Nota.

Notarum in margine ſignificatio.

Ax.11. ſignificat axioma vndecimum & ſic de reliquis.
10 def.1. ſignificat decimam definitionem libri primi.
15 1. hoc eſt propoſitio decima quinta libri primi.
Conſt. hoc eſt ex conſtructione. hyp. ex hypotheſi.

Propoſitiones.

Propoſitio 1. Problema 1.

Super data recta linea terminata triangulum æquilaterum conſtituere.

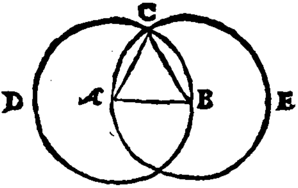

Sit data recta A B. Centro igitur A, ſpatio A B deſcribatur circulus BCD, & centro B ſpatio eodem ducatur circulus alter A C E priorem ſecans in puncto C, iunganturque certæ lineæ CA, CB, & factum eſt quod proponiponitur. Nam latus AC cum sit semidiameter eiusdem circuli B C D cui lateri AB eidem *a* AB est æquale, & latus BC cum eodem AB est semidiameter circuli ACE, est ergo B C ipsi BA æquale. Cum ergo AC & BC eidem tertio AB sunt æqualia *b* paria quoque erunt inter se, ac proinde omnia latera trianguli ABC sunt æqualia.

a 15. def. 1.
b 1. ax.

Propos. 2. Problem. 2.

Ad datum punctum datæ rectæ lineæ æqualem rectam ponere.

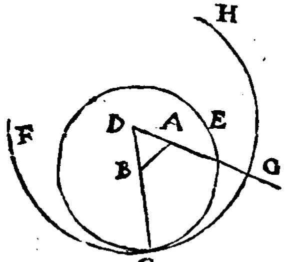

Vt ad datum punctũ A ponatur recta æqualis ipsi B C, ducatur imprimis recta AB, & super ea fiat *a* triãgulum æquilaterum A B D, lateribus DA, DB in directum productis. Inde centro B spatio BC fiat circulus CEF, centro D spatio DC circulus CGH,

a 1. 1.

eritque res peracta. Nam ad punctum A posita est recta AG æqualis ipsi B C; quandoquidem hæ duæ rectæ additis æqualibus BD & AD fiunt æquales semidiametri *b* circuli C G H. Sunt ergo rectæ AG & BC æquales. *b* 15 def

Propo. 3. Proble. 3.

Datis rectis lineis inæqualibus de maiore minori parem auferre.

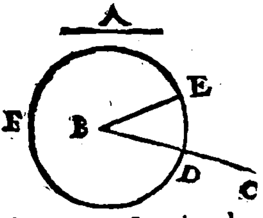

Vt rectę A ex maiore BC æqualis auferatur; ad punctum B ponatur BE *a* ipsi A æqualis. *a* 2.1. Mox centro B. spatio BE fiat circulus DEF, eritq; abscissa BD ipsi A æqualis; nam vtraque ipsi BE est æqualis, A quidem ex hypotesi, BD autem quia est eiusdem circuli semidiameter.

Proble. 4. Theorema 1.

Duorum triangulorum si latus vnum vni; & alterum alteri sit æquale, angulíq; inter illa latera contenti sint etiam pares; erunt & bases æquales, & ipsa tota triangula: sed & reliqui anguli reliquis angulis pares erunt quibus æqualia latera subtendantur.

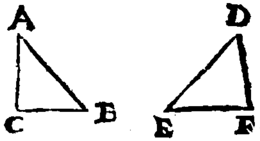

Vt si in triangulis A B C, D E F latus A B, lateri D E, & A C alteri D E, sit æquale (quod dicere solẽt interpretes alterũ alteri latus esse æquale, vel vtrumque vtrique) simulque etiam pares anguli A & D dictis lateribus contenti; Dico basim B C, basi E F esse æqualem, & cætera consequi vt est propositũ. Nam si intelligamus triãgulum triangulo superponi ita vt angulus A congruat angulo D, congruent a latera A B, A C, lateribus D E, D F, alterum alteri, cui nempe est æquale. Sed congruent etiam bases, ideoque e-

a 1. ax.

runt

rũt æquales, cum enim puncta B & C, cadunt in E & F, recta B C, cadet in EF: alias puncta extrema B & C non obumbrarent *b* media, contra definitionẽ lineæ rectæ. *b* 4. def. 2.

Propo. 5. Theore. 2.

Trianguli Isosceles anguli ad basim sunt pares; si æqualia latera producantur pares quoq; erunt anguli infra basim.

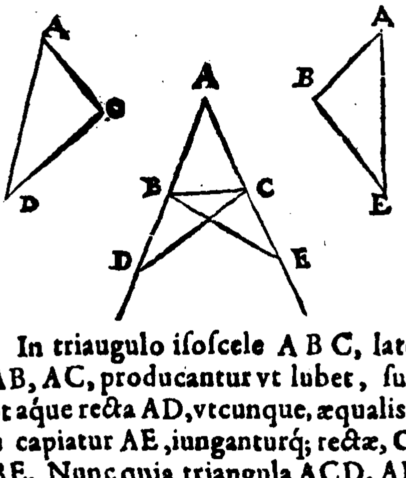

In triangulo isoscele A B C, latera AB, AC, producantur vt lubet, sumptaque recta AD, vtcunque, æqualis illi *a* capiatur AE, junganturq; rectæ, CD, BE. Nunc quia triangula ACD, ABE, (quæ claritatis causa extracta sunt ex *a* 3. 1.

media

media figura,& ad latus posita) se habēt iuxta prop. 4. est enim AG ipsi AB, æqualis ex suppositione & AD, ipsi AE ex constructione, angulusq; A lateribus illis cōtentus est comunis. Ob hæc *b* inquam bases DC,& BE, sunt pares, itēque angulus D angulo E, & angulus ACD angulo ABE. Rursus in mediâ figurâ triangula BCD,BCE, se habent iuxta prop.4. Sunt enim anguli D,& E, æquales & æqualibus lateribus contenti; erunt igitur anguli infra basim DBC, BCE, ęquales; itemque anguli BCD, EBC: & quia totus angulus ACD, ostensus est æqualis toti ABE, ablatis paribus CBE,& DCB, qui remanent supra basim sunt ęquales. Trianguli igitur isoscelis &c.

b 4. 1.

Propo. 6. Theore. 3.

Si trianguli duo anguli fuerint æquales, erunt & latera angulis subtensa æqualia.

In triangulo ABC si ęquales sunt anguli B & C, erunt etiam latera AB, AC subtensa dictis angulis inter se æqualia.

Nam

Nam si negas esse æqualia; sit alterum maius, puta AB; ex quo anferatur recta BD, ipsi AC æqualis, ducatur que recta DC. Nunc verò cum duo triangula ABC, CBD, habeant latus BC, commune, & altera latera BD, CA, sint æqualia, angulusque B, lateribus contentus, sit communis erit *a* triãgulum DB C, triãgulo A B C, hoc est totum parti, equale, quod fieri non potest, Si ergo trianguli &c. *a 4. 1.*

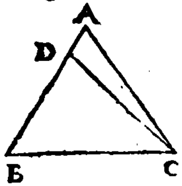

Cõuertit hęc propositio priorem partem superioris nam ibi ex qualitate laterum AB, & AC, colligebatur æqualitas angulorũ supra basim BC. hic veró, vice verso ex æqualitate dictorum angulorum colligitur æqualitas laterum. Solet autem Euclides eas tantum propositiones conuertere, cum ad probationem sequentium vtraque propositio est adhibenda, hoc est tam conuertens quam conuersa.

Pro-

Propo. 7. Theore. 4

Super certa linea ductis ad quoduis punctum duabus rectis non ducentur super eadem ad aliud punctum versus easdem partes duæ aliæ, sic vt quæ ab eodem termino incipiunt, sint æquales.

Super recta AB, ductis ad punctum C, duabus rectis AC, BC, ducantur si fieri potest aliæ duę AD, D B, ad aliud punctum D, ita vt CA, ipsi DA, ęqualis sit, cum qua habet eundem terminũ A,& CD, ipsi DB, ducaturque insuper recta CD: quia igitur AC, AD, sunt ęquales, erunt *a* anguli ACD, ADC, inter se ęquales; maior erit proinde angulus ADC, angulo BCD, & multo maior angulus CDB; nũc verò quia CB, ponitur æqualis ipsi DB, erit angulus *b* CDB angulo BCD, æqualis, qui tamen ante erat ostẽsus multo maior, non ergo ductę sunt binę æquales prioribus. Quod fuit demon-

a 5. 1.

b 5. 1.

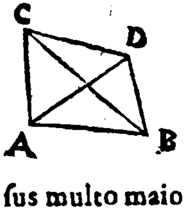

monſtrandum.

Poſſet alibi conſtitui punctum D ad quod ducuntur lineæ poſteriores vt intra triangulum ABC, vel in alterutro eius latere; ſed eadem demonſtratione facile probabitur lineas poſteriores numquam poſſe eſſe ęquales prioribus.

Propo. 8. Theore. 5.

Si duo triangula duo latera duobus lateribus alterum alteri æqualia habuerint, & baſim baſi æqualem; habebunt etiam angulum lateribus contentum æqualem.

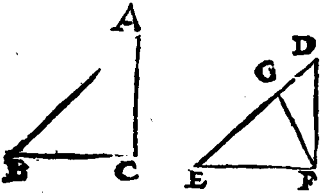

In triangulis ABC, DEF, ſint latera AB, AC, ipſis DE, DF, ęqualia, itemque baſis BC, baſi EF. Quod ſi negas angulos A & D, lateribus contentos pares eſſe, intelligatur triangulum ABC triãgulo DEF, ſuperponi, tunc verò neceſſariò punctum A, cadet in D, & ſic angulus angulo congruet vt vult propoſitio: nam ſi non caderet in D, ſed in G, aut aliud punctum, tunc duæ rectæ duabus rectis æquales ducerentur ad aliud punctum, &c. quod eſt contra precedentem. *Eſt conuertens primæ partis propoſ. 4.*

Propo. 9. Proble. 4.

Datum angulum rectilineum ſecare bifariam.

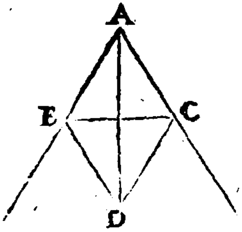

Sumatur recta AB, vt lubet, & ipſi par AC, ex lateribus dati anguli BAC, nec non ſuper ductam rectam BC, fiat triangulum æquilaterum BDC, ducaturque recta AD, per quam angulus BAC, diuidetur bifariam: nam AB, AC, æquales ſunt ex conſtructione, & AD communis, eſtque inſuper baſis BD, baſi CD, æqualis, ſunt a ergo anguli BAD, CAD,

a 8. 1.

AD, æquales; quare angulus BAC, diuisus est bifariam. Quod erat faciendum.

Propo. 10. Proble. 5.

Datam rectam finitam secare bifariam.

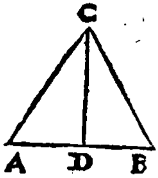

Super recta AB, fiat triãgulum æquilaterum, cuius angulus ACB, diuidatur bifariam per rectam CD, & recta AB, in puncto D bifariam quoque secta erit: Nam triangula CA D, CBD, se habent iuxta 4. propo. Ergo bases AD, DB, sunt æquales.

Propo. 11. Proble. 6.

Ex dato puncto in linea recta perpendicularem excitare.

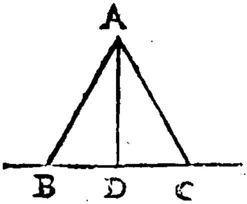

In recta B C, detur punctum D, sumptâque pro arbitrio D B, sumatur æqualis DC, inde super B C structo triangulo æ-

quilater BCA; ex A, ducatur recta AD, & hæc erit ad angulos rectos ipsi BC; Nã latus DB, æquale est ipsi DC, ex cõstructione, & latus DA, cõmune basis insuper, BA, basi CA, ęqualis; sũt *a* ergo
a 8. 1.
b. 10. def. 1. anguli ADB, ADC, æquales, ac proinde recti & psa AD, *b* perpendicularis.

Propo. 12. Proble. 7.

A dato extra rectam puncto perpendicularem ducere ad eandem rectam.

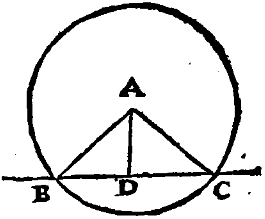

Detur punctum A, quo centro, spatio quocunq; ducatur circulus dummodo secet rectam BC, & super partem abscissam B C, facto triangulo ABC, eadem B C, diuidatur bifariam, ducaturque recta A D; & hæc eadem erit perpendicularis, ducta ex A, ad rectam BC. Nam quia in triangulis ABD, ADC, æquales sunt AB, AC, eiusdem circuli semidiametri æquales item BD, DC, ex constructione & AD comunis, angu-

Anguli ADB, a ADC, erunt æquales ac proinde recti, ideoque recta AD, perpendicularis. ax. 1. 1.

Propositio 13. Theore. 6.

Recta super rectam consistens aut duos rectos aut duobus rectis æquales angulos facit.

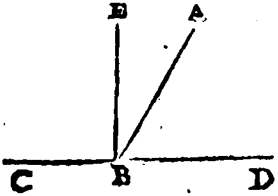

Nam recta AB, consistens super CD, aut facit vtrimque æquales angulos, & proinde rectos; aut inæquales, & tunc ex puncto B, excitetur perpēdicularis BE, quia igitur in angulo ABC, continebatur vnus rectus EBC, & insuper angulus EBA, qui cū angulo ABD, facit alterū rectum, & recta AB, constituebat angulos ABC, ABD, æquales duobus rectis.

Propositio 14. Proble. 7.

Si ad punctum in recta linea datum duæ rectæ non ad easdem partes ductæ angulos efficiant duobus rectis æquales, in directum sunt illæ lineæ.

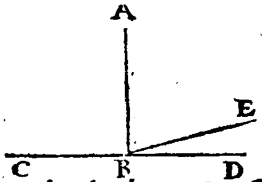

Nam si ad pũctum B, ducantur duæ rectæ CB, BD, facientes cum recta AB, angulos æquales duobus rectis, & negas iacere in directum, iaceat ergo BE, in directum ipsi CB. At hoc esse non potest; nam anguli ABC, ABD, erant pares duobus rectis: non sunt ergo pares duobus rectis anguli ABC, & ABE, alias totum parte non esset maius; sed neque alia duci potest ipsi CB, adiacens in directũ nisi BD; ergo &c.

Propositio 15. Theore. 8.

Si duæ rectæ se inuicem secuerint angulos ad verticem oppositos æquales facient.

Rectæ AB, CD, secent se in E, eritq́; angu-

angulus CEB, angulo AED (qui dicitur illi esse ad verticem oppositus) æqualis: nam siue AED siue CEB adiiciatur angulo interiecto AEC, cõstituet æquales duobus rectis; quare anguli CEB, & AED, sunt æquales, cum addito eodem, fiant æquales. Similis demonstratio procedet in reliquis oppositis angulis ad verticem.

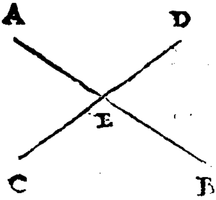

Propositio 16. Theore. 9.

Omnis trianguli quouis latere producto externus angulus vtrolibet interno & opposito maior est.

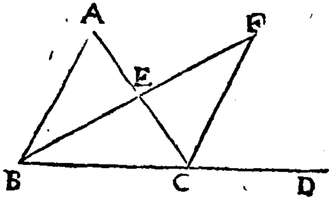

Trianguli ABC, latere BC, producto in D, erit angulus ACD externus maior interno & opposito CBA, vel BAC; latus enim AC, bisecetur in E, ducaturque BF, ita vt EF æqualis fiat ipsi BE, iungaturq; recta FC, quæ erit æqualis ipsi AB: nam a duo latera EB, EA, æqualia sunt duobus EF, EC, & anguli contenti ęquales ad verticem; Triangula ergo AEB, FEC, se habent iuxta 4. propo. & basis FC, basi AB est ęqualis, angulus item BAE, angulo ECF; sed hic est pars anguli externi ECD, ideoque minor, quare & angulus BAC, minor est externo ACD.

a 4. 1.

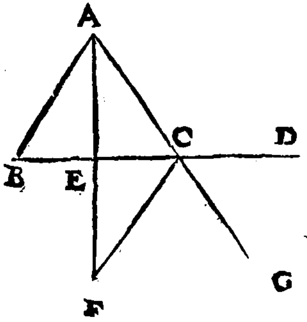

Quod si latus BC, bisecetur in E, producto latere AC; in G, & reliqua fiãt vt prius eodẽ modo monstrabitur angulum BCG, & proinde angulum ACD, qui est huic ad verticem, maiorem esse angulo ABC.

Om-

Omnis igitur &c.

Propoſitio 17. Theore. 10.

Omnis triãguli duo anguli quomodocũq; ſumpti minores ſunt duobus rectis.

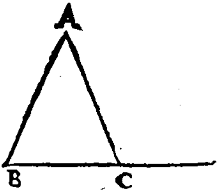

Nam angulus C, internus plus requirit quam angulum B, vt fiat ęqualis duobus rectis; requirit enim angulum C, externum maiorem interno a & oppoſito B; non ſunt ergo anguli B, & C, internis pares duobus rectis. Similiter alio latere producto de alijs quibuſuis duobus angulis idem probabitur. Omnis ergo &c. a.16. 1.

Propoſitio 18. Theore. 11.

Omnis trianguli maius latus maiorem angulum ſubtendit.

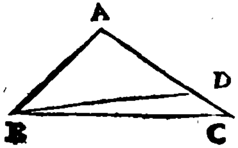

Vt ſi triãgu- A B C, maius eſt latus A C, quam A B, maior erit angulus

lus ABC, quam angulus C, ſubtenſus à latere minore AB: Sumatur enim AD, æqualis ipſi AB: Tunc verò quia æqualia ſunt latera AB, AD, anguli ABD,
a 5. 1. ADB, ſupra *a* baſim ſunt pares. Sed angulus ADB, eſt externus & oppoſitus
b 16. 1. angulo C, ac proinde *b* maior; multo ergo maior eſt, totus angulus ABC, angulo C, Omnis igitur triangul. &c.

Propoſitio 19. Theore. 12.

Omnis trianguli maior angulus maiori lateri opponitur.

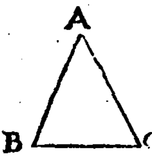

Si angulus B, maior ſit ipſo C, erit & AC, maior quam AB, non enim eſt minor aut æqualis, nam tunc angulus B, eſſet mi-
a 18. 1. nor *a* aut æqualis *b* ipſi C, eſt ergo AC,
b 5. 1. maior quam AB, Quare omnis trianguli &c:

Propo. 20. Theore. 13.

Omnis trianguli duo latera quomodocunque ſumpta, reliquo ſunt maiora.

Si enim in triangulo ABC, latera AB, BC, ſimul ſumpta non ſunt maiora ipſo

ipso AC, producatur AB, sic vt BD, æqualis sit ipsi BC, & proinde AD, æqualis sit ipsis AB, & BC; Nunc vero quia BD, & BC, sunt æqualia; erũt pares *a* anguli D, & *a* 5. 1.

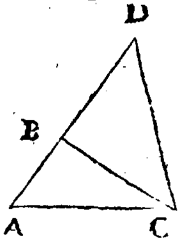

BCD; maior ergo vtroq; erit totus angulus ACD; sed totum hunc angulum trianguli ADC, subtendit latus AD, maior ergo est *b* recta AD (quę æqualis *b* 19. 1. est duabus AB, & BC,) quam latus AC, Omnis ergo trianguli &c.

Propo. 21. Theore. 14.

Si à terminis vnius lateris in triangulo duæ rectæ intra triangulum iungantur, erunt hæ lateribus trianguli minores; maiorem verò angulum continebunt.

Vt in triangulo ABC, dico latera BA, AC, esse maiora rectis BD, & DC, quæ intra triangulum iunguntur in D. Nam producto latere BD, in E, latera BA, AE, trianguli BAE, maiora *a* sunt *a* 20.

ipso

ipso BE; Addito ergo comuni EC, maiora sunt BA, AC, ipsis BE, EC. Et quia in triangulo CDE maiora sunt CD, ED, *b* ipso CE, addito comuni DB, maiora fient CE, EB, quam CD, DB; Sed CA, AB, maiora ostensa sunt quam BE, EC; erunt ergo AB, AC, multo maiora ipsis BD, DC; Secundo angulus BDC, externus *c* maior est interno & opposito DEC, & hic maior ipso A interno & opposito; multo ergo maior est angulus BDC, ipso angulo A.

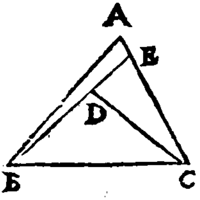

b 20. 1.

c 16. 1.

Propositio 22. Proble. 8.

Triangulum constituere cuius latera tribus datis lineis sint æqualia; oportet autem duas quomodocunque sumptas reliqua esse maiores.

Dentur tres rectæ A, B, C, & ipsis sumantur ordine æquales DE, EF, FG: tum cẽtro E, spatio ED, ducatur circulus DG, & cẽtro F interuallo FG, ducatur circulus alter GH, iungãturq; rectæ EH,

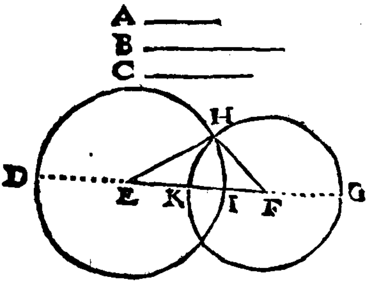

EH, FH, & factũ est quod proponitur. Nã in triãgulo EHF, recta EH, æqualis *a* est ipsi DE, hoc est ipsi A, EF, verò ipsi B, ac deniq; FH, ipsi FG, hoc est ipsi C. *a 15. def 1.*

Propositio 23. Proble. 9.

Ad datum in recta punctum dato angulo, æqualem angulum rectilineum ponere.

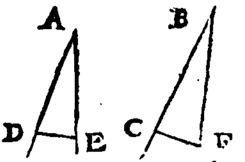

Detur angulus A, cui ad pũctum B, in recta BC, æqualis sit ponendus. Sumptis vtcunque in lateribus dati anguli punctis D, & E, iungatur recta DE, constituaturque triangulum BCF, cuius latera

tera ſint tribus lateribus ipſius ADE, æqualia, ita vt BC par ſit ipſi AD; BF, ipſi AE; CF, ipſi DE: Quo facto triangula ſe habent iuxta 8. propo. Nam latera & baſes ſunt æqualia; quare anguli A, & B, æquales, & ſic factum eſt quod erat propoſitum.

Propoſitio 24. Theore. 15.

Si duo triangula duo latera æqualia alterum alteri habuerint, & vnum triangulum habeat angulum lateribus contentum maiorem, idem quoque habebit baſim, baſi alterius trianguli maiorem.

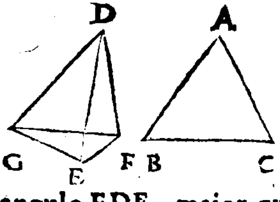

Vt ſit latera AB, AC, æqualia ſint lateribus DE, DF, & angulus A, maior angulo EDF, maior quoque erit baſis BC, baſi EF. Nam ſi fiat angulus GDF, ipſi A æqualis, & latus DG, ipſi DE, ſit æquale, iungãturq; rectę GE, GF, anguli *a* DGE, DEG, pares erunt; quare totus FEG, maior erit quam DGE, & mul-

a 5. 1.

multo maior quam FGE, quare recta *b* GF, & huic æqualis BC, maior est *b* 19. 1.
quam EF. Si duo ergo triangula &c.

Propositio 25. Theore. 16.

Si duo triangula duobus lateribus duo latera æqualia habuerint alterum alteri, basim verò basi maiorem, habebunt angulum contentum lateribus angulo maiorem.

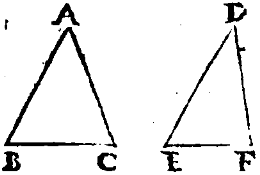

Nam si paria sint latera AB, AC, ipsis DE, DF, & basis BC, maior basi EF, angulus A *a* maior erit ipso D. *a* 24. 1.
si enim aut æqualis esset, aut minor, basis etiam EF, ipsi BC, æqualis esset, aut minor cōtra hypothesim. Si ergo &c.

Propositio 26. Theore. 17.

Si duo triangula duos angulos duobus angulis pares habuerint alterum alteri, & vnum latus vni lateri æquale, siue quod adiacet angulis, siue quod vni

vni æqualium angulorum subtenditur, erunt & reliqua latera alterum alteri æqualia, & reliquus angulus reliquo æqualis.

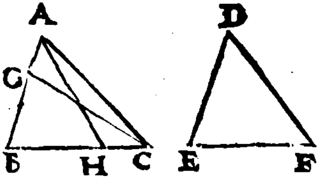

Sint in triangulis ABC, DEF, anguli B & ACB, ęquales angulis E & F, sitq; primo latus BC, quod adiacet angulis æqualibus æquale lateri EF: iam si latus BA, non est æquale ipsi ED, sit illo maius, & ex eo sumatur BG, æqualis ipsi ED, tum vero, ducta CG, duo latera triangulorũ BGC, & EDF, æqualia sunt, & anguli contenti B
a 4. 1. & E, ęquales vnde a anguli F, & GCB, pares erunt; quod esse non potest; nam hic angulus est pars ipsius ACB, qui æqualis ponebatnr ipsi F, non est ergo maior BA, quam ED; sed neque minor, alias lateri ED eadem quæ prius applicaretur demonstratio; ergo æqualis; & tunc triãgula BAC, EDF, se habẽt iuxta 4. prop. & latera lateribus, anguli item angu-

angulis correſpődẽtibus ſunt æquales. Sit ſecundo poſitis angulis B, & ACB, ipſis E, & F ęqualibus, latus ED quod ſubtenditur angulo F, æquale lateri BA; iam ſi BC non eſt æqualis ipſi EF, ſit maior, ſumaturque BH æqualis ipſi EF, ductâque AH, probabitur triangula BAH, & EDF, eſſe iuxta 4. propo. Quare angulum BHA, parem eſſe ipſi F, cui eidem ęqualis eſt ACB; quod fieri nequit: nam ſic angulus AHB, ęqualis eſſet interno & oppoſito ACH; non eſt ergo BC, maior quàm EF, ſed æqualis; quare rurſus triangula BAC, EDF, ſunt iuxta 4. propo. & cętera ſequuntur vt prius.

Propoſitio 27. Theore. 18.

Si in duas rectas recta incidens angulos alternos pares fecerit, parallelæ erunt illæ lineæ.

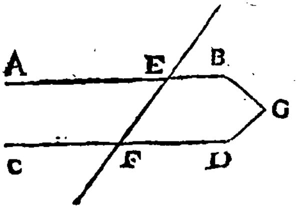

Sint duæ rectæ A B, CD, in quas cadat recta EF, faciens angulos al-

D ternos

ternos AEF, EFD, ęquales; parallelæ ergo erunt rectę AB, CD; nam si concurrerent in G, & fieret triangulum EGF, esset angulus externus AEF

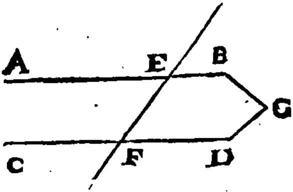

a 16. 1. maior a interno & opposito EFG, cui ponebatur æqualis. Eadem fiet demonstratio si dicantur concursurę versus A; neutram ergo in partem concurrent, sed sunt parallelæ.

Propositio 28. Theore. 19.

Si in duas rectas recta incidens angulum externum interno & opposito ad easdem partes æqualem fecerit, aut duos internos ad easdem partes æquales duobus rectis, parallelæ sūt illæ lineæ.

In duas rectas AB, CD, incidens EF, faciat primò angulum externum EGB, æqualem interno GHD, & opposito ad easdem partes; quia ergo angulus EGB, ęqualis est angulo a ad verticem AGH,
a 15. 1. erunt anguli alterni AGH, GHD, æquales

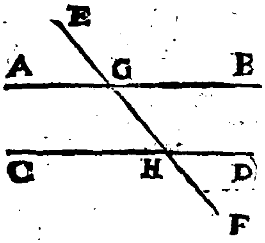

quales; cum æquales ſint vni tertio EGB: ergo lineæ AB, CD, ſunt parallelæ. Faciat ſecundo recta EF, angulos BGH, DHG, internos ad eaſdem partes æquales duobus rectis; quia ergo angulus EGB, cum angulo BGH, facit æquales duobus rectis & cum eodem BGH, angulus GHD, facit itidem duobus rectis æquales, ſequitur angulum externum EGB, æqualē eſſe interno GHD: quare per priorem partem huius propo. rectæ AB, CD, ſunt parallelæ.

Propoſ. 29. Theore. 20.

Si recta in parallelas incidat anguli interni ad eaſdem partes duobus rectis æquales erunt, anguli item alterni inter ſe æquales; ac denique angulus externus interno & oppoſito erit æqualis.

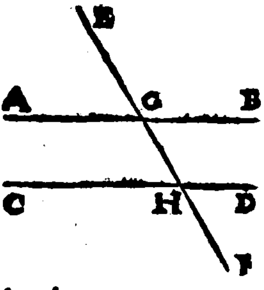

Vt si in parallelas AB, CD, cadat recta EF, primo anguli interni tã versus A, quã versus B, pares erũt duobus rectis: nam si versus alterutram partem essent minores,
ax. 11. lineę ex ea parte * productę cõcurrerẽt, quare contra hypothesim non essent parallelæ.

Secundo quia angulus DHG, tam cum angulo HGB, quam cum angulo CHG, valet duos rectos, sequitur angulos HGB, & CHG, qui sunt alterni, inter se esse æquales.

Tertio eadem ratione quia BGH, siue cum externo EGB, siue cum interno GHD, valet duos rectos, sequitur externum EGB, parẽ esse interno GHD. Si ergo recta &c.

Pro-

Propo. 30. Theor. 21.

Quæ eidem rectæ sunt parallelæ, & inter se sunt parallelæ.

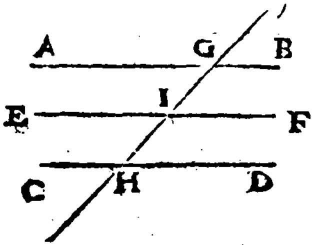

Sint rectæ AB CD, parallelæ ipsi EF, in quas omnes cadat recta GH. Quia ergo AB, EF sunt parallelæ, anguli alterni AGI, GIF sunt a æquales: Sed angulus GIF, æqualis est b interno & opposito IHD (cum EF, CD, ponantur parallelæ) sunt ergo inter se æquales anguli AGH, GHD, cum sint pares eidem tertio GIF; sed ijdem anguli sunt alterni circa lineam GH, sunt ergo lineę AB CD, c in quas incidit, parallelæ.

a 29. 1.
b 29. 1.
c 27. 1.

Propositio 31. Proble. 10.

Ex dato puncto data recta parallelam ducere.

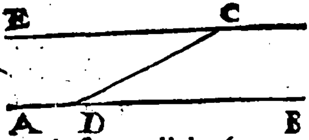

Detur recta AB, cui ex pũcto C, ducenda sit parallela: sumpto in recta AB, puncto quouis, puta D, ducatur vtcũq; recta DC, & angulo CDB, constituatur
a 23. 1. a Æqualis ECD, eritque recta EC, b ipsi
b 27. 1. AB parallela; nam anguli alterni ECD CDB, sunt pares.

Propositio 32. Theore. 22.

Omnis trianguli vno latere producto externus angulus duobus internis & oppositis est æqualis, & tres interni duobus rectis sunt æquales.

Trianguli ABC producatur latus quodcunqne, puta BC, in D, ducaturq;
a 31. 1. a CE ipsi AB parallela. Quia ergo AC
b 29. 1. cadit in parellelas AB EC, angulus b A æqualis est alterno ACE. Rursus quia recta BC, cadit in easdem parallelas; angu-

angulus c ECD, externus æqualis eſt interno B. Totus igitur ACD æqualis eſt duobus internis A, & B, & probata eſt prior pars propoſitionis. Nunc quia angulus ACB cũ externo ACD valet duos c 29. 1.

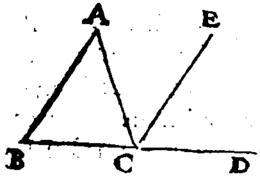

rectos, idẽ ACB, cum duobus A & B, valebit duos rectos, cũ A & B oſtenſi ſint pares ipſi externo ACD. Omnis igitur trianguli &c.

Corrollarium.

Hinc manifeſtum eſt in omni quadrilatero quatuor ſimul angulos quatuor rectis eſſe æquales: nam ducta recta ex vno angulo in oppoſitum, quadrilaterum diuidetur in duo triangula quæ ſingula habent angulos pares duobus rectis, anguli ergo totius quadrilateri valent quatuor rectos. vt apparet in figura ſeq. propo.

Propo. 33. Theore. 23.

Linea recta qua aquales & parallelas ad easdem partes iungunt, sunt & ipsa aquales & parallela.

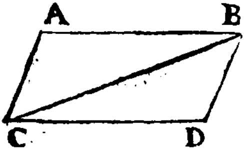

Rectas A B, CD æquales & parallelas iungãt ad easdem partes duæ alię AC, BD ducaturque recta BC. Quia ergo recta BC tangit parallelas AB, CD; anguli [a] alterni ABC, BCD pares sunt. Nunc vero quia latera AB, CD sunt æqualia, & latus CB est commune, anguliq; cõtenti ABC BCD sũt æquales, triangula ABC, BCD sunt iuxta 4. Quare basis AC, basi BD, est æqualis: (quæ est prior pars propositionis) & insuper angulus CBD, angulo BCA erit æqualis. Nunc ergo quia in duas rectas AC, BD cadens recta BC facit angulos CBD, BCA alternos æquales, parallelę [b] sunt AC, BD.

a 29. 1.

b 27. 1.

Pro-

Propos. 34. Theore. 24.

Parallelogrammorum spatiorum opposita latera & anguli sunt aequalia; ipsaque parallalogramma à diametro secantur bifariam.

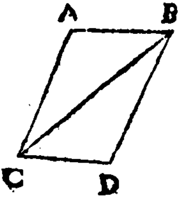

A B C D

Nam in parallelogrãmo AD ducta diametro BC, anguli alterni[a] ABC, BCD sũt pares, & rursus ęquales sunt anguli CBD BCA; quia ergo triangula ABC, BCD habent duos angulos pares, & latus BC adiacens angulis cõmune, reliqui[b] anguli A & D sunt pares, & latera omnia, & anguli correspõdentes sunt æquales: tota denique triãgula æqualia sunt. Quare parallelogrammum AD bifariam secatur à diametro B C. Igitur parallelogram. &c.

a 29. 1.
b. 26. 1.

Propo. 35. Theore. 25.

Parallelogramma super eadem basi, & in eisdem parallelis constituta, inter se sunt aequalia.

Super

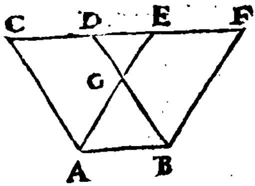

Super eadem basi AB, constituta sint duo parallelogramma AD, AF; sintque AB, CF lineæ parallelæ. Considerentur deinde duo triangula CAE, DBE in quibus latus AC ęquale est a ipsi DB, & CE alteri DF: nam CD, EF, æqualia b sunt vni & eidem AB, & addito communi DE lineę CE, DF sunt pares. Sed & angulus BDF æqualis est ipsi C, cũ in rectas CA, DB cadat CF: sunt ergo triangula CAE, DBF iuxta 4, & vndique æqualia. Quare ablato cõmuni triangulo DEG trapezia relicta CD GA, FEGB sunt æqualia; & addito communi triangulo ABG, tota parallelogrãma sunt paria.

a 34. 1.
b 34. 1.
c 29. 1.

Propo. 36. Theore. 26.

Parallelogramma super æqualibus basibus, & in eisdem parallelis constituta, inter se sunt æqualia.

Satis patet ex præc: nã idẽ facit ęqualis basis, & eadẽ. Sint nihilominus parallelogrãma

ral-

rallelográma AC, EG inter parallelas AH, BG super basibus paribus BC, FG, iũgãturq; rectæ BE, CH: quę quia iũgũt ęquales & parallelas BC, EH, sũt & ipsę a æquales, & parallelæ: estq; e EB CH parallelogrammum b æquale vtrique a 34. 1. b 35. 1.

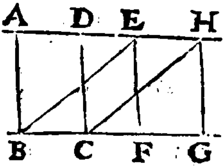

tam ipsi AC cum sit super eadem basi BC, quã alteri EG, cum sit etiam super eadem basi EH. Sunt ergo & extrema parallelogramma AC, EG æqualia.

Propositio 37. Theore. 27.

Triangula super eadem basi & inter parallelas easdẽ posita, sunt æqualia.

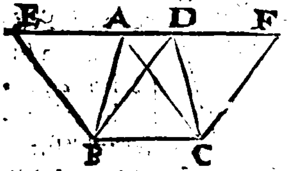

Sint triãgula ABC DBC, super eadem basi BC inter parallelas BC, EF, ducanturque rectę EB parallela ipsi AC, & FC ipsi DB parallela. Quia ergo parallelogrãma EC, BF sunt super eadem basi, & inter easdem a 35. 1. dem parallelas, a erunt æqualia. At triangulum ABC

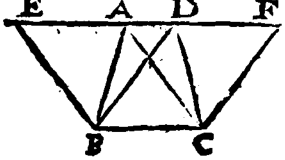

est dimidium
b 34. 1. b parallelogrammi EC; cumq; triangulum DBC alterius parallelogrammi BF sit etiam dimidium, erunt triangula ABC, DBC inter se æqualia, quod erat demonstrandum.

Propositio 38. Theore. 28.

Triangula super æqualibus basibus & in eisdem parallelis sunt æqualia.

Patet ex proxime antecedenti. Triangula enim superioris propositionis ponantur super

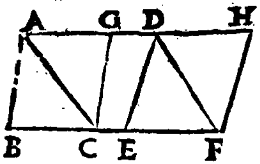

æqualibus basibus vt sint ABC, DEF, ducanturque vtrique lateri parallelæ, & demonstratio procedet vt prius.

Propo.

Propositio 39. Theore. 29.

Triangula æqualia super eadem basi & ad easdem partes constituta, in eisdem sunt parallelis.

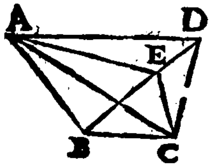

Nam si triangula ABC, DBC super eadem basi BC constituta, sint æqualia, & negas tamen rectam ex A per D ductam ipsi BC esse parallelam; ducatur alia quæ sit parallela puta AE: iũctâ ergo rectâ CE, erit triãgulum ABC, æquale a triangulo EBC, quod fieri non potest: nam triangulum DBC æquale ponitur eidem triangulo ABC; ergo EBC quod est pars totius DBC triangulo ABC non potest esse æquale. a 37. 1.

Eadem demonstratio fieret si rectam AE velles cadere extra triãgulũ ADC: non ergo erit alia parallela quam AD. *Reciprocum est hoc Theore. prop. 37.*

Propo

Propositio 40. Theore. 30.

Æqualia triangula & ad easdem partes super æqualibus basibus constituta sūt inter easdem parallelas.

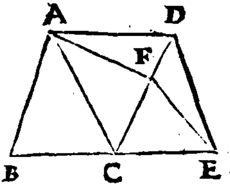

Nā si triangula ABC, DCE posita sint æqualia & super æqualibus basibus BC, CE; neges tamen rectam AD ipsi BE esse parallelā, sit parallela AF. Tunc vero ductâ FE, triangulum FCE erit [a] æquale ipsi ABC, cui eidem æquale ponitur triangulum DCE; erunt ergo pars & totum eidem æqualia, quod esse nequit. *Et hanc manifestum est esse conuersam propo.* 38.

a 38. 1.

Propo. 41. Theore. 31.

Si parallelogrammum & triangulum eandem habuerint basim sintque in ijsdem parallelis, erit parallelogrammum duplum trianguli.

Sint parallelogrammum BD, & triāgulum EBC, super eadem basi B C, & inter

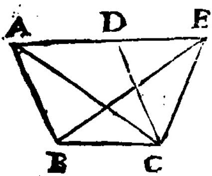

inter parallelas AE, B C; ducaturque AC. Quia ergo triãgula ABC, *a* EBC sunt æqualia, & ABC est dimidium parallelogrammi BD, sequitur etiam triangulum E F C, eiusdem parallelogrammi esse dimidium. *a* 37. 1.

Propo. 42. Proble. 11.

Dato triãgulo æquale parallelogrammũ cõstituere in dato angulo rectilineo.

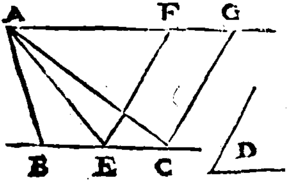

Sint data triangulum ABC, & angulus D; basique BC, bifariãsecta in E, ducatur AE, agaturq́; *a* per A, recta AG ipsi BC, parallela, mox ad E punctum, facto angulo FEC, *b* ipsi D æquali, educatur ex C, recta CG, ipsi FE parallela. Quia ergo triangula ABE, AEC, super *c* æqualibus basibus BC, EC sunt æqualia; & triangu-

a 31. 1.
b 10. 1.
c 38. 1.

triangulum AEC, parallelogrammi ſuper eadem baſi EC, conſtructi *d* eſt dimidium, ſequitur totum triangulum ABC, eſſe æquale parallelogramo EG. Dato ergo triangulo æquale parallelogrāmū conſtituimus, habens angulum FEC dato angulo D æqualem.

d 41. 1.

Propo. 43. Theore. 32.

Omnis parallelogrammi eorum quæ circa diametrum ſunt parallelogrammorū cōplemēta ſunt interſe æqualia.

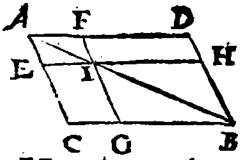

Circa diametrum AB, parallelogrāmi CD, conſiſtāt parallelogrāmma EF, GH; complementa vero quę dicuntur, ſint parallelogramma CI, ID, per quæ diameter AB, non tranſit; quia igitur diameter AB, diuidit bifariam parallelogramma CD, EF, GH, *a* erunt triangula AEI, IGB, æqualia triangulis AFI IHB; ſed & totum ABC, toti triāgulo ABD, æquale eſt: complemēta ergo CI, ID, ſunt etiam æqualia. Omnis ergo parallelogram. &c.

a 34. 1.

Pro. 44.

Propo, 44. Proble. 12.

Ad datam rectam parallelogrammum constituere dato triangulo æquale in dato angulo rectilineo.

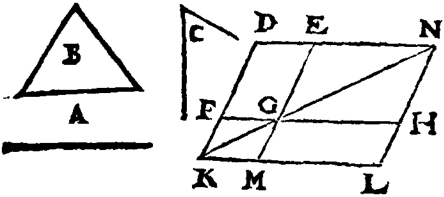

Sit data recta A, triangulum B, angulus C: Fiat deinde parallelogrammum DG [a] æquale triangulo B, habeatque angulum DFG angulo C æqualem. Post hęc producto latere FG, in in H, ita vt GH sit æqualis rectæ A, per H agatur LN, [b] parallela ipsi EG, & occurrens lateri DE, in puncto N. Rursus producto latere DF, ducatur ex N, diameter per H occurrens ipsi DF, in K, ductâque per K, recta KL, parallelâ ipsi FH, latus EG producatur in M. Quo facto dico parallelogrammum GL, esse quod petitur: nam quia complementa [c] sunt æqualia, si complementum GD, est æ-

[a] 42. 1.
[b] 31. 1.
[c] 34. 1.

E ęqua-

le triangulo B, erit etiam GL, eidem B, æquale; sed & angulus MGH, æqualis
d 15. 1. est angulo FGE, opposito d ad verticē, quare & ipsi C erit æqualis; estque recta GH, æqualis datæ rectæ A: Igitur ad datam rectam &c.

Propo. 45. Proble. 13.

Dato rectilineo æquale parallelogrammum cōstituere in dato angulo rectilineo.

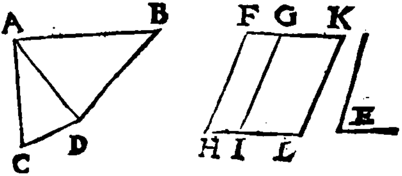

Sit datus angulus E, & rectilineum
a 44. 1. BC, in quo ductâ rectâ AD, fiat parallelogrammum FI, a æquale triangulo ACD in angulo H qui sit ipsi E æqualis: protrahatur deinde latus HI & ad rectam GI in angulo GIL, (qui est æqualis ipsi H, quare & ipsi E) fiat parallelogrammum GL, æquale triangulo ABD, eritque tota figura FL parallelogram-

grammum: nam L K, parallela eſt ipſi F H, cum vtraque ſit ipſi GI parallela, cumque G k, ipſi I L ſit parallela, ſicut H L eſt vna recta ita etiam F k; ſunt vero F G H I parallelæ, quare etiam totæ F k H L, erunt parallelę. Dato ergo rectilineo &c.

Propoſi. 46. Proble. 14.

A data recta linea quadratum deſcribere.

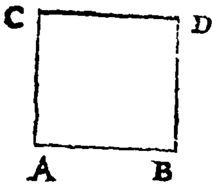

Sit data recta AB, ad cuius extrema A & B [a] excitētur perpendiculares CA, DB, ipſi AB æquales, iungaturq; recta CD, & cōſtitutum eſt quadratum. Cum enim anguli A & B, ſint recti, [b] erunt A C, DB parallelæ, ſuntque etiam æquales, ex conſtructione quare CD, AB, ſunt quoque parallelæ & ęquales; ac propterea A D, eſt parallelogrammum; cumque anguli A & B; ſint recti [c] erūt etiam oppoſiti C, & D, recti; ſunt vero tria la-

a 11. 1.

b 28. 1.

c 34. 1.

tera reliqua ſumpta ęqualia ipſi A B, quare figura AD, eſt quadratum, ex definit. 27.

Propo. 47. Theore. 33.

In rectangulis triangulis quadratum quod à latere rectum angulum ſubtēdente deſcribitur, aequale eſt eis, quae à laterib. rectum angulū continentibus deſcribuntur, quadratis.

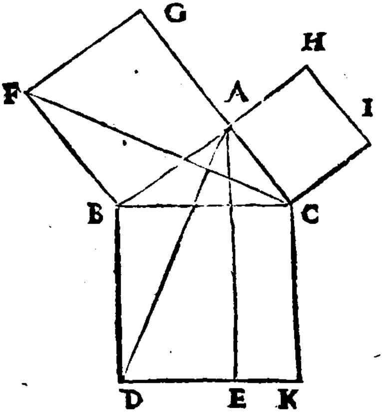

a 46, 1. In triangulo A B C, angulus BAC, rectus ſit fiantque ſuper a lateribus AB, AC

AC, quadrata BG, CH. Item fiat super latere BC, angulum rectum subtendente quadratum BK, quod dico ęquale esse duobus aliorum laterum quadratis simul sumptis; ductâ enim AE, parallelâ ipsi BD, aut Ck, iungantur etiam rectæ AD, FC. Quia igitur angulus DBC, angulo FBA, rectus recto est æqualis, addito comuni ABC, pares erunt anguli DBA, FBC; sunt insuper triangulorũ ABD, FBC latera DB, BC, ipsis BA, BF singula singulis ęqualia: triangula igitur ABD, FBC, [b] sũt æqualia: sed triãgulũ ABD, est dimidiũ [c] parallelogrãmi BE, cum sit super eadem basi BD, inter parallelas BD, AE, & easdem ob causas triangulum FBC, est dimidiũ quadrati BG; quadratum ergo BG ęquale est parallelogrammo BE, cum eorum dimidia sint paria. Quod si puncta BI, AK, coniungantur duabus lineis rectis, eadem plane methodo probabitur parallelogrammum EC, quadrato CH, esse æqualẽ. Totum igitur quadratum Bk, reliquis duobus æquale est. In rectangulis igitur &c.

b 4. 1.
c 41. 1.

Propo. 48. Theore. 35.

Si quadratum ab vno trianguli latere descriptum æquale est duobus reliquorum laterum quadratis, angulus quem reliqua latera continent est rectus.

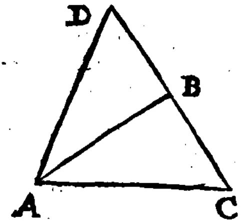

In triangulo ABC, sit latus AC huiusmodi, vt eius quadratum æquale sit quadratis duorum reliquorum laterum AB, BC; dico angulum ABC, contentum ijsdem reliquis lateribus esse rectum. Nam si ducatur ex B, ipsi AB, perpendicularis BD, ipsi BC æqualis, iungaturque recta AD, tunc quia angulus ABD, rectus est, erit quadratum ipsius
a 47. 1. AD, æquale quadratis *a* rectarum AB, & BD, vel BC; cumque quadratum ipsius AC, quadratis earundem AB, BC, ponatur æquale, erunt lineæ AC, AD æquales inter se. Quia ergo duo triangu-
b 8. 1. la ABC, ABD, habent tria latera *b* æqualia

qualia, sũt etiam anguli omnes ęquales qui ſibi reſpondẽt: vnde quia angulus ABD rectus, eſt rectus etiam erit ABC; ſi ergo quadratum &c. *Eſt conuerſa præcedentis, vt ſatis patet.*

EVCLIDIS ELEMENTORVM

LIBER II.

Definitiones.

1 Parallelogrammum rectangulum contineri dicitur ſub duabus lineis quæ rectum angulum comprehendunt.

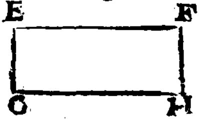

Ut parallelogrammū rectāgulum FG continetur ſub rectis HG, EG cōtinētibus angulū rectū G. Itē ſub rectis HF, FE.

Simile aliquid in numeris videre eſt: ſicut enim rectangulum continetur ſub duabus lineis, ita figuratus numerus rectāgulus continetur ſub numeris duobus qui

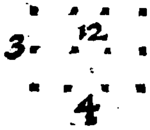

inter ſe multiplicati producunt numerum aptum tali figuræ. Sic numerus rectāgulus 12 continetur ſub 3 & 4 qui inter ſe multipli-

tiplicati efficiunt 12, *numerum aptum figura rectangula.*

11 In omni parallelogrammo spatio vnum quodlibet eorum quæ circa diametrum sunt parallelogrãmorum cum duobus complemẽtis gnomõ vocetur.

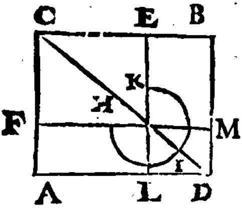

Vt in parallelogrammo AB, parallelogrammum LM cum duobus cõplemẽtis EM, LF, vocatur gnomon. Item parallelogrammum FE cum duobus ijsdem complementis est gnomon. Solet autem gnomon designari linea curua quæ transit per complementa & parallelogrammum intermedium, qualis est HIk.

Propositiones.

Propo. 1. Theore. 1.

Si fuerint duæ rectæ quarum altera secetur in quotcunque segmenta, rectangulum sub duabus illis rectis contentum æquale erit omnibus simul rectã-gulis

gulis, quæ sub insecta & partibus lineæ secta continentur.

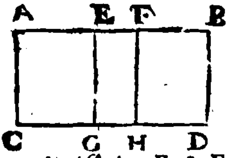

Sub rectis AB, AC contineatur rectangulum AD, rectâque AB vtcũque diuisâ in E & F, ducantur FH & EG ipsi BD, parallelæ; eruntque AG, EH, FD, rectangula; nam angulus EGH ipsi C *b* est æqualis, & omnes alios facile est ostendere alicui recto esse æquales, Manifestum est etiam rectangula partialia AG, EH, FD, simul sumpta toti rectangulo AD esse æqualia: nam *a* omnes partes simul sumptæ toti sunt æquales. Et hoc tantum vult propositio. Nam AB, AC, sunt duæ rectę; quarum AB, secta est vtcunque in E & F: ostensum est autem rectangulum AD ipsis AB, AC cõtentum, ęquale esse rectangulis partialibus quæ continentur sub insecta AC & partibus lineæ sectę AB: rectangulũ enim AG, continętur sub insecta AC & parte AE; reliqua vero EH, FD, continentur sub EG, FH (hoc

b 29. 1.

a 19. ax.

est

est sub insecta AC ipsis æquali) & reliquis partibus EF, FB. Si ergo fuerint duæ rectæ.

Idem videre est in numeris. Si enim detur duo numeri 4 & 10, & alter eorum puta 10 diuidatur in quotuis partes 5, 3, 2, ex multiplicatione ipsius 4 in omnes partes 5, 3, 2, fient 40. sicut ex multiplicatione eiusdem 4 in totum numerum 10.

Propo. 2. Theore. 2.

Si recta secta sit vtcumque: rectangula sub tota & quolibet segmentorum comprehensa, æqualia sunt ei, quod a tota fit, quadrato.

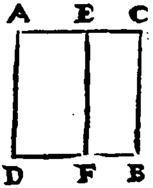

Rectangulum AB, sit quadratum rectæ AC, rectâque AC vtcumque diuisâ in E, ducatur EF ipsi CB parallela, & manifestum est, vt prius, rectangula partialia AF, EB simul sumpta, toti AB esse æqualia. Neque aliud vult propositio. Nam recta AC vtcunque secta est in E; rectangula autem AF, EB, con-

contenta sub AD EF (hoc est sub tota AC) & sub partibus AE, EC æqualia sunt quadrato totius AC, quod est AB. Si ergo recta &c.

In numeris: si 10 diuidatur in duas partes 7 & 3, ducendo 10 in 7, & 3 fient 70. & 30, quæ simul æqualia, sunt numero quadrato ipsius 10 qui est 100: dicimus enim numerum quadratum qui fit ex ductu cuiusuis numeri in seipsum.

Propos. 3. Theore. 3.

Si recta secta sit vtcunque, rectangulum sub tota & vno segmentorum comprehensum æquale est illi quod sub segmentis comprehenditur rectangulo vna cum quadrato, quod à prædicto segmento describitur.

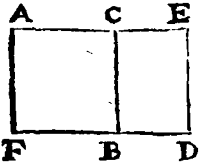

Recta AE vtcunque secetur in C, sitque AB, quadratum segmēti AC, rectangulum vero AD cōtineatur sub tota AE & sub AF hoc est sub æquali AC; & manifestum est vt prius rectangula AB,

CD

CD simul sumpta, toti AD esse ęqualia, Neque aliud vult hæc propositio. Nam recta AE vtcunque secta est in C, & rectangulum AD, sub tota AE & AF hoc est sub parte AC, æquale est ipsi AB quadrato partis AC vna cum rectangulo CD, quod continetur sub CB (hoc est sub parte AC) & sub reliqua parte CE. Si ergo recta &c.

In numeris si 6 diuidatur in 4 & 2, productum ex 6 in 4 hoc est 24, ęquale est ei quod fit ex 4 in 2 hoc est 8, vna cum quadrato ipsius 4 quod est 16.

Propo. 4. Theore. 4.

Si recta secta sit vtcunque, quadratum quod a tota describitur æquale est segmentorum quadratis, vna cum rectangulo quod bis sub segmentis continetur.

Rectangulum AB sit quadratum ipsius AC; ductâque diametro DC, agatur EF ipsi CB parallela, secans diametrum vtcunque in G, per quod idem punctum agatur HI ipsi AC parallela: & manifestum est vt prius quadratum

AB

AB totius AC, esse æquale omnibus simul rectangulis intra se descriptis.

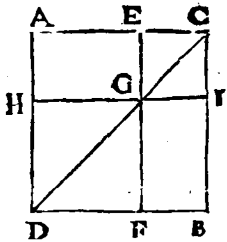

Neque aliud vult propsitio. Nam recta AC secta est vtcunque in E, & eius quadratum AB çquale est ipsis HF, EI (quæ sũt quadrata segmentorum AE, EC) simul cum rectangulis AG, GB, quç sunt rectangulum bis comprehẽsum sub partibus AE, EC.

Rectangula autem HF, EI, esse quadrata partium AE, EC (etsi ex constructione & definitione quadrati satis poterat colligi) sic demonstro. Quia rectæ AE, GH, DF iungunt parallelas æquales, sunt *a* & ipsæ inter se æquales. Itẽ si ab æqualibus AC, BC auferantur æquales EC, IC, quç remanent AE, BI & quæ huic pares sunt GF, HD, omnes inter se erunt æquales. omnia igitur latera parallelogrammi HF, æqualia sunt parti AE, suntque omnes anguli recti; nam quia HDF rectus est & rectus etiam

a 33. 1.

GFD

GFD (cum sit æqualis ipsi B) etiã [b] oppositi reliqui erunt recti. Est ergo HI quadratum ipsius AE. Similiterque ostendetur EI esse quadratum partis EC. Et sic demonstrata est tota propositio. *In numeris: Si 6 diuidatur in 4 & 2; quadratum ipsius 6 quod est 36 æquale est quadratis partium 4 & 2 hoc est 16 & 4, una cum numero bis repetito qui fit ex partibus 2 & 4 inter se multiplicatis.* b 34. I

Propo. 5. Theor. 5.

Si recta secetur in æqualia & non æqualia: rectangulum sub inæqualibus segmẽtis totius comprehensum, una cũ quadrato segmenti intermedij, æquale est ei, quod a dimidia describitur, quadrato.

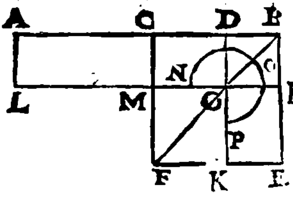

Recta A B bifariam in C, & non bifariã in D diuidatur; & super dimidia CB fiat quadratũ CE ductâq; diame-

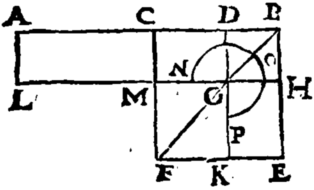

diametro FB agatur per D recta Dk ipsi BE parallela, secans diametrũ in G, per quod punctũ agatur LH ipsi AB parallela, & adiũg[…]ur recta AL ipsi BH parallela. Quo facto erit rectãgulum AG sub inęqualibus segmentis AD, DB, hoc est DG, contentum, vna cum MK quadrato medij segmẽti CD, æquale quadrato dimidię CB, quod est CE, Nam rectangulum AM æquale est ipsi DE, cum vtrumque ipsi CH a sit æquale; cætera autem nimirum CG & MK sunt communia. Quare si recta &c.

a 36. 1.

In numeris: Diuidatur numerus 10 *æqualiter in* 5 *&* 5. *inæqualiter in* 7 *&* 3; *ita vt nnmerus medius inter sectiones sit* 2: *quo dimidius numerus superat* 3 *partem minorẽ ex inæqualibus: eritq́ numerus* 21 *ex* 7 *in* 3 *vna cum quadrato numeri intermedij* 2 *quod est* 4, *æquale quadrato dimidij* 5, *seu* 25.

Corol-

Corrollarium.

Ex his manifestum est gnomonem NOP toti rectangulo AG esse æqualem; quandoquidem CG sit commune, & DE reliquo rectangulo AM sit æquale.

Propositio 6. Theore. 6.

Si recta bifariam secetur eique in rectum quædam recta adijciatur, erit rectãgulũ sub tota cũ adiecta, & sub adiectá contentũ, vna cũ quadrato dimidiæ, æquale ei, quod à dimidia cum parte adiecta fit, quadrato.

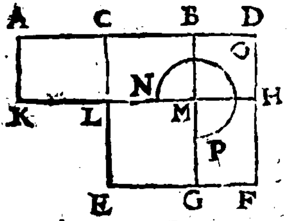

Recta AB bifariam secetur in C eique in rectum adijciatur BD: inde super recta CD fiat quadratum a CF & per B agatur BG papallela ipsi DF, sumptâque DH æquali ipsi DB agatur per H recta HK ipsi AD parallela & æqualis, iungaturque recta AK; quo facto demonstratur propo- a 46. 1.

 sitio

sitio. Nam quia rectangula AL, CM,
b 36. 1. sunt ęqualia propter b æquales bases, & eidem CM æquale est
c 43. 1. alterum complementum c MF, erit etiam MF æquale ipsi AL & additis cõmunibus CM, BH, gnomon NOP toti rectangulo AH æqualis fiet (quod sanè rectangulum continetur sub tota composita AD & parte adiecta DB cui DH æqualis sumpta est) sed gnomon NOP adiecto LG quadrato partis dimidiæ
d 5. 2. CB, vt supra in simili d ostendimus, fit ęqualis quadrato ipsius CD, quæ est pars dimidia cum adiecta BD. Igitur parallelogrãmum AH adiecto eodem
e 13 ax. quadrato LG fiet e æquale eidem quadrato CF, quod erat probandum.

In numeris: si 6 diuidatur æqualiter in 3 & 3, eique addatur 2; numerus 16 (qui fit ex toto 6 cum adiecto, in ipsum adiectum) vna cum quadrato dimidij, quod est 9 æqualis est quadrato ipsius 5 qui numerus componitur ex dimidio 3 & adiecto 2.

Pro-

Propos. 7. Theore. 7.

Si recta vtcunque secetur, quadrata totius & vtriusuis segmēti simul sumpta, paria sunt rectangulo bis sumpto sub tota & dicto segmento, vna cum adiuncto alterius segmenti quadrato.

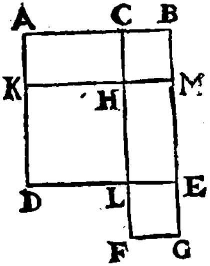

Recta AB secta sit vtcunque in C & super AB, fiat quadratum AE, ducanturq; CL, kM; vt in superiori propositione: sumptâ deinde LF ęquali ipsi CB, addatur quadratum LG. Erunt igitur quadratum totius AB, quod est AE simul cum quadrato segmenti CB, quod est LG, æqualia *a* rectangulis AM, MF (quæ sumuntur sub tota AB & segmento BC, cum BM sit ipsi BC æqualis, & in rectangulo MF æqualia latera sint MG, GF, ipsis AB, BC) vna cum quadrato alterius segmēti AC quod est kL. Si igitur recta &c. *a 13. ax.*

In numeris: si 6 vtcunque diuidatur in 4 & 2 quadratum totius 6 vna cum qua-

drato ipsius 4, æqualia sunt numero 52 qui fit ex numero 6 bis in 4. vna cum quadrato alterius partis 2 quod est 4.

Propo. 8. Theore. 8.

Si recta secetur vtcunque, rectangulum quater comprehensum sub tota & vno segmentorum, vna cum alterius partis quadrato, æqualia sunt quadrato quod fit à tota & segmento, tanquam ab vna linea.

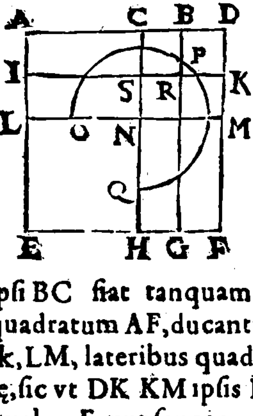

Recta AB vtcunque secetur in C cui adiiciatur in rectum BD ipsi BC æqualis, ac super tota AB & adiuncto segmento BD æquali ipsi BC fiat tanquam super vna linea quadratum AF, ducanturque BG, CH, Ik, LM, lateribus quadrati AF parallelę, sic vt DK KM ipsis BD, BC sint æquales. Erunt sane in gnomō OPQ rectangula quatuor contenta sub rectis AB

AB & BC. Nam circa R constituta sunt quadrata quatuor, quorum latera omnia ipsi BC sunt ęqualia; si igitur vnicuique ex quatuor complementis AS, & similibus, adiiciatur suum quadratũ, inuenientur in gnomone OPQ quatuor vt dixi rectangula ęqualia ipsi AR, quod continetur sub AB, BR hoc est BC. Est vero gnomon OPQ seu quatuor rectangula sub tota AB & segmẽto BC cum adiuncto EN quadrato alterius partis AC, a æqualis quadrato AF, quod fit super AD. Si igitur recta &c. a 11. ax.

In numeris si 6. vtcunque secetur in 4 & 2, ducendo quater numerum 6 in 4 & addendo quadratum ipsius 2, fiet numerus aequalis quadrato ipsius 10 qui numerus componitur ex toto 6 & parte 4.

Propositio 9. Theore. 9.

Si recta secetur per aequalia & non aequalia, quadrata partium inaequalium dupla sunt quadratorum ab vno dimidio, & ab ea linea quae sectionibus interijcitur, descriptorum.

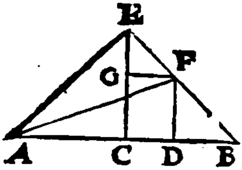

Recta AB secetur æqualiter in C, inęqualiter in D; super quã ad C erigatur CE perpendicularis, & ipsi CA vel CB ęqualis, ducãturque AE, EB, itẽq; DF ipsi CE, & FG ipsi CD parallela, ac denique iũgatur recta AF. Iam vero quia in triangulo ACE latera
a 5. 1. CA CE æqualia sunt: anguli a CAE AEC pares erunt: est autem angulus ECA rectus: duo ergo alij sunt semirecti. Similiterque in triangulo ECB anguli CBE, BEC, semirecti sunt: totus ergo angulus AEB rectus est. Cumque in triangulo EGF, angulus G rectus sit & GEF semirectus, erit etiam angulus
b 6. 1. GFE semirectus. Quare latera GE, GF,
c 34. 1. b æquales angulos subtendentia, sunt ęqualia. Æqualis etiã vtrique c est recta CD, cum CF sit parallelogrammum: Quare si ab æqualibus CE CB auferantur æqualia GE, CD, recta CG, hoc est DF, ipsi DB erit æqualis.

His intellectis sic breuiter colligitur propositio. Quadrata partium inæqualium

lium AD, & DF siue DB, *d* æquiualent quadrato ipsius AF, & hoc quadratum ex AF æquiualet ijs quæ fiunt ab AE, EF: Sed harũ quadrata dupla sunt quadratis rectarum AC dimidiæ, & CD partis sectionibus interiectæ; cum enim AC, CE sint pares, & AE det quadratum vtriusque quadratis æquale, efficiet duplum quadrato ipsius AC; similiterque EF dabit duplum quadrati ipsius GF seu CD. Quare quadratum ipsius AF, & partium inæqualium AD & DF, hoc est DB duplũ sunt quadratorũ ex AC CD; partis scilicet dimidię & lineæ sectionibus interiectæ. Si igitur recta &c. *d* 47. 1

In numeris: Numerus 10 *diuidatur æqualiter in* 5 *&* 5, *inæqualiter in* 7 *&* 3, *sitque intermedia sectio* 2, *vt prop.* 5. *Quadrata ergo* 49 *&* 9 *partium inæqualium* 7 *&* 3, *sunt duplum, quadratorum partis dimidiæ* 5 *& sectionis intermediæ* 2.

Propositio 10. Theore. 10.

Si recta secetur bifariam & in rectum alia adiiciatur, quadratum quod fit a tota cum adiecta, simul cum eo quod fit a sola adiuncta, duplum sunt quadrati quod fit a dimidia, & alterius quod à dimidia & adiuncta describitur.

Recta AB, bifariam secetur in C, adiectâ BD, cui ad C erigatur perpendicularis CE, dimidię AC æqualis, perficiaturque parallelogrammum ED, ductaque EB, occurrat lateri FD producto in G, iunganturque AG, AE, eritq;
a 10. 2. angulus a AEB constans duobus semirectis, vt in simili ostensum est prop. prox. Quare & angulus EBC semire-
b 15. 1. ctus est: semirectus b quoque DBG oppositus ad verticem, quare & DGB se-
c 6. 1. mirectus erit, & latera c BD, DG æqualia. Æqualia item erunt latera FG, FE,
d 41. 1. quia anguli ad basim EG sunt pares. His positis quadratum d ex AE erit duplum quadrato dimidię AC, & quadratum ex GE, duplum quadrati ex EF, hoc

hoc est ex dimidia CB cum adiuncta BD. Sed & ipsius AG quadratum æquiualet quadratis duarum AE, EG; & quadratũ ex tota AB cum adiũcta BD vna cum quadrato

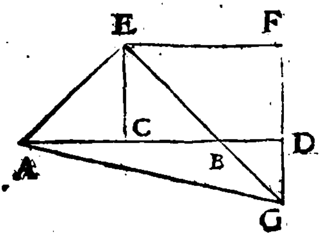

ex DG, seu adiuncta BD æquiualet quadrato ex AG. Quare harum linearum AB, BD quadrata duplum quoque sunt quadratorum ex AC & CD. Si igitur recta &c.

In numeris: Diuidatur 6 æqualiter in 3 & 3, eiq; addatur 2, vt sit numerus compositus 8; quadrata igitur ipsius 8 & adiecti 2, duplum sunt quadratorum dimidij 3, & numeri 5 qui constat dimidio & adiecta.

Prop.

Propo. 11. Proble. 1.

Datam rectam ita secare, vt rectangulum sub tota & altero segmentorum, æquale sit quadrato quod fit a reliqua parte.

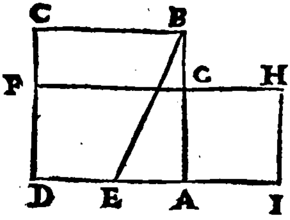

Sit data recta A B ita secanda vt rectãgulum sub tota & segmento altero, ęquale sit quadrato partis alterius. Fiat igitur super AB quadratum AC, diuisoque latere AD bifariam in E ducatur EB cui ęqualis fiat EI latere DA producto: fiat insuper quadratum super AI quod sit GI producto latere HG in F: eritque recta AB diuisa vt oportuit; siquidem rectangulum CG sub tota CB seu AB, & segmento BG ęquale est quadrato GI quod fit à segmento altero GA: quia enim DA secta est bifariã in E, eique in rectum addita est AI erit rectangulum *a* sub DI, AI, hoc est ipsum

a 6. 2.

ſum DH vna cum quadrato dimidiæ EA æquale quadrato ipſius EI, ſeu EB. Eſt vero quadratum ipſius EB b æquale quadratis ipſarum AB AE. Vnde rectangulum DH cum quadrato ex AE erit etiam ęquale quadratis earundem AB & AE. Ablato igitur communi quadrato ipſius AE erit rectangulum DH æquale quadrato ipſius AB quod eſt AC; & rurſus ablato ab hoc quadrato & rectangulo DH, communi rectangulo AF, rectangulum CG relictum ex quadrato, æquale erit quadrato GI quod reliquum eſt ex rectangulo. Datam igitur rectam ita ſecuimus vt rectãgulum CG ſub tota AB & altero ſegmento BG, quadrato partis alterius GA eſſet æquale, quod erat faciendum. b 47. 1.

Propoſitio 12. Theore. 11.

In triangulo obtuſangulo quadratum lateris angulum obtuſum ſubtendentis tanto maius eſt quadratis laterum eundem angulum continentium, quãtum eſt rectangulum bis comprehenſum ſub vno latere continente, & ſub linea

linea extrinsecus assumpta ad cuius extremum cadit perpendicularis ducta ab altero angulorum acutorum.

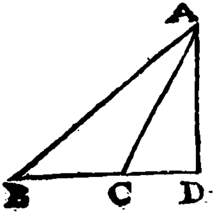

In triangulo ABC angulus ACB sit obtusus, productoq; latere BC, ex A demittatur AD perpendicularis ipsi BC, cadens in D: Dico igitur quadratum lateris AB obtuso angulo subtensi tanto esse maius quadratis laterum continentium BC, CA, quantum est rectangulum bis comprehensum, sub BC & recta CD extrinsecus sumpta, ad cuius extremum ex acuto angulo A cadit perpendicularis AD, Quia enim recta BD secta est

a 4. 1. vtcunque in C erit a quadratum ex BD æquale quadratis ex BC CD, & insuper rectangulo bis sub BC, CD comprehẽso: additoque vtrisque quadrato rectę AD erunt quadrata ipsarum BD, DA ęqualia quadratis trium rectarum BC, CD, DA, vnacum addito rectangulo.

gulo bis sub BC, CD, contento. Sed quadratum rectæ AB ^b æquiualet quadratis rectarum AD, DB. Igitur idem quadratum rectæ AB æquiualet etiam tribus quadratis rectarum B C, C D, DA, & rectangulo bis sub BC, CD cõtento. Iam vero quia quadratum rectæ AC æquale est quadratis ipsarum CD DA, erit quadratum rectæ AB æquale quadratis rectarum CB, CA & rectangulo bis contento sub BC CD. In triãgulo igitur obtusangulo &c. b 47. 1.

Hac & sequens prop. ad eas proportiones extenditur, quæ numeris exprimi non possunt.

Propo. 13. Theore. 12.

In triangulis acutangulis quadratum lateris acuto angulo subtensi tanto minus est quadratis laterum continentium eundem angulum, quantum est rectangulum bis comprehensum sub vno laterum continentium & sub aßumpta interius linea prope acutum angulum ad cuius extremum cadit per-

perpẽdicularis ab opposito angulo ducta.

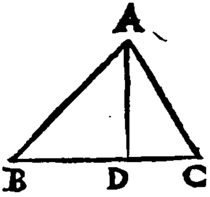

In triangulo ABC angulus C sit acutus, ducaturque ex A recta AD perpẽdicularis ipsi BC. Dico igitur quadratum ipsius AB angulum C subtendentis, tanto minus esse quadratis ex BC, CA: quantum est rectangulum sub BC DC bis contentum. Quia enim recta BC vtcunque secta est in D quadrata ex BC, CD paria sunt rectãgulo bis sub BC, CD, vna cum [a] duobus quadratis
a 7. 2. ex B D D C; sed duobus quadratis re-
b 47. 1. ctarum CD, DA par est [b] quadratum ex CA: duo igitur quadrata ex BC, CA, paria sunt etiam rectangulo bis comprehenso sub BD, DC & duobus quadratis ex BD, DA. Iam vero quia quadratis ex BD DA, æquale est [c] quod fit
c 47. 1. ex AB; erũt quadrata ex BC, CA, ęqualia rectangulo bis contento sub BC, DC & quadrato rectæ AB. Quare quadra-

dratum ex AB tanto minus est quadratis ex BC, CA, quantum est rectangulum bis sub BDDC contentum, In triãgulis igitur &c.

Propo. 14. Proble. 2.

Dato rectilineo æquale quadratum describere.

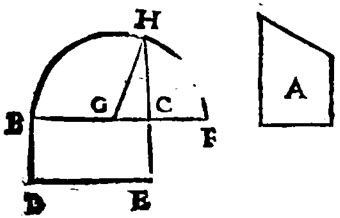

Sit datum rectilineum A cui fiat *a* æquale parallelogrammum BE; in quo si latera B C, C E sunt æqualia, ipsum erit quadratum quale petebatur. Quod si latera non sunt æqualia alterutrum puta BC producatur in F, sic vt CF ipsi CE æqualis sit, sectâque bifariam rectâ BF in G, centro G, spatio GB fiat semicirculus BHF, protracto latere EC vsque dum secet circulum in H: eritque quadratum ipsius CH, æquale *a* 45. 1.

le dato rectilineo A. Ductâ enim recta GH, quia recta BF bifariam secta est in G & non bifariam in C, erit rectangulũ
b 5. 2. sub BC CF, hoc est b rectangulum BE, cum quadrato ipsius GC ęquale quadrato ex GF vel GH, quæ sunt lineæ æ-
c 47. 1. quales. At quadrata ex GC c CH valent quadratum ipsius GH; eadem ergo quadrata ex GC, CH valent rectangulum BE cum quadrato ipsius GC: relicto ergo communi quadrato rectę GC, quadratum ipsius CH valebit rectangulum BE quod ab initio factum est æquale rectilineo A. Quadratum ergo ipsius CA, æquale erit rectilineo A. Facto igitur quadrato super CH, constituerimus quadratum dato rectilineo æquale, quod erat faciendum.

EVCLI-

EVCLIDIS ELEMENTORVM

LIBER III.

Definitiones.

1 Æquales circuli ſunt quorum diametri vel è centris lineę ad ambitum ductę, ſunt æquales.

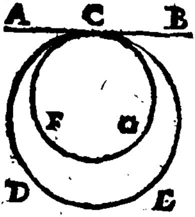

2 Linea recta circulum tangere dicitur quæ cum tangat, producta longius circulum non ſecat. *Talis eſt linea AB quæ cum tangat circulum CDE in puncto C, producta lõgius eum non ſecat.*

3 Circuli ſe tangere dicuntur qui cũ ſe tangant, ſe tamen mutuo non ſecãt. *Tales ſunt circuli CDE, CFG.*

4 In circulo æqualiter diſtare à centro

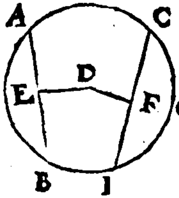

tro rectæ lineæ dicuntur cum perpendiculares à centro ad ipsas ductæ sunt ęquales, *vt linea AB, CI, æqualiter distãt à centro D, quia perpendiculares DE, DF, à cẽtro D ad ipsas ducta, sunt æquales.*

5 Segmentum circuli est figura quæ sub recta linea & circuli circumferentia continetur. *Talis est figura contenta recta A B & circumferentia BC.*

6 Segmenti angulus est qui recta linea & circuli peripheria continetur. *Tales sunt anguli A & B.*

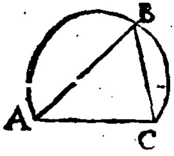

7 In segmento autem angulus est cum in segmenti circumferentia sumptũ fuerit punctum quodpiam, & ab illo ad lineæ terminos rectę fuerint adiunctæ. *Sic angulus ABC est in segmento CBA.*

8 Cum vero comprehendentes angulum datæ lineæ assumunt peripheriam

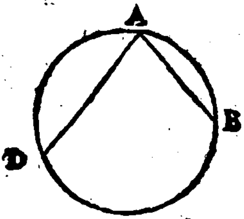

riam, illi ipsi assumptæ peripheriæ angulus indicitur sistere. *vt angulus DAB dicitur insistere circumferẽtia DCB.*

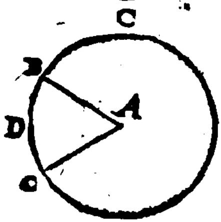

9 Sector autem circuli est cum ad ipsum circuli cẽtrũ angulus fuerit cõstitutus. *vt si ad centrum A sit constitutus angulus BAC, figura BACD dicetur sector circuli.*

10 Similia circuli segmenta sunt quæ angulos capiunt æquales; aut in quibus anguli sunt æquales.

Propositiones.

Propositio *1.* Proble. *1.*

Dati circuli centrum reperire.

In circulo A B C ducatur recta A C vtcunque, quâ bisectâ in [a] D, per idem punctum D agatur perpendicularis BG [b] attingens vtrimque ambitum. Dimidatur [c] deinde recta BG bifariam in E erit-

a 10. 1.
b 11. 1.
c 10. 1.

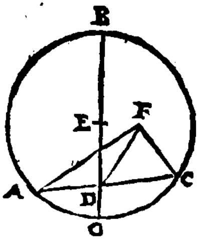

eritque punctum E centrũ circuli. Non enim erit aliud punctum in ipsa B G, cum centrum non possit in vlla linea esse nisi vbi secatur bifariam. Sed neque extra rectam BG. Fac enim esse in F ducnaturque FA, FD, FC; probabitur sanè angulum FDA esse rectum; nam in triãgulo ADF, CD F latera AD, DF sunt æqualia lateribus DF, DC & basis AF, basi FC, cum vtraque ducatur ex centro F ad ambitum. Erunt *d* ergo anguli
d 8. 1.
FD C, FDA æquales, & proinde recti. Hoc autem esse non potest; nam angulus EDA rectus est. Maior igitur recto est FDA. Non est igitur F centrum; sed neque aliud punctum extra rectã BG: Dati ergo circuli centrum est E.

Propositio 2. Theore. 1.

Si in circuli ambitu duo puncta sumantur, recta ad illa puncta ducta intra circulum cadet.

a 1. 3.
Sumantur puncta A & B, & ex *a* centro

tro inuento C ducantur rectæ CA, CB, CD, Dico punctum D & quodlibet aliud rectæ AB cadere intra circulum. Quia enim CA CB pares sunt, pares erunt anguli *b* A & B eritque angulus CDB maior opposito interno A; quare maior etiã angulo B; latus agitur CB subtendeas *d* angulum maiorem CDB, maius est latere CD subtendente minorem angulum B. Latus tamen CB tãtum pertingit ad ambitum, quare CB b 5. 1. c 16. 1. d 18. 1.

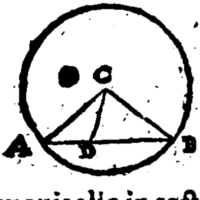

quod est minus, ad ambitum non pertinget. Non est igitur punctum D extra circulum; quod idem ostẽdetur de quouis alio in recta AB, si ergo in circuli ambitu &c.

Propo. 3. Theore. 2.

Si in circulo recta per centrum ducta aliam non ductam per centrum secet bifariam, secabit quoque ad angulos rectos. Et si ad rectos secet, secabit bifariam.

Recta AB per centrum E ducta, se-

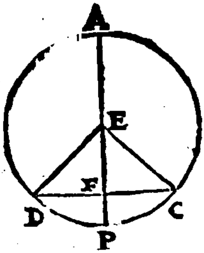

cet CD bifariam in F, ducantur e centro rectæ EC, ED. Quia ergo CE, CF, æqualia sunt lateribus DE DF, & basis communis, erunt

a 8. 1. a anguli EFD, EFC æquales, ac proinde recti.

Quod si anguli ad F recti sint; cum latera EC, ED trianguli ECD paria sint, erunt in triangulis EFC, EFD duo anguli C & EFC duobus D & EFD æquales, & latera b EC, ED angulis oppositb 26. 1. ta sunt æqualia: æqualis ergo est basis FC basi FD. Si igitur in circulo &c.

Proposi. 4. Proble. 3.

Si in circulo rectæ se secent non per centrum ambæ ductæ, non secabunt se mutuo bifariam.

Si enim per centrum transit vna, certum est eam bifariam non secari, cum non nisi in centro possit secari bifariã, & altera ex hypothesi per centrum non transeat. Quod si neutra transit per cẽ-

trum

trum, vt in rectis AB, CD, intra circulum ADB ductâ à centro E rectâ EF, si vti tu vis, in puncto F secantur AB CD

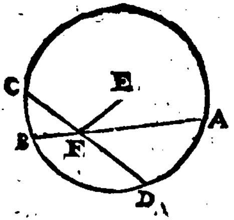

bifariam erit angulus EFC rectus, cum *a* altera per centrum ducta secans alteram extra centrum bifariam, secet ad rectos: sed ob eandem causam angulus EFB rectus erit: pares ergo essent anguli EFB, EFC, pars & totum, quod fieri nequit. *a* 3. 1.

Propo. 5. Theore. 4.

Si duo circuli se mutuo secent non habebunt idem centrum.

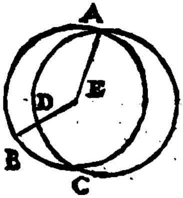

Circulorũ ABC ADC se mutuo in A & B secantium sit idẽ centrum E si fieri potest; ducanturq; EA à centro ad alterutrã sectionem, & ED secans vtcunque vtrumque circulum in pũctis D & B. Quia igitur circuli ADC cẽtrum ponitur E, erunt EA, ED ęquales

les, & quia circuli ABC idem centrum ponitur E, erunt EB EA ęquales; ergo & inter se essēt ęquales ED, EB pars & totum, quod esse nequit. Si ergo duo circuli &c.

Propositio 6. Theore. 5.

Si duo circuli interius se tangant, non erit eorum idem centrum.

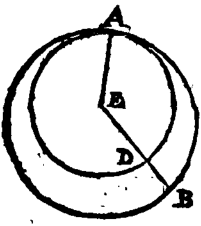

Nam si duo circuli se interius tangant in A & putentur habere idem cētrum E, ductis rectis E A, & alia vtcunq; EB ad circulum AB, ostendetur vt supra ED & EB, partem scilicet & totum, æquales esse ipsi EA: quod absurdum est. Si duo ergo circuli &c.

Propo. 7. Theor. 6.

In diametro circuli si aliud à centro pūctum accipiatur, à quo rectæ plures in circumferentiam cadant, maxima erit ea quæ per centrum ducitur; minima reliquum eiusdem lineæ: aliarum vero maior est ea quæ transeunti per cen-

centrum est propior, neque plures quã duæ æquales duci possunt in circulum ad vtrasque partes ipsius minimæ.

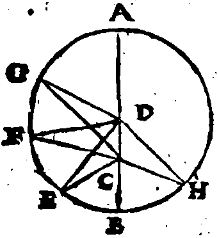

In diametro AB sumatur pũnctum C aliud à centro D, ducanturq; vtcũq; rectæ CA CE, CF, CG. Dico maximam earum esse CA quę transit per centrũ D. Ductis enim rectis DE, DF, DG quia trianguli GDC, duo latera GD DC, quibus ęqualis est AC, maiora erunt a reliquo GC. a 20. 1.
Maior ergo est AC quam GC; eodemq; modo quibusuis alijs ex C ductis ostẽdetur esse maior.

2 Deinde quia latera EC, ED, maiora sunt reliquo ED cui æqualis est BD, si commune auferatur CD, latus CE maius remanebit quàm BC, & pari ratione ostendetur BC reliquis ex C esse minorem.

3 Rursum quia in triangulis G D C, FDC, duo latera GD, DC, duobus DF, DC paria sunt, & angulus GDC maior

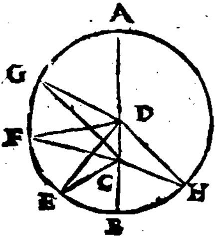

b 24. 1. ior quam FDC, erit basis *b* GC, quæ propior est ipsi CA, maior remotiore CF.

4 Denique si angulo EDB æqualis ponatur BDH ducaturque CH, in triangulis EDC, HDC erunt bases CE CH æquales, cum anguli CDE, CDH, & latera *c* continentia sint æqualia. Neque

c 4. 1. vero plures possunt duci ad partes minimæ BC æquales prioribus. Si enim cadant intra puncta EH, remotiores erunt à recta CA, ac proinde minores ipsis CE CH. Si autem ducantur extra puncta EH: erunt propiores ipsi CA ac proinde maiores. Si igitur in diametro &c.

Propo. 8. Theore. 7.

Si extra circulum sumatur punctum quodpiam, a quo ad circulum ducantur rectæ quædam lineæ, quarum vna per centrum transeat, cætera vt lubet ducan-

ducantur, rectarum quæ ducuntur ad cauam peripheriam maxima erit quæ per centrum ducitur, & quæ huic propinquior, maior est remotiore. Extra circulũ vero minima quæ ab assũpto pũcto ad diametrũ tẽdit, & quæ huic propior, minor est remotiore, & duæ tantum lineæ æquales cadunt ab ab eo puncto in circulum ad partes minimæ vel maximæ.

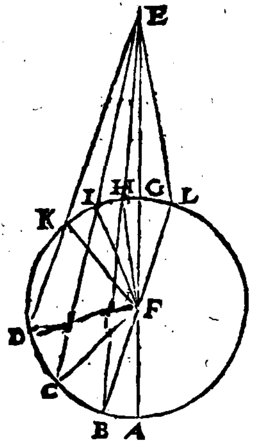

Extra circulũ ABCD sumatur punctum E, à quo ducantur quotuis rectæ, quarũ vna EA per centrum F transeat, cęterę vero EB &c. vt lubet cadant in circulum. Dico I, rectarum quæ ducuntur ad concauũ circuli, maximam esse

esse EA quæ transit centrum F. Ductâ enim è centro recta FB, trianguli EFB duo latera EF, FB æqualia ipsi [a] EA, maiora erunt latere EB, & sic de reliquis.

a 20. 1.

2 Maior est etiam EB quæ propior est ipsi EA quam EC aut alia remotior. Nam quia trianguli EFB latera EF FB æqualia sunt lateribus EF, FC, trianguli EFC, & angulus EFB maior quam EFC, maior [b] erit basis BE, quam CE.

b 24. 1.

3 Ductis rectis FH, FI, FK, quia triãguli EHF maiora sunt duo [c] latera, FH HE reliquo EF, si auferantur æqualia FG FH, maior manebit EH extra circulum, & reliquæ EI EK, quam sit EG. Minima est ergo EG, quæ ad diametrũ GA ducitur.

c 20. 1.

4 Quia intra triangulum EIF ducuntur rectæ EH, HE erunt hæ [d] minores ipsis EI, IF, ablatis ergo æqualibus HF, IF adhuc minor remanebit EH, quam EI, & ob eandem caussam minor est EI quàm Ek, quare minor est semper, quæ minimæ est propior.

d 21. 1.

5 Denique angulo HFG, si æqualis fiat GFL, ducaturque LE; quia triangula

gula EHF, ELF latus habent commune EF, & alterum HF alteri LF æquale, & parem angulum contentum lateribus, erunt bases ᵉEL EH æquales. Neque plures his duabus æquales duci possunt ex vtraque parte minimæ EF: nam aut propiores erunt aut remotiores à minima EF, quam sint EI, EH, quare his aut minores erunt aut maiores. Si ergo extra circulum &c. ᵉ 4. 1.

Propositio 9. Theore. 8.

Si ab aliquo intra circulum puncto plures quam duæ rectæ æquales ad ambitum ducantur, id punctum centrum est circuli.

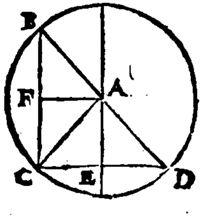

Ex puncto A intra circulum BCD præter rectas AB, AC, equales, sit iisdem æqualis AD, ductisq; rectis BC, CD, diuisisque bifariam in E & F, ducantur ad ambitum rectæ AE AF. Quia ergo triangulorum ABF AFC latera duo sunt æqualia erunt a8. 1. runt anguli a ad F æquales & recti, re ctus item ad E. Quia ergo AF rectam BC diuidit bifariam ad rectos, in ea est centrum circuli, & ob eandem causam est etiam in recta EA centrum circuli: Non potest ergo centrum aliud esse quam A, quia solum punctum A est vtrique AF & AE commune. Si igitur &c.

Propo. 10. Theore. 9.

Circulus circulum in pluribus quã duobus punctis non secat.

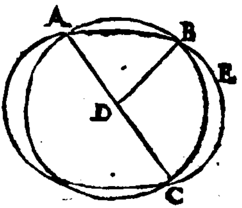

Secent se si fieri potest, circuli in tribus punctis A, B, C, centroque circuli ABC inuẽto a quod sit D

a 1. 3. ducantur rectæ D A, D B, DC: quę quia æquales sunt, & attingunt etiam ambitum circuli ABE, sequitur b punctum

b 9. 3. D esse etiã cẽtrum circuli c ABE, quod absurdum est. Non ergo secabunt se

c 5. 3. circuli in tribus punctis.

Pro-

Propositio 11. Theore. 10.

Si duo circuli se interius contingant recta coniungens eorum centra producta incidet in contactum circulorum.

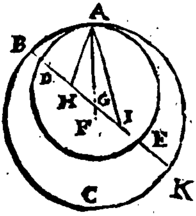

Circuli A B C, A D E interius in A se tangant: dico rectam quæ ducitur per centra F & G qualis est F A, cadere in contactum A. Nam si fieri potest, recta coniungens centra sit IBK, in qua centrum circuli ABC sit I, & alterius H, iunganturque rectę AH, AI. Quia ergo AH, HI reliquo latere AI *a* sunt maiora, & proinde maiora quàm IB quæ ex eodem centro ducitur, si auferatur communis HI manebit AH maior quàm BH. Est ergo HD maior ipsâ HB, pars toto; quod absurdum est. Eadem demonstratio procedet etiamsi centrum circuli maioris extra minorem cadat. *a* 20. 1

Pro-

Propositio 12. Theore. 11.

Si duo circuli sese exterius contingent, linea recta centra coniungens per cōtactum transibit.

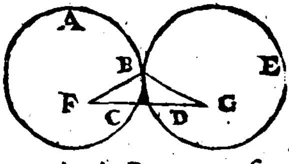

Si recta cōiungens centra circulorũ ABC, BDE se tangẽtium exterius in B non transit per contactum B, sed alibi secet in punctis C & D, iũgens centra F & G; ducantur rectæ BF BG, eruntque duo latera FB, BG maiora a reliquo FG. Sed sunt etiam minora, nam FC ipsi FB ęqualis est, ex eodem centro F, similiterque GD ipsi GB erit æqualis. Superat ergo latus FG reliqua duo latera segmẽto CD quod est absurdum. Recta igitur FG non iungit centra, & nulla iunget, nisi quæ transibit per contactum B.

a 20. 1.

Prop.

Propo. 13. Theore. 12.

Circulus circulum non tangit in pluribus pũctis siue intus tangat, siue extra.

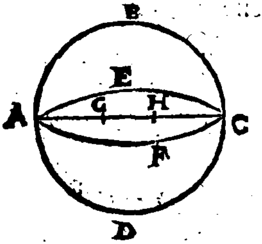

Nam si circulum AB CD tãgat circulus AE CF interius in duobus punctis A & C erunt diuersa *a* circulorum centra, ea- *a* 6. 3.
que in recta AC transeunte per conta- *b* 11. 3.
ctus *b*. Sit ergo G centrum ipsius ABC, & H ipsius AEC. Tunc autem quia in recta AC ponitur cẽtrum circuli ABC esse G, esset *c* recta AC bifariam diuisa *c* 3. 3.
in G, & quia alterius circuli centrum est H, etiam in H esset diuisa bifariam; quod fieri nequit.

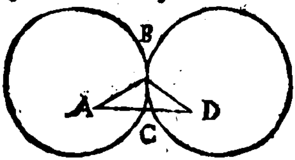

Sed neque exterius circuli se in pluribus punctis tãgẽt: Si enim in punctis B & C se tangunt

H ducta

ductâ rectâ AD per centra A & D necnon per contactum C, itemque ductis AB, BD ad alterum contactum B, pro-
a 12. 3. baretur vt sup.a prop. latera AB BD, & maiora & ęqualia esse lateri AD.

Propos. 14. Theore. 13.

In circulo æquales rectæ lineæ æqualiter à centro distant, & quæ distant à centro æqualiter inter se, sunt æquales.

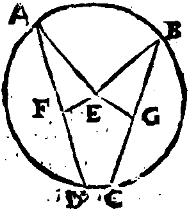

In circulo ABC sint pares rectæ AD, BC, & ex cẽtro E agantur EF, EG ad rectos ipsis AD, BC, ideoque
a 3. 3. a secãtes bifariam, iunganturque E A, E B. Quia ergo an-
b 47. 1. guli ad F & G sunt recti, quadratum ex EA æquale est b quadratis laterum AF, EF: & similiter quadratum ex EB duobus quadratis ex EG, GB. Nunc quia quadrata rectarum æqualium EA, EB, sont æqualia, erũt etiam quadrata duo rectarum EF, FA, æqualia duobus ex EG, GB, & ablatis quadratis rectarum

ęquaæqualium FA, GB; manebunt quadrata rectarum EF EG æqualia, quare EG EF sunt æquales, ac proinde AD BC æqualiter à centro distant.

E conuerso autem si positum sit rectas AD, BC distare æqualiter à centro E, ostendetur ex superiori demonstratione ablatis quadratis rectarum EF, EG æqualium, quadrata reliquarum FA, GB manere æqualia; proinde & ipsas esse æquales.

Propos. 15. Theore. 14.

In circulo maxima est diameter, & cæterarum ea semper maior, quæ centro est propior.

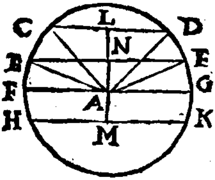

Per centrum A ductâ diametro FG, ducatur Hk propior cẽtro quã CD, ad quas perpendicularibus è centro ductis AL, AM, ex AL, quæ a necessario maior erit, sumatur AN æqualis ipsi AM, & per N agatur BE ad rectos ipsi AL, iun- a 4. def. 3.

ganturque rectæ AB, AC, AD, AE. Nunc vero quia BE HK æqualiter à centro distantes sunt ęquales, b & in triãgulo ABE duo latera c AB AE ęqualia diametro FG, maiora sunt quã BE; erit eadem diameter FG maior quam BE, vel HK, aut quæuis alia.

b 14. 3.
c 20. 1.

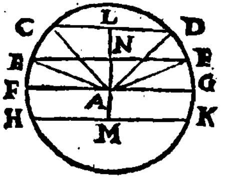

2 Rursus quia duo latera AB, AE, duobus lateribus AC, AD sunt paria, & angulus BAE maior ipso CAD, erit basis BE seu HK maior quam CD, quæ est à centro remotior. In circulo igitur &c.

Propo. 16. Theore. 15.

Quæ ab extremitate diametri ad rectos angulos linea ducitur extra circulum cadit. Neque alia recta cadere potest in locũ inter ipsam rectã & peripheriam comprehensum. Et semicirculi quidem angulus quouis acuto rectilineo maior est, reliquus autem minor.

Ad

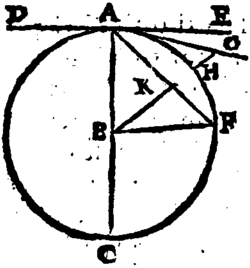

Ad punctum A extremũ diametri AC ductâ DE ipsi AC perpendiculari. Dico rectam DE extra circulum cadere. Si enim vis cadere intra, qualis esset DAF, ductâ ex centro rectâ BF, trianguli AFB cum duo latera *a* 5. 1.
BA BF paria sint, essent *a* etiam pares anguli BAF (quem vis esse rectum) & BFA, quod absurdum est; duo enim re- *b* 17. 1.
cti *b* in triangulo esse non possunt. Eandem ob causam AF in circumferẽtiam cadere nequit; nam etiam tum sequeretur in triangulo duos esse rectos. Recta ergo DA necessario extra circulum cadit.

2 Sed neque alia recta cadet intra rectam AE & ambitum FA. Si enim id putas de AG, ducatur ad eam è centro perpendicularis BG; & quia rectus est BGA, minor recto erit BAG: quare *c* 19. 1.
maior est BA *c* quam BG subtendens minorem recto. At hoc absurdum est;

nam BA ipsi BH parti totius BG æqualis est, non ergo maior totâ BG.

3 Angulus semicirculi BAF quolibet acuto est maior: nam quiuis acutus cũ sit minor recto BAE, debebit constitui

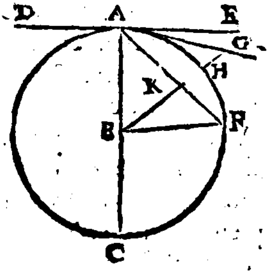

per rectã, puta GA, quæ ad pũctum A ducta necessario cadit intra circulum. Minorem ergo angulum faciet quam sit angulus semicirculi BAF.

4 Angulus reliquus HAF, quem contingentiæ dicimus, minor est quouis rectilineo; nam si minor aliquis constitui posset puta GAE duceretur recta GA in locum inter rectam AE & peripheriam BE. Quæ igitur &c.

Corrollarium.

Hinc efficitur rectam ad extremum diametri perpendicularem tangere circulum, & in vnico puncto tangere; nam si plura tangeret, caderet a intra circulum.

a 2. 3.

Pro-

Propo. 17. Proble. 2.

A dato puncto rectam lineam ducere quæ datum circulum tangat.

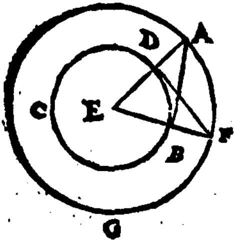

Dato puncto A, & circulo BCD, ducatur ex centro E recta EA, & eodem cẽtro spatio EA circulus AFG; exciteturque ad D recta DF ad rectos ipsi EA. Inde iunctâ rectâ EF agatur quoque recta AB; quam eandem dico tangere circulum BCD in puncto B. Quia enim triangulorum ABE, FED, duo latera AE, EB duobus EF, ED sunt paria, & angulus E communis, hæc triangula se habent iuxta 4.1. Quare cum angulus EDF rectus sit, rectus quoque erit EBA, & proinde recta AB circulum *a* tangit in B. A dato ergo puncto &c. *a* 16. 3.

Propo. 18. Theore. 16.

Si circulum tangat recta linea, ducta altera è centro ad contactum ipsi tangenti erit perpendicularis.

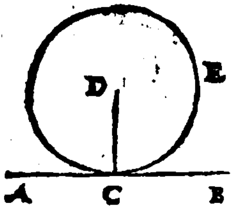

Vt si recta A B circulum tangat in C recta altera DC, ex centro D, ad cōtactum C, ipsi AB erit perpendicularis. Si enim anguli A C D, D C B non
a 13. 1. sunt recti, erit eorum a alteruter acutus, puta A C D, sed hic maior est angulo semicirculi ECD, erit ergo angulus semicirculi minor aliquo b acuto,
b 16. 1. quod fieri nō potest. Anguli ergo ADC DCB sunt recti, ac proinde recta DC tangenti AB est perpendicularis.

Propo. 19. Theor. 17.

Si recta circulum tangat, & ad punctum contactus tangenti ipsi perpendicularis excitetur, in ea erit circuli centrū.

Recta AB tāgat in C circulū CDE, exci-

tetur-

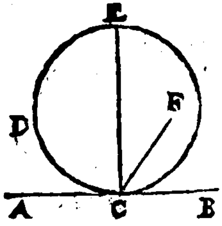

teturque ad tactũ C, recta C E, ipsi AB perpendicularis, in qua si negas esse centrum circuli, sit ergo alibi, puta vbi F ducaturque F C quæ ipsi AB erit a perpendicularis, quare rectus angulus A C E recto angulo ACF erit æqualis, pars videlicet toti, quod est absurdum. Non ergo alibi erit centrum quam in recta CE.

Propo. 20. Theore. 18.

Ex eadem peripheriæ portione angulus ad cētrum, duplus est eius qui ad ambitum extenditur.

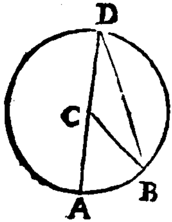

Super segmento A B, ad centrum C, fiat angulus ACB, & super eodem segmēto AB ad ambitum extēdatur angulus A D B. Quia ergo trianguli CBD

CDB latera CB, CD ſunt æqualia; ſunt
a 5. 1. a & anguli D, & CBD ad baſim ęquales;
b 32. 1. ſed his duobus internis & oppoſitis b externus ACB eſt ęqualis; idẽ igitur angulus externus ACB, qui eſt ad cẽtrũ, duplus eſt ipſius ADB, qui porrigitur ad ambitum. Ex eadem ergo &c.

Eadem demonſtratio adhibebitur ſi triangula ſe interſecent. Vt angulus ACB ad cẽtrum, duplus eſt ipſius ADB qui ad ambitũ. Nam ductâ rectâ DCE
c 5. 1. erunt anguli CDA, CAD c æquales, &
d 32. 1. his duobus ęqualis externus d & oppoſitus ACE, cujus anguli qnia pars vna
e 20. 1. angulus BCE e duplus eſt anguli BDC, reliquus ACB duplus etiam erit reliqui A D B, quod erat probandum: eſt enim angulus A D B angulus ad ambitum, & ACB

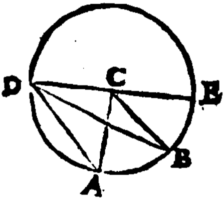

ad centrum, ſuper eodem arcu AB.

Prop.

Propositio 21. Theore. 19.

In circulo qui in eadem portione sunt anguli, æquales sunt.

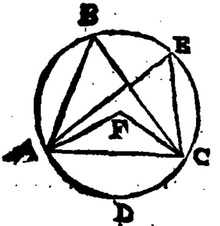

Sit circulus AB CD, & in eius portione ABC sint anguli ABC AEC iuxta def. 11. ducaturq; ad centrũ angulus F. Quia ergo tam angulus a B quam E, est dimidium a 20. 3 eiusdem anguli F, sequitur eos inter se esse pares. In circulo ergo &c.

Propositio 22. Theore. 20.

Quadrilaterorum in circulo descriptorum anguli oppositi duobus rectis sũt æquales.

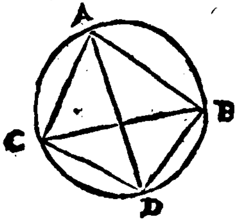

Descripto quadrilatero AB CD in circulo A B D ducãtur rectę AD BC. Tunc vero quia anguli CAD CBD in a eadem a 21. 3. portione CABD, &

& similiter anguli DAB, DCB, in eadem portione BACD, sunt etiam pares; totus angulus CAB duobus DCB DBC æqualis est: sed hi duo addito angulo CDB fiunt [b] æquales duobus rectis (constituent enim triãgulũ CBD)
b 32. 1. Idem igitur angulus CDB, adiunctus opposito CAB efficiet quoque angulos pares duobus rectis.

Propositio 23. Theore. 20.

Super eadem recta duæ circulorum portiones similes & inæquales ad easdem partes non constituentur.

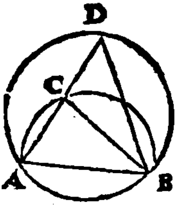

Sint enim si fieri potest super AB segmenta similia & inæqualia ACB, ADB; ductisq; rectis AD, BC, BD, erunt anguli D, & ACB pares super eadẽ [a] portione AB. At externus ACB interiori & opposito [b] D par esse nequit. Super eadem ergo recta &c.

a 21. 3.
b 16. 1.

Prop.

Propositio 24. Theore. 22.

Super æqualibus rectis lineis similia circulorum segmenta inter se sunt æqualia.

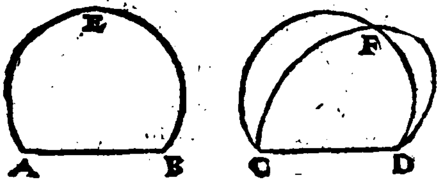

Super rectis æqualibus AB, CD, constituta sint similia segměta AEB, CFD, quæ si non sunt æqualia; collocetur AB recta super ipsam C D, cui cõgruet, cum ponatur æqualis. Quod si non cõgruerẽt etiam segmenta, tunc vel vnum extra alterum totum caderet & sic similia & inæqualia segmenta super eadẽ C D constituerentur, vel vnum cadet partim extra; partim intra & tunc circulus circulum secaret in pluribus pũctis, quam duobus puta in C, F, D, si circuli perficerentur, quod vtrumuis a est absurdum. Super æqualibus ergo rectis &c. a 23. & 10. 3.

Pro.

Propo, 25. Proble. 3.

Data portione circuli describere circulũ cuius est portio.

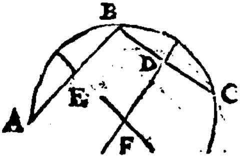

In data portione ABC sumantur vtcunq; tria puncta A, B, C; iungãturque duabus rectis AB, BC; quibus in D & E bisectis, ad ea puncta excitentur perpendiculares DF, EF, vbi enim se secabunt puta in F erit circuli centrum. Nam per 1.3. tam in recta DF, quam in altera EF, erit circuli centrũ. Non alibi ergo quã in F, alias duo essent vnius circuli centra. Centro ergo F, spatio FA describetur circulus cuius portio est ABC.

Propo. 26. Theore. 23.

Anguli æquales ad centra aut ad ambitum circulorom æqualium insistunt segmentis æqualibus.

Sint ęquales anguli AGC, DHF ad centra G & H, ducanturque rectę AC, DF. Quia ergo triangulorum AGC, DHF, duo latera GA, GC duobus HD

HF

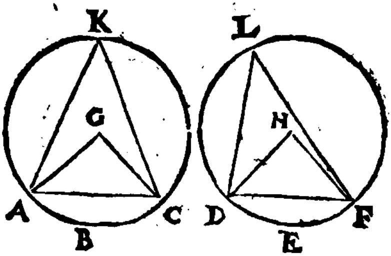

HF ſunt paria, & anguli G & H ponũtur ęquales; erit *a* baſis AC baſi DF æqualis, quare & arcus ABC *b* arcni DEF erit æqualis. Rurſus ſi anguli K & L ſint æquales, erunt *c* portiones AkC, DLF ſimiles: quare cum circuli toti ponantur æquales, ſimiles quoque erunt arcus ABC DEF.

a 4. 1.
b 24. 1.
c 10 def. 3.

Propo. 27. Theore. 24.

Anguli ad centra aut ambitum æqualiũ circulorum inſiſtentes æqualibus circulorum portionibus, ſunt æquales.

Si enim anguli BDC, FHG æqualiũ circulorum, ęqualibus arcubus BKC, FLG inſiſtunt, & anguli ipſi non ſunt æquales; ſit BDC maior, fiatque angulus

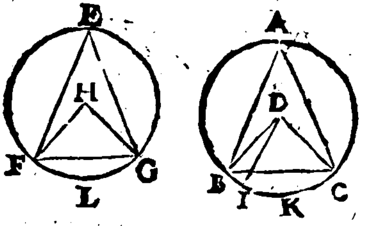

BDI ipsi FHG æqualis; equales ergo erunt arcus BI, FG, quod est *a* absurdum, cum arcus BC & FG positi sint æquales. Anguli ergo BDC, FHG inequales esse non possunt, ac proinde *b* nec anguli A & E qui sunt dimidij ipsorum D & H. Anguli ergo ad centra &c.

a 26. 3.

b 20. 3.

Propo. 28. Theore. 25.

In æqualibus circulis æquales rectæ auferunt & relinquunt æquales peripherias.

Nam si in paribus circulis ABC DEF rectæ BC, EF sunt æquales; factis angulis ad centra G & H, erunt triangulorũ GBC, HEF duo latera GB, GC duobus HE, HF æqualia, cumque basis BC basi BF sit etiam æqualis, equales erunt anguli *a* G & H. Similes ergo por-

a 8. 1.

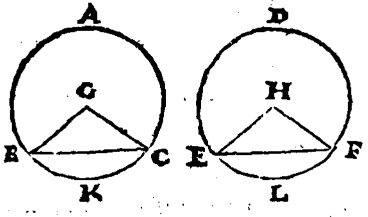

portiones sunt BKC, ELF. Et quia circuli sunt æquales, similes quoque relinquentur BAC, EDF. In æqualibus ergo &c.

Propositio 29. Theore. 26.

In æqualibus circulis æquales peripherias æquales rectæ lineæ subtendunt.

Nam in figuris superioribus si BKC, ELF, sumptæ sint portiones æquales, pares *a* erunt anguli G, & H: sed & latera continentia sunt æqualia, quare *b* bases BC, EF, quæ subtendunt æquales arcus inter se sunt ęquales. *a* 27. 3. *b* 4. 1.

Propo. 30. Proble. 4.

Datam circumferentiam secare bifariã.

Datę peripheriæ A B C, subtendatur recta AC, diuisa in D bifariam, ad quod pũctum excitetur D B, ipsi AC, perpen-

I dicu-

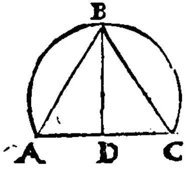

dicularis, eritq; peripheria A B C, bifariã in B, diuisa. Nam ductis rectis A B, B C quia triangulorum D A B D B C, latus DA ipsi D C, est æquale, & DB commune, anguliquead D recti sunt, erunt [a] bases AB, BC, æquales, ac proinde æquales [b] etiam peripheriæ AB, BC. Secta est igitur A B C, bifariam in B; quod erat faciendum.

[a] 4. 1.
[b] 28. 3.

Proposi. 31. Theore. 27.

In circulo angulus qui in semicirculo rectus est: qui in portione maiore, minor; & qui in minore, maior recto: insuper maioris portionis angulus est maior recto; minoris, minor.

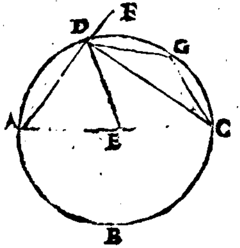

In semicirculo ADC, fiat vtcũq; angulus C D A, quem dico esse rectum. Nam ex E cẽtro ductâ rectâ ED, & latere AD, producto in F, quia

quia trianguli E A D, duo latera E A, ED sunt paria, pares quoque erunt anguli [a] EAD, EDA, & in triangulo ECD, pares erunt ob eandem causam anguli EDC, ECD; totus ergo angulus ADC, duobus DAC, DCA, æqualis est; sed iisdem duobus oppositis & internis æqualis est [b] externus F D C, Sunt ergo æquales quoque inter se anguli A D C, CDF; ac proinde rectus vterque.

[a] 5. 1.

[b] 32. 1.

Et quia in triangulo ACD, angulus ADC, ostensus est rectus, minor [c] recto erit angulus BAC, qui est in portione DABC, maiore quam sit semicirculus.

[c] 17. 1.

Nunc vero sumpto vtcunque puncto G, in arcu D C, ductisque rectis DG, GC, quia quadrilaterum est AG, anguli oppositi [d] D A C, C G D, valent duos rectos: sed angulus D A E minor recto est, recto ergo maior est angulus D G C, qui est in portione DGC minore quam semicirculus.

[d] 22. 3.

Sed & angulus maioris portionis qui continetur recta CD, & circumferentia DABC maior est recto ADC, totum videlicet sua parte. Angulus denique minoris portionis qui continetur recta CD, & arcu DGC, minor est quam rectus C D F, pars videlicet quã totum. In circulo igitur &c.

Corollarium.

Si in triangulo angulus aliquis duobus reliquis sit æqualis is erit rectus. Ut si angulus ABC duobus A & C, æqualis est, cum externus a D B C, iisdem A & C, sit æqualis; æquales etiam erunt D B C, & ABC, ideoque recti.

a 32. 1.

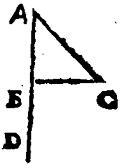

Propo. 32. Theore. 28.

Si circulum recta tetigerit, & à tactu ducatur recta altera secans circulum, anguli quos ad tãgentem facit, æquales erunt ijs qui in alternis circuli portionibus consistunt.

Circulum ABCD, tangat recta EF, in puncto D, ex quo ducatur DB, vtcunque circulum secans in B, deinde excitata D A, ipsi E F, perpendiculari

a 18. 3.

(quæ erit a diameter) ducatur AB, sũptoque quouis puncto in arcu BD, puta C, du-

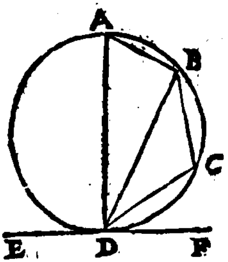

C, ducantur etiam rectę BC, CD. Quo facto dico angulos quos facit BD, cum tangente EF, æquales esse angulis, qui sunt in alternis circuli portionibus. Hoc est angulum BDF, parem esse ipsi BAD, qui est in portione ABD; & angulum BDE, parem esse ipsi BCD, qui in portione DCB cōsistit. Nam quia angulus ABD, in semicirculo *b* rectus est, reliqui duo BAD, BDA, vni recto *c* sunt pares; sed rectus est angulus ADF, valet ergo duos angulos BAD, BDA; ablato ergo communi BDA, reliqui BDF, & BAD, manent æquales. Amplius quia AC quadrilaterum est, anguli A, & C, sunt *d* pares duobus rectis, sicut & anguli BDF, BDE; cum igitur angulus BDF, ipsi A, sit ostensus æqualis, reliqui BDE, BCD, inter se relinquuntur ęquales; Si igitur circulum &c.

b 31. 3.
c 32. 1.
d 22. 3.

Propo. 33. Proble. 5.

Super data recta portionem circuli describere quæ capiat angulum dato angulo rectilineo æqualem.

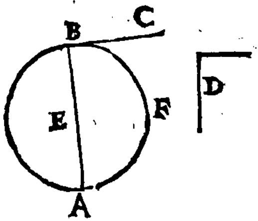

Si angulus datus sit rectus vt D, & data recta sit A B, eâ diuisâ bifariam in E; centro E spatio E B, ducetur semicirculus A F B, capiens[a] angulum rectum.

[a] 31. 3.

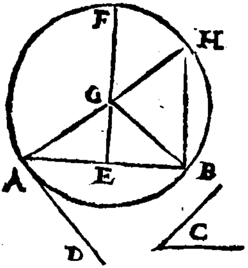

Si vero angulus datus sit acutus, vt C, & data recta A B; applicetur ad eius extremũ A, angulus D A B, ipsi C æqualis; deinde rectâ A B, diuisâ bifariam in E, excitetur E F, ad rectos ipsi A B, & ad A, recta A H, ad rectos ipsi A D, iungaturque G B, eruntque triangulorũ E A G, E B G, latera

latera EA, EB, æqualia, & EG, commune, angulique contenti, æquales, ęqualis ergo erit [b] basis GA, basi GB, quare si centro G, spatio GA, ducatur circulus, transibit per extremum B; nunc vero ductâ rectâ HB, quia diametro AH, ad extremum A, ducta est ad rectos linea DA, tanget [c] hæc linea circulum; & quia à contactu ductâ rectâ AB; circulum secat, erit angulus DAB, seu angulus datus C, æqualis [d] angulo AHB, qui est in alterna sectione AFB, hæc ipsa igitur sectio HFB, super data AB, capit angulum dato angulo ęqualem.

b 4. 1.

c 16. 3.

d 21. 3.

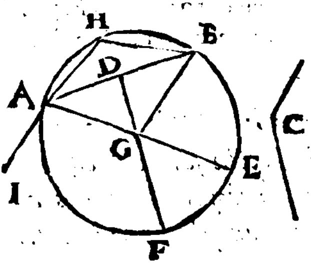

Similis erit structura si detur angulus obtusus C, & similis item demõstratio, capiet enim arcus AHB, angulum obtusum BHA, ipsi GAI, hoc est dato angulo C, ęqualem. Super data ergo &c.

Propoſitio 34. Proble. 6.

A dato circulo portionem auferre quæ angulum capiat parem angulo dato.

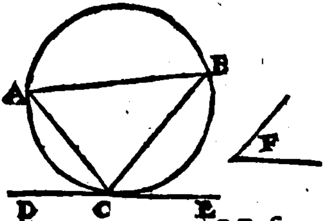

Sit datus angulus F, & circulus ABC, cui ad quoduis punctũ puta C, ap-
a 16. 3. plicetur a tangens DE, fiatque angulus BCE, ipſi F, æqualis: eritque angulus
b 32. 3. quiuis in portione CAB, puta BAC, b æqualis ipſi BCE, ſeu dato angulo F, cum angulus CAB, in alterna circuli ſectione conſiſtat.

Propoſitio 35. Theore. 29.

Si in circulo duæ rectæ ſe interſecent, rectangulum ſub ſegmentis vnius æquale erit rectangulo ſub ſegmentis alterius contento.

In circulo ABCD, rectæ AC, BD, ſe interſecent in E; quæ ſectio ſi ſit in centro, tunc cum omnia ſegmenta ſint æqualia

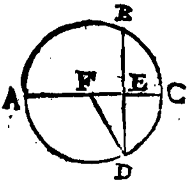

qualia, erit rectangulum ſub ſegmentis vnius, æquale rectangulo ſub ſegmentis alterius. Quod ſi in alterutra tãtum puta AC, ſit centrum circuli, ſecetque *a* alteram BD, æqualiter & ad rectos in E, tunc ductâ rectâ FD ex centro F, quia recta AC, biſariam in F, & non biſariam in E diuiſa eſt, erit rectangulum *b* ſub AE, EC, ſimul cum quadrato ipſius EF, æquale quadrato ipſius FC vel FD ſeu duobus ex *c* FE, ED; ſed quadratum ipſius ED, eſt rectangulum ſub partibus rectę BD, ſectæ æqualiter in E; Igitur rectangulum ſub partibus EC, EB addito quadrato ex EF, æquale eſt quadrato ipſius FD, ſicut & rectangulum ſub partibus inæqualibus ipſius AC, adiuncto eodem quadrato ex EF, fiebat æquale qnadrato ipſius FD; Ablato ergo communi quadrato ex EF rectan-

a 3. 3.
b 5. 2.
c 47. 1.

ctangula ſub AE,EC,& ſub BE,ED,remanent æqualia.

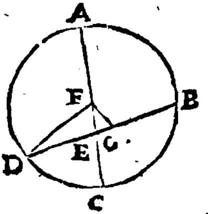

Si vero in alterutra recta puta AC,ſit centrũ circuli F, & vtraque linea inæqualiter in F diuidatur, ductis F D, & perpendiculari F G, rectangulum ſnb partibus AF, EC,cum quadrato ipſius EF,par erit quadrato d ex FC, vel FD; Similiter rectangulum ſub BE, FD, cum quadrato ipſius EG, æqualia ſunt quadrato ex GD, & hoc cum quadrato ipſius GF, æquale eſt quadrato ipſius DF, quare additis ad rectangulũ ſub DE EB quadratis ipſarum EG, GF, ſeu quadrato e ipſius EF fiet rectangulum ſub DE, EB æquale quadrato ex D F,cui etiam æquale erat f rectangulum ſub partibus ipſius AC, adiũcto quadrato ex EF; hoc ergo quadrató ex EF communi ablato, rectangula ſub AE, EC,& BE, ED, manent æqualia.

d 5. 2.

e 47. 1.

f 5. 2.

Denique ſi neutra per centrum tranſeat & vna ex illis bifariam ſecetur, aut neu-

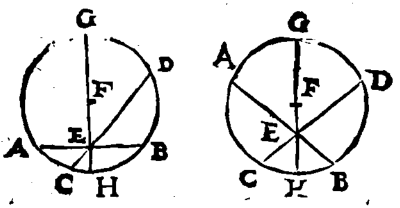

neutra: ducatur per centrum F, & sectionem E recta GH, tunc vero quia ostensum est rectangulum sub AE, EB, æquale esse rectangulo sub GE, EH (siue AB, diuisa sit bifariam siue nõ) item rectangulum sub C E, E D, æquale esse eidem sub GE, EH, (siue CD, bifariam secta sit siue non) erit rectangulum sub AE EB, æquale rectangulo sub CE, ED. Quod erat demonstrandum. Si ergo in circulo &c.

Propo. 36. Theore. 30.

Si à puncto extra circulũ ducantur duæ rectæ, secans vna, altera tangens circulum; rectangulum sub tota secante & parte quæ eidem adiecta est vsque ad punctum, æquale erit quadrato tangentis.

A pun-

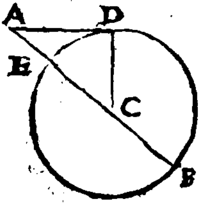

Ex puncto A ducatur A B, circulũ secans, quæ primo trãseat per C, centrum, agaturque [a] insuper recta AD, circulum tangens in D, adiunctâ rectâ CD, quæ erit [b] ad rectos ipsi AD. Quia ergo recta BE, bifariam secta est in C, & ei adiuncta est EA, erit rectangulum [c] sub AE, EB cum quadrato ipsius EC, vel CD, ęquale quadrato ex A C: sed hoc idem quadratum ex AC valet duo simul [d] quadrata ex AD, CD; si igitur auferas quadratum commune ex DC, rectangulum sub AE, EB, fit æquale quadrato tangentis AD.

a 17. 3.
b 18. 3.
c 6. 2.
d 47. 1.

Quod si linea AB, non transeat per C centrum, ducatur ad eam CF perpendicularis, item alię rectæ CD, CE, CA. Cum igitur rectangulum sub AE, EB, addito quadrato ipsius EF, par sit [e] quadrato ex AF, addito cõmuni quadrato ex F C, quadrata ex AF, F C, seu [f] quadratum ex AC, ęquale erit rectangulo sub AE, EB, adiectis quadratis ex EF, FC,

e 6. 2.
f 47. 1.

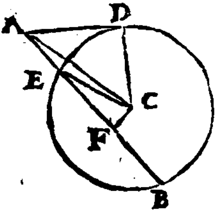

EF,FC,vel cũ quadrato ipſius EC. Quia ergo rectangulum ſub AE, EB cum quadrato ipſius CE; vel CD, æquiualet quadrato ipſius AC,vel duarum g AD DC; ſi auferatur commune ex DC, vel CE, rectangulum ſub AE, EB, manebit ęquale quadrato ipſius AD, Quod erat demonſtrandum. Si ergo à puncto &c. g 47. 1.

Propo. 37. Theore. 31.

Si à puncto extra circulum ducantur rectæ duæ, quarum altera ſecet, altera in circulum incidat, ſitque rectangulum ſub ſecante, & adiecta parte vſque ad punctum, æquale incidentis quadrato; recta illa incidens circulum tangit.

Ex puncto D extra circulum ABF ducatur recta DA, ſecans circulum in C, ſitque rectangulum ſub DA,DC, æquale quadrato rectæ DB. Dico rectam DB tange-

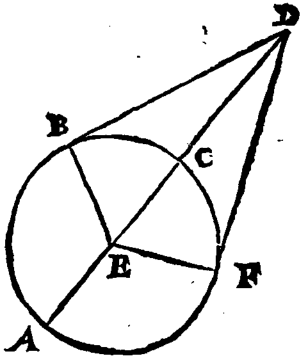

tangere circulum. Nam ductâ rectâ DF
a 17. 3. tangente a circulum in F iungantur è
centro E rectæ EB EF, & si recta DA nõ
transit per centrum E, addatur etiam
DE. Nunc vero quia rectangulo sub
b 36. 3. DA DC, ęquale est b qnadratum tangentis DF, eidemque rectangulo sub
DA DC ponitnr ęquale quadratum ipsius D B, erunt quadrata rectarum DF
DB æqualia, ideoque & ipsæ ęquales,
Quia ergo triangulorum DFE, DBE,
duo latera DF, FE, duobus DB, BE, sunt
æqualia, & basis D E communis; erũt
c angu-

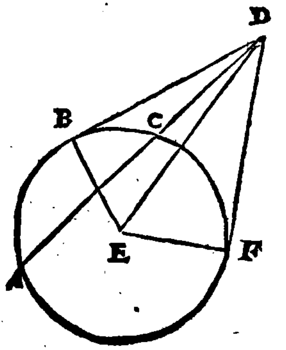

[c] anguli DFE, DBE æquales; eſt autem c 8. 1.
[d] angulus DFE rectus, rectus ergo e- d 18. 3.
tiam eſt DBE, ideoque [e] recta DB cir- e 16. 3.
culum tangit. Si ergo extra circulum
&c.

EVCLI-

EVCLIDIS ELEMENTORVM

LIBER IIII.

Definitiones.

1 Figura rectilinea in altera rectilinea dicitur inſcribi, cum ſinguli eius quæ inſcribitur anguli ſingula latera attingunt eius in qua dicitur inſcribi.

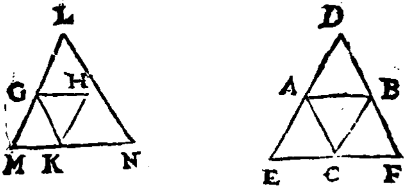

Vt triangulum ABC, inſcriptum eſt in triangulo DEF: at triangulum GHK, non inſcribitur in triangulo LMN, quia angulus H, non attingit latus MN.

2 Figura

2 Figura circum figuram describi dicitur cum singula eius quæ circumscribitur latera singulos angulos tetigerint figuræ, quę intus est descripta.

Ut in superioribus exemplis triangulum DEF; est descriptum circa triangulum ABC, at triangulum LMN, non est descriptum circa GHK.

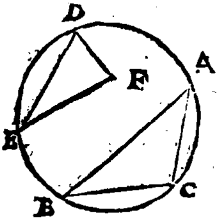

3 Figura rectilinea in circulo inscribi dicitur cum singuli eius anguli circulũ tetigerint. *Vt triãgulum ABC, circulo ADB est inscriptũ, non autem triangulum DEF.*

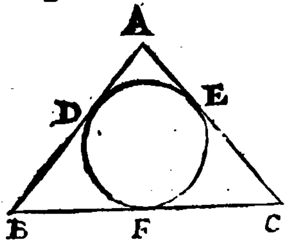

4 Figura vero rectilinea circa circulũ describi dicitur, cũ singula eius latera ambitum circuli tangunt. *Ut triangulum ABC, descriptum est circa circulum DEF.*

5 Similiter & circulus in figura rectilinea inſcriptus eſt, cum eius ambitus tangit ſingula latera figurę in qua circulus deſcribi dicitur. *Vt circulus DEF, inſcriptus eſt in triangulo ABC def. 4.*

6 Circulus autem circa figuram deſcribi dicitur, cum circuli ambitus tangit angulos omnes eius figuræ quam circumſcribit. *Vt in figura definitionis tertia circulus ACBD, deſcriptus eſt circa triangulum ABC, non autem circa DEF.*

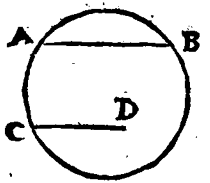

7 Recta linea in circulo accõmodari vel aptari dicitur, cum eius extrema in circuli peripheria fuerint. *Vt linea AB, aptata eſt in circulo ABC, non autem CD.*

Propoſitiones.

Propoſitio *1.* Proble. *1.*

In dato circulo rectam accommodare æqualem data recta lineæ, quæ circuli diametro maior non ſit.

In

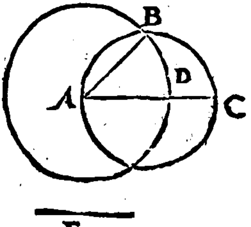

In circulo A B C aptanda sit linea æqualis ipsi E quæ diametro A C maior non sit nã maior diametro a nulla aptari potest. a 15. 3.
Quod si diametro AC esset ęqualis linea E, ipsa diameter AC esset accommodata vt petitur. Si ergo linea E minor sit diametro A C, abscindatur æqualis AD, ac centro A spatio AD ducatur circulus B D; iuncta enim recta AB aptata erit in circulo A B C, & erit ęqualis ipsi E, cum E sit ęqualis ipsi AD, cui æqualis etiam est est AB.

Propositio 2. Proble. 2.

In dato circulo triangulum describere dato triangulo æquiangulum.

Sit datus circulus ABC, & triangulum D E F. Ducta a tangente G H ad pũctum B fiat angulus b H B C æqualis ipsi D, & GBA ipsi E ponatur æqualis, ducaturque recta AC, & triangulum a 16. 3. b 23. 1.

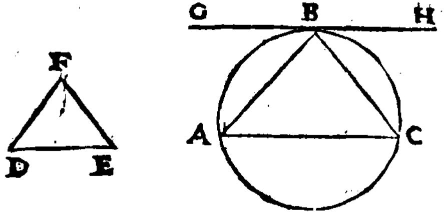

ABC erit quod petitur: nam quia angulus HBC æqualis eſt ipſi A in alterna *c* ſectione, & eadem de cauſa GBA ipſi C; erit quoque angulus D, ipſi A, & angulus E ipſi C æqualis; quare & tertius F ipſi angulo B æqualis erit. In dato ergo circulo &c.

c 32. 3.

Propo. 3. Proble. 3.

Circa datum circulum triangulum deſcribere dato triangulo æquiangulum.

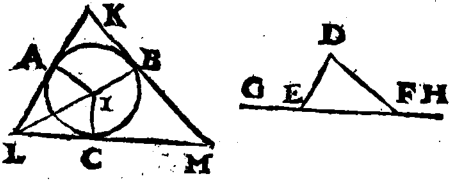

Sit datus circulus A B C, & triangulum DEF, productoque latere EF in G

& H

& H, angulo DEG ęqualis fiat *a* ad cen- *a* 23. 1.
trum angulus AIC, & angulus BIC angulo DFH; necnon ad singula puncta A, B, C, ducantur *b* tangentes KL, LM, *b* 16. 3.
MK: eritque triangulum KLM dato triangulo DEF æquiangulum. Nam quia in quadrilatero AICL anguli ad A & C *c* sunt recti reliqui L & AIC *c* 18. 3.
duobus rectis sunt pares: si enim ducatur LI, duo triangula ALI, CLI habent angulos pares *d* quatuor rectis; cũ igi *d* 32. 1.
tur duo recti sint ad A & C, reliqui continebunt rectos alios duos. Si ergo anguli ALC, AIC, valẽt duos rectos, cum angulus AIC sit æqualis ipsi DEG, alter angulus L par erit angulo DEF, quandoquidem anguli circa latus DE sint *e* duobus rectis ęquales. Eodem mo- *e* 13. 1.
do per quadrilaterum BICM ostendetur angulum M esse ipsi DFE ęqualem. Quare & tertius D, tertio angulo K erit æqualis. Circa datum ergo &c.

Propo. 4. Proble. 4.

In dato triangulo circulum describere.

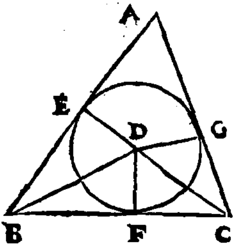

Dati trianguli ABC duo quiuis ãguli CBA, ACB bisecentur[a] per rectas DB, DC, occurrentes in D, à quo pũcto ducãtur[b] DE, DF, DG, singulæ singulis lateribus triãguli dati perpendiculares. Nunc verò quia triangula DBF, DBE, habent singula ad E, & F, vnum angulum rectum, & alterum DBF,[c] alteri DBE æqualem, latus insuper DB commune; erunt[d] etiam latera DE, DF ęqualia; similiterque ostendetur rectam DG, rectæ DF ęqualem esse. Si igitur centro D, spatio DF, ducatur circulus FEG, transibit per puncta E & G, tangetque latera omnia trianguli dati ABC. In dato ergo triangulo &c.

a 9. 1.
b 12. 1.
c. constr.
d 26. 1.

Pro-

Propoſitio 5. Proble. 5.

Circa datum triangulum circulum deſcribere.

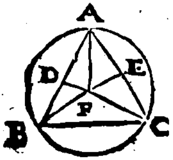

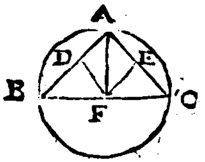

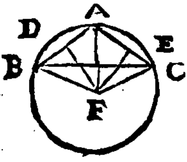

Trianguli dati ABC, duo latera AB, AC, diuidantur bifariam in D & E; ad quę puncta excitatis perpendicularibus coibunt illæ, vel intra triangulum, vel in latere ipſo, vel extra, vt in figuris ordine apparet. Ducantur inſuper rectæ AF, BF, CF, ſi omnes, aut aliquæ earum ante non ſunt ductæ. Quia ergo triangulorum ADF, BDF, latera DA DB ſunt æqualia, & DF commune, anguli que recti ad D; erit *a* baſis AF ipſi FB æqualis, pariterque oſtendetur FC ipſi FA eſſe æqualem. Centro ergo F, ſpatio FA ducetur circulus ACB, qui tranſibit per puncta a. 4. 1.

 C & B

C & B. Circa datum ergo triangulu
&c.

Propo. 6. Proble. 6.

In dato circulo quadratum describere.

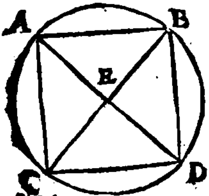

In dato circulo ABCD, secēt se ad rectos in centro E diametri A D, B C, ducanturque rectæ AC, AB, CD, DB: ostēdetur ergo omnes has lineas esse ęquales bases triangulorum suorũ per 4.1 & sunt anguli supra illas bases, puta super AB, æquales, quia æqualia sunt latera EA, EB: cum ergo omnes anguli ad E sint recti, omnes qui sunt supra bases erunt semirecti, totus ergo angulus ABD, & similes, sũt recti: figura ergo rectilinea ABCD, quadratũ est, descriptum in circulo; quod erat faciendum.

Pro-

Propositio 22. Proble. 20.

Circa datum circulum quadratum describere.

Ductis diametris se secãtibus ad rectos in E centro, per earum extrema A,B, C,D, ducantur a tangentes FG & similes, eritque figura rectilinea FGHK; in qua rectilineum Ak est parallelogrammum, sunt enim b anguli ad A & C recti, ergo latera c AG, Ck parallela; similiterque parallelę sunt AC, Gk propter angulos ad B & E rectos. Cum ergo angulus ACk rectus sit, erit etiam d oppositus AGk rectus: similiterque ostẽdetur angulos ad F, H, k, rectos esse. Item Gk æquale est opposito AC, e diametro circuli, & omnia alia latera figuræ FK ostendentur diametro circuli æqualia. Sunt ergo omnes anguli recti & latera ęqualia in figura Fk, & per consequens est

a 16. 3. b 18. 3. c 28. 1. d 34. 1. e 33. 1

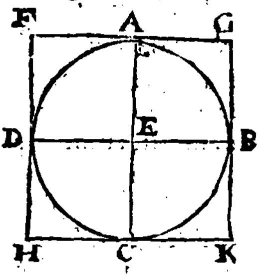

est quadratum. Circa datum ergo circulum. &c.

Propo. 8. Proble. 8.

In dato quadrato circulum describere.

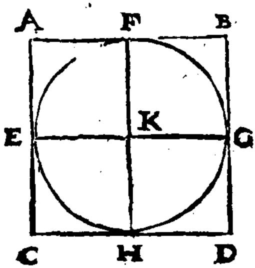

Dati quadrati A D lateribus AB, AC, bifariam sectis in E & F, per E recta EG parallela ipsi A B, & per F ducatur FH ipsi A C similiter parallela; eruntque a lateribus

a 33. 1.

quadrati & inter se equales. Et quia Ak parallelogrammum est, erunt latera opposita FK AE dimidium lateris b quadrati, equalia: similiterque ostendetur omnes rectas kE, kF, KG, KH, aequales esse dimidio lateris quadrati, & inter se. Centro ergo k, spatio KE ducetur circulus EF GH tangens omnia latera quadrati. In dato ergo quadrato &c.

b 34. 1.

Pro-

Propositio .9 Proble. 9.

Circa datum quadratum circulum describere.

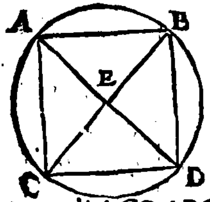

In dato quadrato ABCD, ductis diametris se secantibus in E, quia trianguli ABC latera AB, AC sunt æqualia, erunt [a] anguli ACB ABC æquales, & semirecti, cum angulus CAB rectus sit; similiterque ostendetur omnes angulos geminos ad A, B, C, D, esse æquales; quare latera [c] EA EB &c. inter se esse æqualia. Centro ergo E, spatio EA, ducetur circulus ABCD, transiens per omnia puncta extrema quadrati. Circa datum igitur quadratum &c.

a 5. 1.

c 6. 1.

Propo. 10. Proble. 10.

Triangulum Isosceles constituere in quo vterque angulus ad basim sit duplum reliqui.

Recta AB secetur in C iuxta 11. 2. ita vt rectangulum sub AB BC sit æquale

qua-

quadrato rectæ. Deinde facto centro A, spatio AB ducatur circulus B D E,

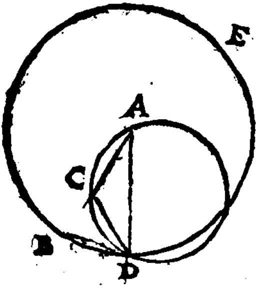

in quo aptetur a recta BD ipsi A C æqualis, iunctis insuper rectis AD, C D; eritq; triangulum A B D æquicrurum. Quare b & anguli supra basim BD sunt æquales. Nunc vero hosce angulos singulos esse duplum tertii angnli A, sic ostendo. Circa triangulum ACD ducto c circulo DCA, quia rectãgulum sub AB, BC æquale est d quadrato ex CA seu BD per constructionẽ, & AC circulum secat, ipsa BD tangit e circulum D C A, quare angulus CDB ęqualis est f ipsi A in alterno segmento; & communi C D A addito, duo anguli A & CDA ęquales sunt duobus BDC & CDA, hoc est toti ADB vel ABD. Et quia angulus externus BCD duobus g internis A & ADC æqualis est, erit idem BCD par ipsi CBD, vel ADB; & proin-

a 1. 4.
b 6. 1.
c 5. 4.
d 11. 2.
e 37. 3.
f 32. 3.
g 32. 1.

proindè *b* rectæ DC, DB æquales, cum pares angulos ſubtendant. Et quia BD poſita eſt ipſi CA æqualis, pares erunt rectę C D, C A. Quare *k* anguli A & CDA æquales. Duplus ergo eſt angulus externus BCD ipſius A, & eiuſdem dupli quoque anguli ſunt CBD, ADB, qui ipſi externo BCD *a* pares oſtenſi ſunt. Triangulum ergo Iſoſceles &c.

b 6. 1.

k 5. 1.

Propoſi. 11. Proble. 11.

In dato circulo Pentagonum æquilaterũ & æquiangulum deſcribere.

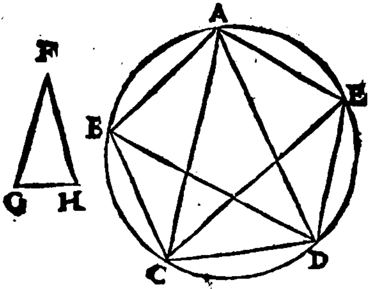

Aſſumpto triangulo *a* Iſoſcele FGH, cuius anguli G & H dupli ſint ipſius F, in circulo ABCD *b* fiat illi æquiangulũ

a 10. 4.

b 2. 4.

ACD,

ACD, bifariamque diuidantur anguli
c 9.1. c ACD, ADC. Iunctis deinde rectis AB,
BC, CD, DE, EA factum erit quod proponitur. Nam quia anguli ADB, BDC
d 26. 3. sunt pares, pares etiam erunt d arcus
AB, & BC; & eandem ob causam omnes reliqui arcus sunt ęquales, & omnes e rectæ AB, BC, &c, æquales, quæ
e 29. 3. pares arcus subtendunt. Sed & angulus
f 27. 3. ABC, f angulo BCD & reliquis quatuor similibus est æqualis, eo quod in æqualibus segmentis sint omnes. In dato ergo circulo &c.

Propo. 12. Proble. 12.

Circa datum circulum pentagonum æquilaterum describere.

In dato circulo ABC notentur quinque puncta A, B, C, D, E, signantia quinque angulos pentagoni æquilateri in
a 11. 4. circulo a descripti, ad quæ puncta ex centro F ducantur totidem rectæ FA FB &c. rursusque ad earum extrema
b ax. 11. ducantur tangentes quę concurrēt b in angulis G, H, K &c. factumque erit quod petitur. Nam quia in quadrilate-

ro

ro BFCk, quatuor anguli quatuor c re- c 32. 1.
ctis æquiualent, similiterque in quadrilatero CFDL, & anguli ad B & C recti sunt, sequitur angulos BKC BFC duobus rectis æquiualere: similiterque angulos CLD CFD: cumque BFC & CFD sint anguli æquales d ob pares ar- d 27. 3.
cus BC, CD, reliqui BKC & CLD erũt æquales; parıq; metho-

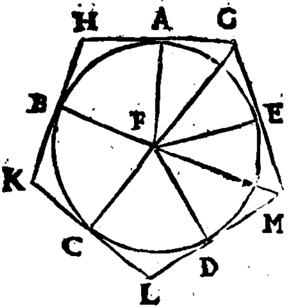

do ostendetur angulos reliquos pentagoni inter se esse æquales. Nunc vero esse æquilaterum sic ostendo. Ductis rectis FG, FM erit quadratum ex FG e æ- e 47. 1.
quale quadratis tam ipsarum AF, AG, quam ipsarum EF EG. Quare ablatis quadratis ęqualium AF, EF, quadrata reliquarum AG GE manent ęqualia, ac proinde rectæ AG GE sunt pares. Cumque anguli FAG, FEG & continentia latera sint æqualia, erunt

trian-

triangula AFG GFE iuxta 4.1. & idcirco anguli AFG, GFE æquales. Eadem methodo ostendetur triangula FEM, MFD esse iuxta 4.1. ac proinde angulos EFM MFD esse æquales. Quare anguli, EFG, cũ sint dimidij ęqualiũ EFM, erunt inter se pares. Quia ergo in triangulis GFE, EFM, duo anguli circa rectam EF sunt pares, & latus adiacens
b 26. 1. EF commune est, reliqua latera *b* & anguli erunt ęqualia. Æquales sunt ergo rectę GE, & EM, dimidiæ ipsius GM. Eodem modo ostendetur AG esse dimidiam ipsius GH. Cumque dimidię GA GE ostensę sint ęquales erunt & tota ta latera pentagoni GH, GM æqualia, similiterque de cæteris procedet demõstratio. Ergo &c.

Propos. 13. Proble. 13

In dato pentagono æquilatero & æquiangulo circulum inscribere.

Dati pentagoni ABCDE, anguli duo proximi EAB, ABC bisecentur *a* per rectas AF, BF, & à puncto F, in quo cõcurrunt, ducantur etiam rectæ FC & ceteræ cæteræ ad reliquos angulos. Quia ergo triangulorum ABF, FBC duo latera BA, BC ęqualia sunt, & BF commune, angulique contenti ad B sunt pares; erit [b] totum toti æquale triangulum; angulique & latera correspondentia æqualia: pares ergo sunt anguli B A F, B C F. Cumque anguli BAE BCD ponantur ęquales, sicut BAF est dimidium totius anguli BAE, ita BCF dimidium erit totius BCD. Hic ergo angulus, & reliqui in orbem, secti sunt bifariam. Ducantur deinde FG FH &c. singulæ singulis lateribus perpendiculares. Et quia triangulorum GFB, BFH duo anguli FGB, GBF duobus FHB, FBH sunt pares, & latus FB commune, æqualia [c] etiam erũt latera FG, FH, & his pari modo æquales erunt Fk FL, FM. Quare centro F spatio FG ductus circulus transibit er puncta H, K, L, M, & sic in penta-

b 4. 1.

c 26. 1.

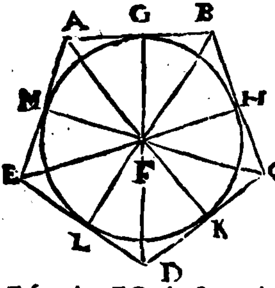

L gono

gono circulus ſerit deſcriptus.

Propo. 14. Probl. 14.

Circa datum pentagonum æquilaterum & æquiangulum circulum deſcribere.

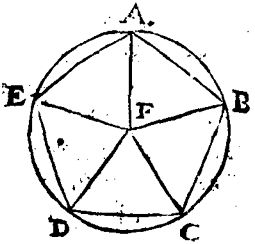

Dati pentagoni ABCDE, angulis ABC BCD ſectis bifariam per rectas FB, FC, in F conuenientes, triangulorum ABF, BFC duo latera BA, BF duobus BC, BF æqualia erunt; & anguli ad B contenti æquales. Baſis ergo AF baſi F C æqualis eſt; oſtendeturque vt in ſup. prop. reliquas FD FE diuidere bifariam angulos reliquos, & omnes eſſe lineas inter ſe æquales. Centro ergo F, ſpatio FB ductus circulus tranſibit per reliqua puncta C, D, E. Circa datum ergo &c.

a 4. 1.

Pro-

Propo, 15. Proble. 15.

In dato circulo hexagonum æquilaterum & æquiangulum inſcribere.

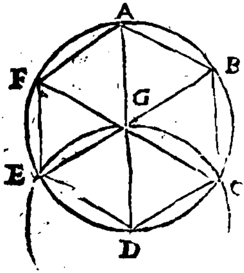

In dato circulo ABCD, cuius centrum G, ducta diametro AD centro D, ſpatio DG ducatur circulus EGC, ſecans priorem in punctis E & C, ductiſque per centrum G ad ambitum rectis CF, EB, iungantur rectæ DE, DC &c. eritque triangulum EGD æquilaterum; quare eius omnes anguli *a* erunt inter ſe pares, & quilibet erit pars tertia *b* duorum rectorum, cui per omnia æquale eſt triangulum DGC. Iam vero quia recta EG cadens *c* in rectam FC facit æquales duobus rectis, cum anguli EGD, DGC, ſint duę tertiæ duorum rectorum ſequitur angulum EGF eſſe partem tertiam duorum rectorum, & æqualem duobus prioribus angulis; ſũt ergo tria *d* triangula EFG, EGD, DGC

a 5. 1.
b 32. 1.
c 13. 1.
d 4. 1.

vndique æqualia; & quia anguli FGA AGB, BGC ſunt ad verticem angulis prioribus, omnes ſex anguli ad G ſunt
e 26. 3. æquales: quare omnes circumferentiæ e
f 23. 3. AB, &c. ſunt æquales, omnesque f rectę ſubtenſæ. Eſt ergo hexagonum AB CDEF æquilaterum; quod idem eſt æquiangulum; nam omnes anguli FED, & ſimiles conſtant duabus tertijs duorum rectorum, vt oſtenſum eſt. In dato ergo &c.

Corollarium.

Hinc manifeſtum eſt latus hexogoni æquale eſſe ſemidiametro circuli; nam latus DE æquale eſt ſemidiametro DG.

Propoſ. 16. Proble. 16.

In dato circulo quindecagonum æquilaterum, & æquiangulum inſcribere.

In dato circulo ADC deſcribatur
a 2. 4. a triangulum æquilaterum ABC, & pẽtagonum æquilaterum ADEFG, cuius angulus vnus conſtituatur ad aliquem angulum trianguli puta ad A. Quia ergo AB ſubtendit tertiam partem circu-

li

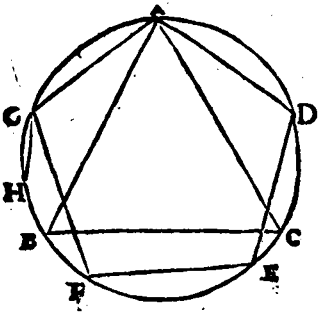

li, si totus circulus in quindecim partes æquales diuisus intelligatur, in arcu AGB erunt ex ijs quinque; & cum AG sit quinta pars, in eo arcu erunt partes tres; duæ ergo erunt in arcu GB; quo diuiso bifariam in H erit BH pars decima quinta circuli totius. Quare ductâ subtensâ GH, si aptentur *b* in circulo quatuordecim aliæ æquales, incipiendo *b* 1. 4.
a puncto B vel H, descriptum erit in circulo quindecagonum æquilaterum: quod etiam erit *c* equiangulum, cum eius anguli omnes subtendant arcus æ- *c* 27. 3.
quales tredecim laterum quindecagoni: nam angulus H ab arcu GH & eius subtensa comprehensus subtendit ar-

 cum

cumG A D H & ſic de cęteris angulis ſi plura latera quindecagoni ducta eſſent. In dato ergo circulo &c.

EVCLIDIS
ELEMENTORVM
LIBER V.

Definitiones.

1 Pars est magnitudo magnitudinis minor maioris, cum minor metitur maiorem. *Hoc est, Pars est magnitudo minor è maiore sumpta cum minor aliquoties repetita metitur præcisè, & adæquat maiorem: vt 4. est pars ipsius 12. quia repetendo ter 4. adæquamus 12. Vtar hoc libro plerũque numerorum exemplis sub quibus quantitates continuæ, cum opus fuerit possunt intelligi.*

Partem quę metitur totum solemus Aliquotam nominare, eamque hic solam videtur Euclidis definire; solet tamen pars dici etiam ea quę totum non metitur, & vocari potest Pars Aliquanta. Sic 5. est pars *sius 12. etiamsi præcisè non metiatur ipsum 12. Vtraque pars hac definitione comprehenderetur.*

Pars est magnitudo magnitudinis minor maioris, cum minor repetita maiorem potest excedere.

2 Multiplex est magnitudo magnitudinis maior minoris, cum minor metitur maiorem. *Vt 12. est multiplex ipsius 4: quia 4. metitur ipsam 12. Minor vero respectu maioris dicitur* Submultiplex. *Æquemultiplices denique magnitudines sunt quæ à suis submultiplicibus pari numero repetitis adæquantur. Sic 4. ad 2; & 6. ad 3. sunt æquemultiplices, quia sicut 2. bis sũptum adæquat 4. ita 3. bis sumptum metitur 6.*

Vniuersalius. Multiplex est magnitudo magnitudinis maior minoris, cum minor repetita maiorem potest excedere. Sic 12. est multiplex ipsius 5. &c.

3 Ratio est duarum magnitudinum eiusdem generis mutua quædam secundum quantitatem habitudo. *Quod Græci λόγος dicunt, Latini reddunt nunc Ratio, nunc Proportio, & his vocibus vtemur promiscuè. Est ergo ratio seu proportio habitu-*

bitudo quædam secundum quantitatē duarum magnitudinum eiusdem generis. Non enim conferri possunt linea cum superficie, sed linea cum linea, superficies cum superficie.

Magnitudinum verò quæ inter se conferuntur potest vna alteram superare excessu qui numeris exprimi potest, vt cum excedit vna secunda seu dimidio, vna tertia, vna quarta, aut simili excessu, cuius habitudo numeris concipi potest: & inter huiusmodi magnitudines est Proportio rationalis. *Aut magnitudo magnitudinem superat excessu qui numeris exprimi præcisè non potest; & inter eas est* Proportio irrationalis. *Sic inter diametrum & costam seu latus quadrati est proportio irrationalis, quia diameter excedit costam excessu qui neque est vna secunda costa, neque vna tertia neque in vlla alia comparatione, quæ numeris possit exactè definiri; siue ad costā comparetur, siue ad ipsam etiam diametrum. Porro quantitatum inter quas exprimitur proportio quæ prior in casu nominandi solet efferri, dicitur* antecedens *posterior quæ subijci solet in alio casu, dicitur* consequens. *Vt cum dico numerus 4. est*

est duplum ipsius 2; vel 4. est duplum ad ipsum 2. Antecedens est 4. consequens 2.

4 Rationem seu proportionem dicũtur habere inter se magnitudines quæ multiplicatæ possunt se mutuo superare, *Nulla est igitur proportio finiti ad infinitum, linea ad superficiem, cum nulla multiplicatione possit superare aut finitum infinitum, aut linea superficiem.*

5 In eadem proportione dicuntur esse magnitudines prima ad secundam & tertia ad quartam, cum primæ & tertię æquemultiplicia, à secundę & quartæ æquemultiplicibus (quęcunque sit ea multiplicatio) alterum ab altero vel vna deficiunt, vel vna ęqualia, vel vna maiora sunt, si sumantur vt inter se respondent.

Hoc est, si dentur quatuor ordine magnitudines & sumpto quouis æquemultiplici prima & tertia, itemque eodem aut alio æquemultiplici secunda & quarta, semper eueniat vt cum multiplex prima superat, æquat, aut non attingit multiplex secunda, multiplex etiam tertia superet, ęquet, aut non attingat multiplex quarta, tum demum dices è quatuor illis magnitu-

dinibus

dinibus primam in ea proportione esse ad secundam in qua ast tertia ad quartam.

8	16	12	24
12	12	18	18
8	6	12	9
4	2	6	3
A	B	C	D

Tales sunt magnitudines ABCD: nam si sumatur duplum ipsarum A & C, triplum vero ipsarum B & D, tunc ut multiplum primæ quod est 8 superat multiplum secundæ 6, ita multiplum ipsius C, superat multiplum ipsius D. In sequenti vero ordine in quo sumitur triplum primæ & tertiæ, sextuplum vero secundæ & quartæ, multipla sunt pariter æqualia; ac denique in supremo ordine sumpto duplo primæ & tertiæ, octuplo vero secundæ & quartæ, sicut multiplum primæ minus est multiplo secundæ, ita multiplum tertiæ multiplo quartæ; Neque aliud eveniet in alia ulla multiplicatione. Ex quo colligimus primam ad secundam in eadem esse ratione, in qua est tertia ad quartam.

Ab hoc indicio iubet Euclides investigari an magnitudines in eadem proportione sint; quod quomodo cum natura intima proportionalium cohereat sic ostendo. Quia ratio seu proportio est magnitudinum secundum quantitatem comparatio; non est aliud

aliud magnitudines in eadem ratione esse, quam esse in eadem comparatione seu habitudine maioris & minoris, totius & partis; si nomen partis latius sumatur, vt comprehendamus etiam proportionem irrationalem. Non potest autem è quatuor magnitudinibus prima eandem habere comparationem maioris ad secundam minorem, quam habet tertia ad quartam; nisi secunda & quarta pari numero multiplicata similiter se habeant ad maiores, quo ad excessum & defectum. Si enim exempli gratia cum secunda B ter repetita non excedat primam A, quarta tamen D ter accepta superet tertiam C, manifestum erit D non esse ita minus ipso C, sicut B ipso A;

12	3	5	2
A	B	C	D

aut quod idē est, C non esse ita maius ipso D, sicut est A ipso B, atque adeo quatuor illas magnitudines nō esse in eadē ratione. Iā vero perinde est cōferre minores magnitudines B & D, ad maiores singulas A & C, atq; ad easdem A & C pari numero multiplicatas. Nam necesse est quoque similes partes eodē modo se habere quo ad excessum & defectum ad sua tota aequaliter multiplicata. Si enim cum B sexies sumptum, non excedat

dat A bis repetitum, D tamē sexies acceptum, superet C bis repetitum; manifestum etiam inde erit B non esse talem partem ipsius A, qualis est D ipsius C, seu quod idē est, C nō ita esse maius ipso D, sicut est A ipso B. Idipsum vero est, quod Euclides docet; iubet enim maiores magnitudines A & C æqualiter multiplicari, seu primæ & tertiæ sumi æquemultiplices, multiplicari etiam æqualiter minores, seu partes B & D; & si semper eodem modo se habeant in excessu & defectu ad tota A & C æqualiter multiplicata, rectè colligit, A esse in ea ratione ad B, in qua est C ad D. Atque hoc sane qui penitius intellexerit, perinde esse in cōparatione maioris & minoris, seu in proportione, conferre vnum ad vnum, atque plura ad plura pari numero multiplicata, magno compendio veritatem omnium prope theorematum huius elemēti penetrabit, eademque sine longo syllogismorum circuitu resoluet statim in prima axiomata, Omne totū esse æquale omnibus simul suis partibus, & è contra omnes part. . toti æquales esse, aliaque his affinia pronuntiata. Neque vero te moueat quod in huius definitionis explicatione exemplum adhibuerim numerorum,

in

in quibus semper est proportio rationalis, cum tamen indicium ab Euclide allatum valeat etiam in irrationali; perinde enim fuerit si loco numerorum magnitudines substituas in proportione seu rationali seu irrationali constitutas: quod idem intelligatur in omnibus exemplis huius elementi.

6 Magnitudines quę in eadem ratione seu proportione sunt Proportionales vocātur. *Ut magnitudines A, B, C, D,*

4	2	6	3
A	*B*	*C*	*D*

sunt proportionales quia binæ priores, & binæ posteriores sunt in eadem proportione.

7 Quando æquemultiplicium multiplex primæ excesserit multiplicem secundæ, & multiplex tertiæ non excesserit multiplicem quartæ; maiorem proportionem tum habet prima ad secundam, quam tertia ad quartam. *Patet hęc definitio ex quinta. Neque aliud vult, quam si dicas, maiorem esse proportionem primæ ad secūdam quam tertię ad quartā, cum inter primam maiorem & secundam minorem maior est inæqualitas, quam inter tertiam & quartam. Hoc autem inuestigari iubet eodem quo in quinta definitione usus est indicio. Si enim cum duplum primę*

A

8 6 12 15 *A excedat triplum secundæ*
4 2 6 5 *B, duplum tamen tertiæ C nõ*
A B C D excedat triplum quartæ D, satis patebit maiorem esse excessum ipsius A supra B, quam ipsius C supra D: seu primam A maiorem habere rationem ad secundam B, quam tertiam C ad quartam D.

8 Analogia seu proportionalitas est rationum seu proportionum similitudo. *Quia Latini Rationem & Proportionem pro eodem sumunt, quam Græci Analogiam dicunt: nos Proportionalitatem distinctionis gratia nominabimus. Est ergo Proportionalitas rationum similitudo. Vt similitudo quæ est inter proportionem duplam quantitatum 6 & 3, & inter aliam duplam quantitatum 4 & 2, dicitur Proportionalitas.*

9 Proportionalitas in tribus minimũ terminis consistit. *Cum enim sit similitudo duarum proportionum, & vnaquæque proportio sit inter duos terminos, quatuor terminos requiret Proportionalitas; nisi terminus vnus bis repetatur: vt cum dico sicut 8 ad 4 ita 4 ad 2. Et tunc tres termini ad proportionalitatem sufficient.*

10 Cum tres magnitudines proportionales fuerint, prima ad tertiam duplicatam rationem habere dicitur eius, quam habet ad secundam. *Ut quia proportionales sunt 8, 4, 2, prima 8 ad tertiam 2 dicitur duplicatam habere proportionem eius quam habet ad secundam 4.*

11 Quando vero quatuor fuerint proportionales magnitudines, prima ad quartam triplicatam habet proportionem, & ita deinceps vno amplius, quãdiu proportio extiterit.

12 Homologæ dicuntur magnitudines, antecedentes quidem antecedentibus, & consequentes consequentibus. *Ut in quatuor magnitudinibus proportionalibus 6 3, 4 2, prima 6 & tertia 4 quæ sunt antecedentes dicuntur homologa, sicut & consequentes 3 & 2.*

13 Alterna seu permutata proportio est sumptio antecedentis ad antecedentem, & cõsequentis ad consequentem. *de qua agitur prop.16. vt si est, sicut 6 ad 3 ita 4 ad 2, erit antecedens 6 ad antecedentem 4 vt consequens 3 ad consequentem 2.*

14 Conuersa ratio est sumptio conse-

quen-

quentis vt antecedentis ad antecedentem & ad consequentem. *De qua prop.4.*

Vt si est, sicut 6 ad 3, ita 4 ad 2, erit conuertendo.

Vt 3 ad 6 ita 2 ad 4.

15 Compositio rationis est sumptio antecedentis cum consequente, velut vnius, ad consequentem *De qua prop.18.*

Vt si est, sicut 6 ad 3 ita 4 ad 2: Erit componendo.

Vt 9 ad 3 ita 6 ad 2.

16 Diuisio rationis est sumptio excessus quo consequentẽ superat antecedens, ad ipsam consequentem. *De qua prop. 17.*

Vt si est, sicut 9 ad 3 ita 6 ad 2 erit diuidẽdo.

Vt 6 ad 3 ita 4 ad 2.

17 Conuersio rationis est sumptio antecedentis, ad excessum quo antecedens superat consequentem. *De qua propo.19.*

Vt si est 9 ad 3 sicut 6 ad 2. Erit per conuersionem rationis.

Vt 9 ad 6 ita 6 ad 4.

18 Ex æqualitate ratio est, cum fuerint plures magnitudines, & aliæ ipsis numero æquales, quę binę & binæ in

M eadem

eadem ratione ſumantur, fueritque vt in prioribus prima ad vltimam; ita etiã in poſterioribus. Vel eſt sũptio extremarum per ſubſtractionem mediarum. *Vt ſi ſint plures magnitudines A, B, C, & alia totidem D, E, F, bina & bina bina in eadem ratione, hoc eſt vt A ad B ita D ad E, & vt B ad C, ita E ad F; erit ex æquo in prioribus A ad vltimam C, ita etiam in poſterioribus prima D, ad F.*

A	B	C	D	E	F
12	6	3	8	4	2

Ex æquo 12 *ad* 3 8 *ad* 2.

19 Ordinata proportio eſt cum fuerat vt antecedens ad conſequentem, ita antecedens ad cõſequentem, fuerit etiã vt conſequens ad aliam quampiam, ita conſequens ad aliam quampiam.

Dupliciter inſtitui poteſt proportio ex æqualitate vno modo quando tam in prioribus quam in poſterioribus comparantur prima cum ſecunda, & ſecunda cum tertia: & hæc eſt ordinata proportio quæ hic definitur & de qua agitur prop. 22: eiuſque exemplum poſitum eſt def. 18. Altero modo *do fit proportio ex æquo, cum ordo perturbatur in posterioribus, vt apparebit definitione sequenti.*

19 Perturbata proportio est cum tribus existentibus magnitudinibus & totidem alijs, fuerit vt in prioribus antecedens ad consequentem, ita etiam in posterioribus: vt autem in prioribus consequens ad aliam quampiam, ita in posterioribus alia quæpiam ad antecedentem.

Vt si sit quemadmodum in prioribus A ad B, ita in posterioribus E ad F, vt vero in prioribus B consequens ad aliam quampiam C, ita in posterioribus alia quæpiam D ad antecedentem E, erit hæc perturbata proportio. de qua agitur prop. 21. & 23.

A	B	C	D	E	F
12	8	4	12	6	4

Ex æquo 12 4 12 4.

Lubet ad extremum breui schemate ponere sub oculos omnes hasce proportionum formas quas animo firmiter comprehendisse plurimum tyronibus proderit.

Quia est vt 9 ad 3 ita 6 ad 2
Erit etiam,

Permutando	Vt	9	ad	6	ita	3	ad	2
Conuertendo		3		9		1		6
Componendo		12		3		8		2
Diuidendo		6		3		[illegible]		2
Per Conurat		9		6		6		4

Proportio ex æquo.

Ordinata.						*Perturbata.*					
A	*B*	*C*	*D*	*E*	*F*	*A*	*B*	*C*	*D*	*E*	*F*
12	6	3	8	4	2	12	8	4	12	6	4

Ex æquo 12 *ad* 3 8 *ad* 2 12 *ad* 4 12 *ad* 4

Neque vero difficile est aduertere ex ipsis numeris in omnibus hisce ordinibus quatuor magnitudines esse proportionales, seu minores quantitates esse similes maiorum partes: Nam in permutata sicut 6 *est pars subsesquialtera ipsius* 9, *ita* 2 *ipsius* 3. *Seu quod idem est, sicut* 6 *semel continetur in* 9 *& supersunt* 3 *pars dimidia ipsius* 6, *ita* 2 *semel continetur in* 3, *& superest* 1. *pars dimidia ipsius* 2. *Idem in reliquis ordinibus deprehendes.*

Pro-

Propositiones.

Propos. 1. Theore. 1.

Si fuerint quotcunque magnitudines quotcunque magnitudinum numero æqualium æquemultiplices singulæ singularum; quam multiplex est una unius, tam multiplices erunt omnes omnium.

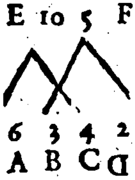

Hoc est, Æquemultiplicium magnitudinum quam multipliceſq; sunt singulæ singularum, tam multiplices sunt omnes omnium. Vt quia ęquemultiplices sunt A ad B, C ad D; si A & C colligantur in E, similiterque B & D colligantur in F, quam multiplex erat A ipsius B, tam multiplex erit E ipsius F.

Non enim maiora aut minora sunt tota quam suę omnes partes: non potest proinde totum E pluries vel pauciore numero continere totum F, quã A & C partes omnes totius E, continerẽt B & D partes omnes totius F.

Propoſitio 2. Theore. 2.

Si prima ſecundæ fuerit ita multiplex vt tertia quarta, fuerit autem & quinta multiplex ſecundæ vt ſexta quartæ; erit compoſita ex prima & quinta ſecundæ ita multiplex, vt tertia & ſexta primæ.

Sit prima A ita multiplex ſecundæ B, ſicut tertia C quartæ D: quinta vero E ita multiplex ſecundę B, vt ſexta F quartæ D. Dico compoſitam ex prima

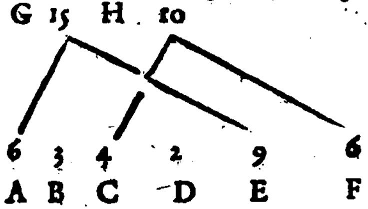

A & quinta E hoc eſt G, ita multiplicem fore ſecundæ B, ſicut compoſita ex tertia & ſexta hoc eſt H, multiplex eſt quatæ D.

Nam quia B & D ſecunda & quarta, continētur pari numero in ſingulis ſuis multiplicibus, continebunturquoque

pa-

a pari numero in multiplicibus colle- a 1. 5.
ctis hoc est in G, & H.

Propo. 3. Theore. 3.

Si prima secundæ ita est multiplex vt tertia quartæ, & primæ ac tertiæ sumantur æquemultiplices; erit multiplex primæ tam multiplex secundæ, quam multiplex est multiplex tertiæ ad quartam

Vt quia A continet B, sicut C ipsam D; si sumantur E & F æquemultiplices ipsarum A & C, B continebitur toties in E, quoties D in F.

E 8		F 12	
4	2	6	3
A	B	C	D

Nam sumere multipla ipsarum A & C non est aliud quam sumere plures A & C; Sicut ergo B & D æqualiter continebantur in singulis A & C, continebuntur etiam a æqualiter in ijsdem a 1. 5.
A & C pari numero multiplicatis in E & F.

Propositio 4. Theore. 4.

Si prima ad secundam eam proportionem habuerit quam tertia ad quartã; habebunt quoque eandem rationem æquemultiplices primæ & tertiæ ad æquemultiplices secundæ & quartæ iuxta quamuis multiplicationem, si sumantur vt inter se respondent.

E	F	G	H
8	6	12	9
4	2	6	3
A	B	C	D

Vt si A habuerit eam proportionem ad secundam B; quã habet tertia C ad quartam D; sumptis E & G æquemultiplicibus ipsarum A & C, itemque F & H ijsdem vel alijs ęquemultiplicibus ipsarum B & D: erit E multiplex ipsius A, ad F multiplicem ipsius B, sicut G multiplex tertiæ C, ad H multiplicem quartæ D. Nam, vt explicuimus ad def. 5, in ratione maioris & minoris, siue in proportione, perinde est conferre singulas B & D, ad singulas A & C, atque B & D æqualiter multiplicatas, ad A & C pari inter se numero multiplicatas. Si ergo singulæ A & G, ad singulas B & D eodem mo-

do se

do se habent, eędem A & C æqualiter multiplicatæ in E & G, erunt etiã in eadem ratione ad B & D æqualiter multiplicatas in F & H.

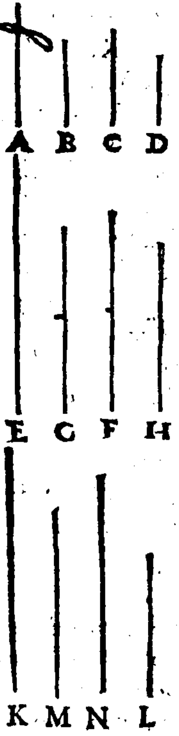

Longiore circuitu idem alij sic concludunt: Sit prima A ad secundam B sicut tertia C ad quartam D. Sumptis deinde E & F, ipsarum A & C æquemultiplicibus & G & H æquemultiplicibus ipsarum B & D. Dico fore etiã E multiplicem primę A, ad G multiplicem secundæ B, vt est F multiplex tertię C, ad H multiplicem quartæ D. Accipiantur enim K & L ipsarum E, F, & M, N ipsarum G H ęquemultiplices. Tunc vero quia ęque multiplex est E ipsius A vt F ipsius C; accep-

tæa 1. 6. teq; sũt ipsarũ EF æquemultiplices kL, ita ergo multiplex est k ipsius A sicut a L ipsius C. Eadẽ de causa ita multiplex est M ipsius B, vt N ipsius D. Et quia est vt A ad B ita C ad D, acceptæq; sunt ipsarũ A, C æquemultiplices K, L, ipsarũ vero B, D aliæ quęcunque M, N: ergo si b 6. def. 5. k b superat M, superabit & L ipsam N, & si æqualis, æqualis; & si minor, minor: suntque K, L ipsarum E, F æquemultiplices, M vero & N ipsarum G, H. c def. 5. 5. Est ergo vt E ad G ita F ad H. Si ergo prima ad secundam &c.

Hac inquam forma demonstrandi per assumptas æquemultiplices in sequentibus quoque propositionibus potest adhiberi, in quibus ego vtar compendio. Nam definitione quinta rite percepta facile assequemur earum propositionum veritatem absque longo illo ambitu æquemultiplicium. Quod semel hoc loco monuisse sit satis.

Corollarium.

4	2	6	3
A	B	C	D

Ex hac propositione demõstrari potest Propositio cõuersa, quæ tamen ex terminis satis est euidens. Nam si A est ita maius ipso B. si-

B, sicut C ipso D; satis est euidens B ita minus fore ipso A, sicut D minus est ipso C, quæ sunt vnum & idem. Neque aliud est proportio conuersa.

Propo. 5. Theore. 5.

Si magnitudo magnitudinis ita multiplex fuerit vt ablata ablatæ; reliqua reliquæ ita multiplex erit, vt tota totius.

Vt quia A ita multiplex est ipsius B, sicut ablata C, ablatæ D; erit residua E, residuæ F ita multiplex, vt tota A totius B. Si enim cũ A sit duplum ipsius B, & pars ablata D, dupla similiter partis ablatæ D, non esset residua E duplex residuę F, non continerentur, omnes partes totius B, in omnibus partibus totius A, sicut totum in toto; quod absurdum est. Erit ergo residua residuæ ita multiplex, vt tota totius.

E 4 F 2
C 8 D 4
A 12 B 6

Propo. 6. Theore. 6.

Si duæ magnitudines duarum magnitudinum æquemultiplices fuerint, & ablatæ quædam earundem æquemultiplices, erunt reliquæ iisdem vel æquales vel æquemultiplices.

G	2	H	3	G	8	H	12
E	10	F	15	E	4	F	6
A	12	B	18	A	12	B	18
C	2	D	3	C	2	D	3

Vt quia duę magnitudines A, B, duarum C, D, sunt æquemultiplices, si auferantur ex A, B quęuis ęquemultiplices earundem C, D, puta E & F; residuæ G & H erunt iisdem C & D aut ęquales, aut ęquemultiplices. Cum enim C & D æqualiter contineantur in totis A & B, & in eorum aliquibus partibus E & F, æqualiter quoque continebuntur in reliquis G & H. Quare reliquæ G & H aut iisdem C, D, sunt æquales, aut æquęmultiplices. In priore exemplo sunt G, H æquales ipsis C, D, in posteriore ęquemultiplices.

Pro-

Propo. 7. Theore. 7.

Æquales ad eandem magnitudinem, & eadem ad æquales eandem habent proportionem.

4	4	2
A	B	C

Vt si A & B sint æquales magnitudines, quę erit proportio vnius, puta ipsius A, ad C; eadem erit alterius B ad eandem C. Itē quam proportionem habet C, ad A; eădem habet ad B ęqualem ipsi A; quod manifestum est ex terminis.

Propositio. 8 Theor. 8.

Inæqualium magnitudinum maior ad eandem, maiorem habet rationem quam minor. Et eadem ad minorem, maiorem habet rationem quam ad maiorem magnitudinem.

6	4	2
A	B	C

Vt duarum magnitudinum A & B, A maior rationem habet maiorem ad C, quam habeat B maior ad eandem C: maior enim proportio est, vbi maior est excessus secundum quántitatem. Insuper maiorē rationem habet A ad minorem magnituditudinem B. ob eandem caussam.

Propositio 9. Theor. 9.

Quæ ad eandem eandem habent rationem, æquales sunt magnitudines. Itē ad quas una eādem habet rationem, sunt æquales.

4	4	2
A	B	C

Vt quia A & B eandem habent rationem ad C, sunt inter se æquales. Itē quia magnitudo C eandem habet proportionem ad A & B necesse est ipsas A & B inter se æquales esse. *Est conuersa prop. 7. & per se euidens.*

Propo. 10. Theor. 10.

Magnitudinum habentium proportionem ad eandem, quæ maiorem habet, ea maior est. Cum vero eandem ad duas habet rationem, ea ad quam maior est ratio, est minor.

6	4	2	6	2	4
A	B	C	D	E	F

Vt si A maiorem habet rationem ad C quam B ad eandem C, A maior erit quam B. Item si D habet

maio-

maiorem rationem ad E quam ad F, E minor est quam F. *Conuersa est prop. 8. & per se manifesta.*

Proposi. 11. Theor. 11.

Quæ eidem eædem sunt proportiones, & inter se sunt eædem.

4	2	4	2	4	2
A	B	E	F	C	D

Vt si proportiones ipsarum A, B, & ipsarũ C, D sint eædem vni tertiæ ipsarum E, F, erunt etiam eędem inter se.

Propo. 12. Theor. 12.

Si quotcunque magnitudines proportionales fuerint, erit vt vna antecedentium ad vnam consequentium, ita omnes entecedentes ad omnes consequentes.

Vt si est A ad B sicut C ad D, erit E, hoc est omnes simul antecedentes, ad F omnes simul consequentes, sicut A ad B vel C ad D. Cum enim tota E & F sint diuisa in totidem partes, E quidem in A & C, F vero in B & D, quæ singulę ad singulas eandem habent rationem;

non

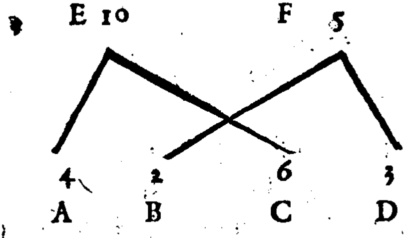

non poteſt illa proportio eſſe alia quã quæ totorum inter ſe; alias omnes partes, omnibus partibus aliter eſſent maiores & minores, quam tota ipſa: quod fieri non poteſt, cum tota aliud non ſint quam omnes ſuæ partes.

Propoſ. 13. Theor. 13.

Si prima ad ſecundam eam habuerit rationem, quam tertia ad quartam; tertia vero ad quartam maiorem habeat, quam quinta ad ſextam; maior quoque erit ratio primæ ad ſecundam, quam quintæ ad ſextam.

9	3	6	2	8	4
A	B	C	D	E	F

Hoc eſt. Earũdem duarum proportionum ſi vna maior eſt quam aliqua tertia, etiam altera

tera maior erit: vt ſi ſunt duæ rationes eædem inter AB & CD, ſit autem maior ratio inter C, D quam inter E, F; erit quoque maior ratio inter AB quã inter EF: quod ex terminis notum eſt.

Propo, 14. Theore 14.

Si prima ad ſecundam eam habuerit rationem quam tertia ad quartam ſit autem prima magnitudo maior quã tertia, ſecunda quoque maior erit quã quarta; ſi minor, minor; ſi æqualis, æqualis.

6	3	4	2
A	B	C	D

Vt ſi fuerit A ad B ſicut C ad D, & A minor ſit quã C; maior quoque erit B quam D. Cum enim B & D totorum A & C ponantur eſſe partes ſimiles, ſi B ſit pars maioris A C vero minoris D, neceſſario B maior erit quam D. Quod ſi totum A, toti C, aut æquale eſſet aut minus, talis etiam foret pars B, reſpectu partis D, vt ſatis conſtat

Propositio 15. Theore. 15.

Partes cum pariter multiplicibus eandẽ proportionẽ habent, si sumãtur vt sibi respondent.

12	4	6	2
A	B	C	D

Hoc est. Partes pari numero contentæ in suis totis, eandem seruant inter se rationem ac tota ipsa. Vt magnitudines B & D quæ sunt eodem numero in totis A & C, eandem inter se habent rationem quam tota A & C. Nam si tota resoluantur in omnes partes similes ipsis B & D, tunc quæ erit ratio cuiuslibet ad quamlibet, eadem erit[a] ratio omnium ad omnes, seu totius ad totũ.

a 4. 5.

Propo. 16. Theore. 16.

Si quatuor magnitudines proportionales fuerint, etiam permutatæ proportionales erunt.

E	F	G	H
18	9	8	4
6	3	4	2
A	B	C	D

Vt si est A ad B sicut C ad D, erit etiam permutando vt A ad C, ita B ad D, quæ est alterna seu permutata proportio. Sumptis enim E, F, ipsarum

ſarum A, B, & G, H, ipſarum C, D, quibuſcunque æquemultiplicibus, erunt multiplices EF, GH, in eadem ratione cum ſubmultiplicibus a AB, CD. Quare E F, G H erunt proportionales, ac proinde ſi E maior, minor, aut par ſit ipſi G, talis quoque erit F ad H. Sed E, F, ipſarum A B, & GH ipſarum C, D ſunt vtcunque æquemultiplices. Eſt ergo vt A b ad C, ita B ad D.

a 15. 5.

b 4. def. 5.

Propoſ. 17. Theor. 17.

Si compoſitæ magnitudines proportionales fuerint, & diuiſæ proportionales erunt.

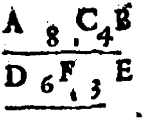

Sint compoſitæ magnitudines AB, CB, DE, FE proportionales, hoc eſt, vt AB ad CB, ita DE, ad F E; Dico fore etiam diuidendo, vt AC ad CB, ita DF ad F E. Quia enim CB eſt talis pars totius AB, qualis FE totius DE, erit CB ad reliquas compartes AC, ſicut F E ad reliquas compar-

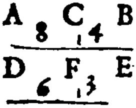

tes AC, sicut FE ad reliquas compartes DF. Nō enim possunt esse similes partes respectu totorum, nisi etiam sint similes respectu suarum compartium, vt satis manifestum est.

Corollarium.

Ex his demonstrari potest proportio ex conuersione rationis: Nam in eodem exemplo, est

	Vt	AB	ad	CB	ita	DF	ad FE.
Et diuid.	Vt	AC	ad	CB	ita	DF	ad FE.
Et conue.	Vt	CB	ad	AC	ita	FE	ad DF.
Ergo cōp.	Vt	AB	ad	AC	ita	DE	ad DF.

Quæ postrema est conuersio rationis iuxta definitionem 16. 5.

Propo. *18.* Theore. *18.*

Si diuisæ magnitudines proportionales fuerint, & composita proportionales erunt.

Hoc est, in superiore exemplo si partes CB, FE similiter se habeant ad reliquas compartes A C & D F; similiter quoque se habebunt ad tota AB & DE. *Est conuersa præcedentis.*

Pro-

Proposi. 19. Theore. 19.

Si fuerit vt tota ad totam, ita ablata ad ablatam, & reliqua ad reliquam erit vt tota ad totam.

E 4	F 2
C 8	D 4
A 12	B 6

Vt si ablatæ C & D sint inter se in ea ratione, qua totæ A & B, erunt etiam residuæ E & F, vt totæ A & B. Cum enim ablata C ita maior sit ablatâ D, vt tota A, totâ B; si E residua non esset eodem modo maior residuâ F, aliter essent maiores omnes partes omnibus partibus, quam totum toto: quod fieri non potest.

Propos. 20. Theore. 20.

Si fuerint tres magnitudines, & aliæ totidem, binæ & binæ in eadem ratione, ex æquo autem prima maior fuerit quam tertia; erit & quarta maior quam sexta, & si æqualis, æqualis; si minor, minor.

Sint tres magnitudines A, B, C, & totidem aliæ D, E, F, binę & binę in eadē ratione, hoc est vt A ad B, ita D ad E, &

12	9	6	8	6	4
A	B	C	D	E	F

vt B ad C ita E ad F. Dico si A maior, minor, aut par sit ipsi C, talem etiam fore D respectu ipsius F. Sit primum A maior quam C: Quia ergo A maior est quam C, & datur alia quędam B, habebit A ad B, maiorem *a* rationem quam C, ad eandem B. Est autem ex positis vt A ad B, sic D ad E & vt B ad C ita E ad F: ergo conuertendo, est vt C ad B ita F ad E; quare D ad E maiorem *b* habet rationem quã F ad E; maior ergo est *c* D quam F. Similiter procedet demonstratio si A ipsi C aut ęqualis ponatur, aut minor. Si ergo fuerint tres magnitudines &c.

a 8. 5.
b 13. 5.
c 10. 5.

12	9	6	3	8	6	4	2
A	B	C	G	D	E	F	H

Neque tantum vera est propositio si ternæ magnitudines sumantur, sed etiamsi quaternę & quouis alio numero; semper enim si prima in prioribus minor, maior, aut ęqualis est vltimæ, ita etiam erit in posterioribus. Vt si ternis magnitudinibus ABC, & DEF addantur G & H, sitque C ad G, sicut F ad H, tunc omissis B & E erunt ACG, & DEF

& DFH ternæ & ternæ magnitudines, & de his procedet demonstratio prius facta.

Propo. 21. Theore. 21.

Si fuerint tres magnitudines, & aliæ totidem, binæ & binæ in eadem sed perturbata ratione, ex æquo autē prima maior fuerit quam tertia, erit etiam quarta maior quam sexta: si minor, minor; si æqualis, æqualis.

Sint tres magnitudines A,B,C,& totidem aliꝗ D, E, F, binæ & binæ in eadē, sed perturbata ratione; hoc est vt A ad B, sic E ad F & vt B ad C, sic D ad E. Dico, si A maior sit, minor, aut æqualis ipsi C, talem quoque fore D respectu ipsius F. Sit prima A maior ipsa C. Cum igitur A sit maior quam C, & detur alia quędam B, habebit *a* A ad B maiorem rationem quā C ad eandem B; sed ex positis vt A ad B, ita est E ad F, *a* 8. 5.

12	8	4	12	6	4
A	B	C	D	E	F

& vt B ad C ita E ad F, ergo conuertendo vt C ad B, ita E ad D: quare E ad F

b 13. 5. maiorem habet rationem, quam b E ad
c 10. 5. D. Minor est c ergo F quam D. Similiter ostendetur si A minor sit, aut æqualis ipsi C, talem quoque fore D respectu ipsius F. Si ergo fuerint tres magnitudines &c.

Propositio 22. Theor. 22.

Si fuerint quotcunque magnitudines, & aliæ totidem binæ & binæ in eadem ratione sumantur, erunt quoque ex æquo in eadem ratione.

12	9	6	8	6	4
A	B	C	D	E	F

Sint quotcunq; magnitudines, AB C, & aliæ totidem DEF in eadem ratione; hoc est vt A ad B, ita D ad E, & vt B ad C, ita E ad F. Dico ex æquali fore illas in eadem ratione: hoc est, fore A ad C, sicut D ad F. Quia enim ostensum est si A superat C, D quoque superare F, & si minus,
a def. 5. 5. minus &c. ita quoque a erit in æquemultiplicibus: hoc autem est quatuor magnitudines A, C, D, F, esse proportionales.

Pro-

Propo. 23. Theore. 23.

Si fuerint tres magnitudines, & alia totidem binæ & binæ in eadem sed perturbata ratione, erunt etiam ex æquo in eadem ratione.

12	8	4	12	6	4
A	B	C	D	E	F

Repetatur propo. 21. cum exemplo, in quo cum probatũ sit, si A superat C, D quoque superare F, aut minus esse, &c. ita quoque erit in ęquemultiplicibus. Quare est ex ęquo vt A ad C, ita D ad F.

Propositio 24. Theore. 24.

Si prima ad secundam fuerit vt tertia ad quartam, quinta autem ad secundã eam habeat rationem quam sexta ad quartam, habebũt composita ex prima & quinta eam proportionem ad secundam, quam tertia & sexta simul ad quartam.

10	4	2	6	3	15
E	A	B	C	D	F

Quia enim secunda B est talis pars singularum A & E primæ & quintę, qualis est quarta ta D singularum C & F, erit quoque B talis pars collectarum A & E, qualis est D collectarum C & F.

Propo. 25. Theore. 25.

Si quatuor magnitudines proportionales fuerint, maxima cum minima duabus reliquis erunt maiores.

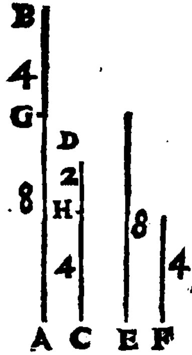

Sint quatuor magnitudines proportionales AB, CD, E, & F. Dico AB maximam, cum minima F, maiores esse duabus simul reliquis CD & E. Sumatur enim AG equalis ipsi E, & C H ipsi F. Quia ergo est vt AB ad CD ita E ad F, estque A G ipsi E, & CH ipsi F æqualis, erit vt AB ad CD, ita AG ad CH; hoc est vt tota AB ad totam CD, ita ablata AG ad ablatam CH: reliqua igi-
a 19. 5. tur GB a erit ad reliquam DH vt tota ad totam: est autem AB maior quam CD

C D, ergo maior quoque B G quam DH. Cumq; AG ipsi E, & CH ipsi F æqualis sir; pares erunt AG & F, ipsis CH & E. Iam vero quia ipsis A G & F additur G B, ipsis vero C H & E additur DH minus quam G B, erunt post additionem AB & F maiores, quam CD & E. Si igitur quatuor magnitudines &c.

Quæ sequuntur propositiones non sunt Euclidis, sed ex Pappo Alexandrino, & alijs adiecta.

Proposi. 26. Theor. 26.

Si prima ad secundam maiorem habuerit rationem quam tertia ad quartā, habebit conuertendo secunda ad primam minorem rationē, quam quarta ad tertiam.

8	4	5	3
A	B	C	D

Hoc est si A est totum maius respectu ipsius B, quam C respectu quartæ D: erit B minor pars respectu ipsius A, quam D respectu ipsius C. quod per se est euidens.

Propositio 27. Theor. 27.

Si prima ad secundam maiorem rationem habuerit, quam tertia ad quartam; habebit permutando prima ad tertiam maiorem rationem, quam secunda ad quartam.

8 4 5 3
A B C D

Quia enim D ponitur pars maior totius C, quã B totius A; non potest pars B supra partem D, tantum excessum habere, quantum habet totũ A supra totum C.

Propo. 28. Theor. 28.

Si prima ad secundam maiorem habuerit rationem, quam tertia ad quartã, habebit prima cum secunda maiorem rationem ad secundam, quam tertia & quarta ad quartam.

Nam quia B est minor pars ipsius A, quã D ipsius C; si vtraque semel addatur, tam B ipsi A, quam D ipsi C, adhuc B minor pars e-

rit

rit totius E, quam D totius F.

Propo. 29. Theor. 29.

Si prima & secunda ad secundam maiorem habeant rationem, quam tertia & quarta ad quartam; habebit etiam diuidendo prima ad secundam maiorem rationem, quam tertia ad quartam.

Nam in exemplo superiore. Quia E est maius totum respectu partis B, quã F respectu ipsius D, si vtraque pars ex suo toto tollatur, A residuum ex E, maius erit respectu ipsius B, quam C residuum ex F, respectu ipsius D.

Propo. 30. Theor. 30.

Si prima & secunda ad secũdam maiorem proportionem habeãt, quam tertia & quarta ad quartam, habebunt per conuersionem rationis prima & secunda ad primam minorem rationem, quam tertia & quarta ad tertiã.

Nam si totum E maius est respectu ipsius B, quam F respectu ipsius D: B minor

minor erit pars ipsius E, quam D totius F. Quare residuum A maior erit pars totius E, quam residuum C totius F. Hoc autem idem est ac si dicas totum E minorem habere rationem ad primam A, quam totum F ad tertiam C.

Propo. 31. Thore. 31.

Si sint tres magnitudines, & totidem aliæ, habeatque prima priorum maiorem rationem ad secundam, quam prima posteriorum ad secundam, secunda item priorũ maiorem habeat ad tertiam, quam in posterioribus secunda ad tertiam, etiam ex æquo habebit prima priorum maiorem rationem ad tertiam, quam prima posteriorum ad tertiam.

16	8	4	9	5	3
A	B	C	D	E	F

Nam si magnitudines illæ sint ABC, DEF, permutando eas proportiones quæ in propositione ponuntur,

Erit

Erit maior	A	ad	D	quã	B	ad E.
Et eadẽ ratione maior	B	ad	E	quã	C	ad F.
Quare multo maior	A	ad	D	quã	C	ad F.
Ergo permut. maior	A	ad	C	quã	D	ad F.

Proposi. 32. Theore. 32.

Si sint tres magnitudines, & totidem aliæ, sitque maior proportio primæ priorum ad secundam, quam secundæ posteriorum ad tertiam: Item secundæ priorum ad tertiam, maior quam primæ posteriorum ad secundam: erit etiã ex æquo maior ratio primæ priorum ad tertiam, quam primæ posteriorum ad tertiam.

16	8	4	9	6	4	6	9
A	B	C	D	E	F	G	H

Sint illę magnitudines A, B, C D, E, F, sitq; prætereа vt G ad C ita D ad E, & vt H ad G, ita E ad F, collocabunturque ternæ & ternę magnitudines D, E, F; H, G, C, in eadem sed perturbata ratione; eritque a ex æquo vt D ad F ita H ad C. a 20. 5.

Nunc vero quia est vt G ad C, ita D ad E b ex hyp. ad E maior erit b ratio ipsius B ad C, quam G ad C, ideoque B maior est quã G, & per consequens maior ratio est ipsius A ad G quam ad B: est autem A ad B, maior quam E ad F, multo ergo maior est A ad G, quam E ad F. Rursus quia est H ad G, vt E ad F, maior erit A ad G quam H ad G; quare A maior est quam H, & per consequens maior est A ad C, quam H ad eandem C. Sed ostensum fuit esse vt H ad C, ita D ad F, maior est ergo ratio ipsius A ad C, quã ipsius D ad F: quod est propositum.

Propo. 33. Theor. 33.

Si tota ad totã maiorem rationẽ habuerit, quã ablata ad ablatam, habebit & reliqua ad reliquam maiorem rationem quàm tota ad totam.

E 8	F 5
C 4	D 3
A 12	B 6

Vt si totum A ad totũ B maiorem habeat rationem, quam ablatum C, ad ablatum D; maiorem habebit residuum E ad residuum F, quã totum A, ad totum B. Nam sicut totũ A est maius toto B, ita omnes simul

partes

partes, omnibus partibus. Quia ergo pars C minus ſuperat partem D, quam totum A totum B; reſidua pars E debet magis ſuperare reſiduam F, quam totũ A totum B, vt exceſſu maiore ipſius E compenſante defectum ipſius C, partes C & E ita ſint maiores partibus D & F; ſicut totum A maius eſt toto B.

Propoſi.34. Theore. 34.

Si ſint quotcunque magnitudines, & aliæ totidem, ſitque maior ratio primæ priorum ad primam poſteriorum, quã ſecundæ ad ſecundam, & hæc maior quam tertiæ ad tertiam, & ſic deinceps: habebunt omnes ſimul priores, ad omnes ſimul poſteriores, maiorem rationem, quam omnes priores relicta prima ad poſteriores omnes prima ſimiliter relicta; minorem autem quã prima priorum ad primam poſteriorum; maiorem tamen quam vltima priorum ad vltimam poſteriorum.

12 8 4 6 5 3
A B C D E F

Sint quotcunque magnitudines O ABC,

ABC, & aliæ totidem D E F, ita se habentes vt proponitur.

Quia ergo maior est A ad D quam B ad E.
Erit permuta. maior A ad B quam D ad E.
Et componen. maior AB ad B quam DE ad E.
Et permuta. maior AB ad DE quam B ad E.

Quia ergo maior est tota AB ad totam DE, quam ablata B ad ablatam E, maior erit a reliqua A ad reliquam D, quam tota AB ad totam DE.

a 32. 5.

Eadē ratione maior erit B ad E quā tota BC ad to. EF
Multo ergo maior est A ad D quam BC ad EF.
Et permutat. maior A ad BC quam D ad EF.
Et compo. maior ABC ad BC quā DEF ad EF.
Et permuta. maior ABC ad DEF quā BC ad EF.

quod erat primo loco propositum. Nunc vero quia maior est tota ABC, ad totam DEF, quam ablata BC ad ablatam EF, erit & maior reliqua A ad reliquam D, quam tota ABC b ad totam DEF; quod erat secundum.

b 32. 5.

Denique quia maior est B ad E quam C ad F.
Erit permuta. maior B ad C quam E ad F.
Et compo. maior BC ad C quā EF ad F.
Et permutat. maior BC ad EF quam C ad F.
Ostēsa est autē ma. ABC ad DEF quā BC ad EF
Multo ergo maior est ABC ad DEF quā C ad F.

Quod erat tertio loco propositum.

Eadem methodo procedetur si quaternę proponantur magnitudines, aut aliæ plures quocunque numero.

EVCLI-

EVCLIDIS ELEMENTORVM

LIBER VI.

Definitiones.

1 Similes figuræ rectilineæ sunt, quæ singulos angulos singulis æquales habent, & latera circa æquales angulos proportionalia.

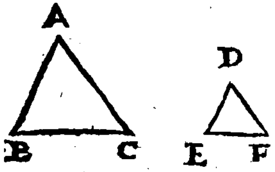

Ut triangula ABC, DEF, erunt similia, si singulos angulos singulis habeāt pares, hoc est si angulus A, angulo D, anguli vero B & C, angulis E, & F sint æquales; item si latera circa æquales angulos sint proportionalia, hoc est si sit vt AB ad AC, ita DE ad DF; & vt AB ad BC, ita DE, ad EF; ac denique vt AC ad

CB, ita DF ad FE.

2 Reciprocæ figurę ſunt cum in vtraque figura antecedentes & conſequentes termini rationum fuerint.

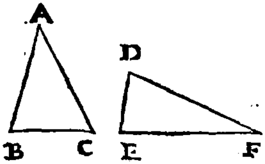

Hoc eſt figuræ reciproca ſunt cum in vna figura reperitur antecedẽs vnius proportionis, cuius conſequens eſt in ſecũda; & cum è contra antecedens alterius ſimilis proportionis eſt in ſecunda figura, cuius conſequens eſt in prima; vt triangula ABC, DEF, erunt reciproca, ſi fuerit vt AB, ad DF; ita DE, ad AC, tunc enim antecedens primæ proportionis reperitur in triangulo primo ABC & in altero eſt cõſequens; at ſecundæ proportionis antecedẽs eſt in ſecundo triangulo, conſequens in primo.

3 Extrema ac media ratione recta linea ſecta eſſe dicetur, cum eſt vt tota ad ad maius ſegmentum, ita maius ſegmẽtum ad minus.

Sic recta AB, erit ſecta in C, extrema

trema ac media ratione, si fuerit vt tota AB ad maius segmentum AC, ita AC maius segmentum ad CB minus.

4 Altitudo cuiusque figuræ est linea perpendicularis à vertice ad basim deducta.

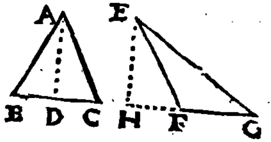

Vt trianguli ABC altitudo est AD, ducta perpendiculariter a vertice ad basim BC. Item trianguli EFF, altitudo est EH, extra triãgulum cadens in basim FG, productam in H,

5 Ratio ex rationibus componi dicitur, cum rationum quantitates inter se multiplicatę aliquam rationem effecerint.

Quantitates rationum non sunt alia quam numeri à quibus denominatur proportio: sic 3. est quantitas proportionis triplę, 2. dupla, &c. Ratio ergo ex rationibus componitur, cum denominatores proportionum inter se multiplicati aliquam proportionem efficiunt; vt ex ratione dupla & tripla componitur sextupla; nam denominator dupla qui est 2. & denominator tri-

plę qui est 3. inter se multiplicati faciunt 6 denominatorem proportionis sextuplæ cõposita.

Propositiones.

Proposi. 1. Theor. 1.

Triangula & parallelogramma, quorũ eadem sit altitudo, habent se ut bases.

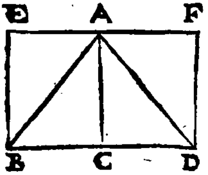

Sint triangula ABC, ACD, habentia eandem altitudinem AC, item parallelogrãma E C, C F, habentia eandem altitudinem AC. Dico illa inter se habere proportionem quã habent bases B C, & C D. Cum enim triangula sint constructa intra parallelelas BD, EF, (sicut possunt constitui inter parallelas quæcunque alia triangula eiusdem altitudinis) si bases CB, & CD, sint æquales, erunt & triangula a super illis basibus æqualia. Quod si

a 38. 1. basis CB, maior esset, aut minor basi CD, esset quoque triangulum A B C,

maius

naius aut minus triangulo A C D; & ſic quoque erit ſumptis æquemultiplicibus tam baſium quam triãgulorum; tam perinde eſt conferre ſingula ad ſingula, atque pariter multiplicata ad pariter multiplicata, quemadmodum defìnit. 5. lib. 5. explicatum eſt. Sunt ergo triangula ABC, ACD, inter ſe vt baſes CB, & CD.

Iam vero ſi triangula ſint vt baſes, etiam parallelograma: *b* nam hæc ſunt dupla triangulorum partes autem ęquemultiplicium *c* in eadem ſunt ratione atque ipſa æquemultiplicia. *b* 14. 1. *c* 15. 5.

Propoſitio 2. Theore. 2.

Si in triangulo ducatur recta lateri parallela; ſecabit proportionaliter reliqua eiuſdem trianguli latera. Et ſi trianguli latera ſecta ſint proportionaliter, recta per ſectiones ducta tertio lateri erit parallela.

In triangulo ABC, ducatur DE, ipſi B C, parallela; quo facto dico latera AB, AC ſecta eſſe proportionaliter; hoc eſt, eſſe vt A D, ad DB, ita AE, ad

a 37. 1. EC. Ductis enim rectis BE, CD, a erunt triangula BED, DCE, in eisdem
b 7. 1. parallelis æqualia, b & habebunt proinde eandem rationem ad triangulum

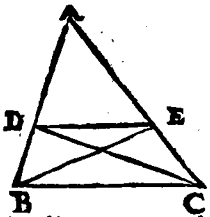

c 1. 6. ADE. c Sed quam proportionem habet triãgulũ ADE ad DEB, eandem habet basis AD, ad DB (cum triangula sint in eadem altitudine, quam ostenderet perpendicularis quæ ex E duci potest ad AB) c & quam proportionem habet idem triangulum ADE, ad ipsum CDE, eandem
d 11. 6. habet basis A E, ad basim EC; d Cum ergo ostẽsum sit ambo triangula DBE, DEC, eandem habere rationem ad ipsum ADE, bases quoque BD, EC, eandem habebunt proportionem ad latera DA & EA.

Iam vero si latera AB, AC, proportionaliter secta sint, cum sit ob eandem altitudinem vt AE ad DB, ita triãgulũ
e 1. 6. ADE e ad ipsum DEB; & vt AE ad EC ita ADE ad ipsum EDC; sicut in eadem ratione ponitur esse latera AD, DB, & AE, EC;

A E, E C; erunt etiam triangula DBE, DEC in eadem ratione ad triangulum ADE; Erunt ergo *f* triãgula DBE,DEC inter se æqualia: cumque habeãt eandem basim DE, erunt *g* constituta inter parallelas: parallelę ergo sũt BC & DE. Si ergo in triangulo &c.

f 9. 5.

g 39. 1.

Propo. 3. Theor. 3.

Si trianguli angulus secetur bifariam, & recta angulum secans secet & basim, habebunt basis partes eãdem proportionem quam reliqua trianguli latera. Et si basis partes eandem habeant rationem quam reliqua inter se latera, recta à vertice ad sectionem baseos ducta trianguli angulum secabit bifariam.

Trianguli ABC, angulus BAC, bisecetur per rectam AD; dico in partibus basis esse vt BD ad DC, ita BA, ad AC: per C, enim ducatur CE ipsi AD parallela, cui BA producta occurrat in E. *a* Quia ergo in triangulo BEC, recta DA ipsi CE, est parallela, erit sicut BD, ad

a 2. 6.

DC,

ad DC, ita BA, ad AE, seu ad AC, quę ipsi AE æqualis est; Si ergo trianguli angulus &c. Esse autem rectam AC æqualem ipsi AE, sit ostendo. Quia recta
b 29. 1. AC tangit parallelas AD, EC, anguli *b*
c 29. 1. alterni CAD, ACE sunt ęquales, *c* & quia recta AE, tangit easdem parallelas, angulus externus BAD interno & opposito AEC, est æqualis: sũt ergo anguli AEC, ACE, æquales; cum ostensi sint æquales angulis ęqualibus BAD, & DAC; quare

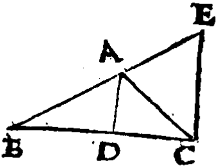

d 6. 1. latera AC, AE, *d* sunt æqualia.

Iam vero si est vt BD ad DC, ita BA,
e 2. 6. ad AC, *e* ductâ vt prius CE, parallelâ ipsi AD, erit vt BD, ad DC, ita BA ad AE;
f 9. 5. *f* æquales ergo sunt AE & AC, *g* quare
g 5. 1. anguli quos subtendunt nimirũ AEC, ACE sunt æquales: sed hos ostendemus vt prius esse æquales angulis BAD, DAC; sunt ergo anguli BAD, DAC, pares inter se; ac proinde angulus BAC sectus est bifariam. Si ergo trianguli angulus &c.

Pro-

Propo. 4. Theor. 4.

Æquiangulorum triangulorum latera circa æquales angulos sunt proportionalia, & latera æqualibus angulis subtensa sunt homologa.

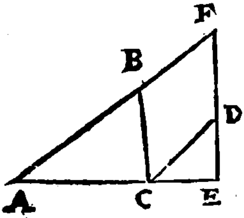

Sint triangula ABC, CDE, æquiangula, habẽtia singulos angulos æquales, A ipsi DCE; ABC, ipsi CDE; ACB, ipsi E; quę triangula sic constituantur vt latus AC, lateri C E, iaceat in directum, necnon productæ AB, occurrat ED in puncto F. *a* Quia ergo anguli ACB, CED sunt pares, rectæ B C, & FE, erunt parallelæ: parallelæ item AF, & C D, ob ęquales angulos B A C & DCE; eritque DB, parallelogrammum, *b* ac proinde latera opposita ęqualia. Nunc vero quia in triangulo AEF ducta est BC, ipsi FE parallela, erit a 28. 1. b 34. 1.

vt AB ad BF seu CD, *c* ita AC ad CE.
Et permu. vt AB ad AC *d* ita CD ad CE. c 2. 6. d 16. 5.
Similiter quia CD ipsi AF est parallela, erit

vt EC

e 2. 6. vt EC ad CA, ita e ED ad DF seu CB,
Cum ergo sit vt AB ad AC, ita CD ad CE.
Et vt AC ad CB, ita CE ad ED;
habētur ternę & ternę magnitudines in eadē ratione AB, AC, CB, CD, CE, ED.
f 22. 5. Quare ex æquo vt AB ad CB ita f CD ad ED. Sunt ergo latera omnia triangulorum proportionalia & quæ æqualibus angulis subtenduntur, sunt etiam homologa, seu eiusdem rationis; nam antecedentia & consequentia sub æqualibus sunt angulis: Æquiāgulorum ergo &c.

Propos. 5. Theor. 5.

Si duo triangula latera proportionalia habuerint, erunt æquiangula; eosque angulos habebunt æquales, quibus homologa latera subtenduntur.

Est conuersa præcedentis vt si triangula ABC, DEF, habent latera proportionalia, hoc est, si sit vt AB ad AC, ita DE ad DF, &c. erit etiam angulus A angulo D, æqualis, &c. vt vult propositio. Constituantur enim ad rectam BC anguli GBC, GCB, ipsis E, & F, æquales; a vt proinde etiā angulus G, angulo D, sit ęqualis, vnde sequetur triangula
a 32. 1.

gula

gula BGC, DEF esse æquiangula, *b* & eorum latera proportionalia. Tunc ve- b 4. 6.

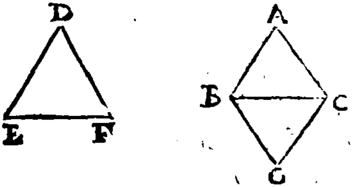

ro quia DE & DF habẽt *c* eandem proportionem ad AB & AC, quam ad GB & GC, *c* necesse est AB ipsi GB, & AC, ipsi GC æqualem esse: *d* cumque BC sit communis, tota triangula ABC, BGC sunt æqualia, & æquales anguli omnes Cum ergo ABC, & DEF eidem tertio BGC, sint æquiangula, inter se quoque erunt æquiangula; sunt vero illi ęquales anguli quibus homologa latera subtenduntur: nam anguli A & G æquales sunt, quibus commune BC subtensum est, &c, Si ergo duo triangula &c.

c 11. 5.

d 8. 1.

Pro-

Propo. 6 . Theore. 6.

Si duo triangula vnum habeant æqualem angulum, & latera circa eum proportionalia, erunt æquiangula, angulosque habebunt æquales quibus æqualia latera subtenduntur.

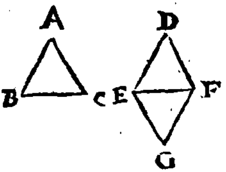

In triãgulis A B C, DEF, si æquales sint anguli A & D, sitque vt A B, ad AC, ita DE ad DF, erunt & reliqui anguli æquales &c: constituantur enim ad rectam EF, anguli EFG, GEF, æquales ipsis B, & C, vt propositione superiori. Quia ergo æquiangula sunt ABC, GEF, *a* erunt AB, AC, & GF, GE, proportionalia: sed sunt etiam proportionalia AB, AC, & DE, DF, *b* sunt ergo latera DE; DF, ipsis GF, GE æqualia. *c* Cumque basis EF sit communis, tota triangula DEF, EFG æqualia & æquiangula sunt. Quia ergo triangula A B C, DEF, vni tertio EFG sunt æquiangula, inter se quoque erunt æquiangula &c.

a 4. 6.
b 9. 5.
c 8. 1.

Pro-

Propo. 7. Theore. 7.

Si duo triangula vnum angulum æqualẽ, & latera circa alteros angulos habeãt proportionalia, vtrũq; vero angulorũ reliquorum aut minorẽ recto; aut non minorem; æquiangula erunt triangula, & angulos circa quos latera sunt proportionalia, habebunt æquales.

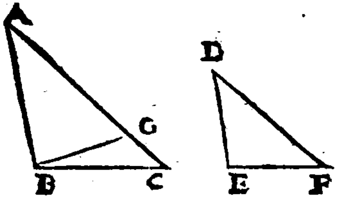

Hoc eſt; ſi duo triangula ABC, DEF habeant vnum angulum, puta A, ipſi D æqualem, circa alteros vero puta B, & E, latera ſint proportionalia, ac deniqué ſi tertij anguli C & F, ſint vterque minor, aut vterque non minor recto; erunt hæc triangula æquiangula. Sint primum tertij anguli C & F vterq; minor recto: quod ſi tunc negas angulos

gulos ABC, DEF, circa quos latera sũt proportionalia, esse æquales, sit maior ABC, in quo constituatur ABG, ipsi DEF ęqualis, cũque in triangulis ABG, DEF, duo anguli D & E, duobus A, &
a 32. 1. AGB, sint æquales, a tertius F, tertio ABG erit ęqualis, ac proinde tota triãgula æquiangula. b Est ergo vt DE, ad
b 4. 6. DF, vel vt AB, ad BC, (nam ex hypothesi eadem est inter vtraque ratio) ita
c 11. 5. AB ad BG; esset c ergo sicut AB, ad BC, ita AB, ad BC, d quare rectæ BC, BG,
d 9. 5. essent æquales e & consequenter pares
e 5. 1. erunt anguli BGC, BCG; & cum BCG positus sit minor recto, etiam BGC minor erit recto: si ergo BGC, est minor
f 13. 1. recto, angulus BGA maior f erit recto, quem tamen ostendimus æqualem esse angulo F, hoc est, minorem recto, cum angulus F positus sit recto minor: idem ergo angulus BGA esset maior & minor recto, quod est absurdum. Nõ possunt ergo anguli ABC, BEF, esse inæquales, quare & tertius F, tertio ACB ęqualis erit, & triangula ABC, DEF, æquiangula.

Quod si tertij anguli C & F, ponantur

vter-

vterq;non minor recto, negetur tamē angulos E & ABC, esse æquales rursus probabitur rectas BC, BG, & angulos BCG, esse æquales; & cum positum sit hunc non esse minorem recto, nec ille esset minor recto f quod est absurdum nam in triangulo BGC, essent duo anguli recti, aut rectis maiores. Si duo ergo triangula &c. f 17. 1.

Propo. 8. Theore. 5.

Si in triangulo rectangulo ab angulo recto in basim ducta sit perpendicularis, quæ ad perpendicularem sunt triãgula, tum toti triangulo, tum inter se sunt similia.

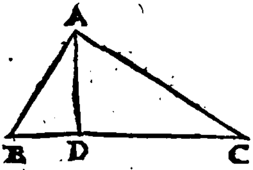

In triangulo ABC sit angulus BAC rectus, & ex A ad basim BC ducatur perpendicularis AD. Quia ergo in triangulis ABC, ADC, anguli BAC, ADC recti sunt, & angulus C communis, a tertius ABC tertio DAC erit æqualis; ac proinde triangu- a 32. 1.

b 4. 6. la ABC, ADC sunt æquiangula, b & similia. Non aliter ostendetur triangulum ADB esse etiam simile toti triangulo ABC, ac proinde sunt etiam similia inter se triangula ABD ADC.

Corollarium.

Ex hoc manifestum est perpendiculare ab angulo recto ad basim ductam, esse mediam proportionalem inter duo basis segmenta: nam per 4. ostendetur esse vt CD, ad DA, ita DA ad DB, quod est rectam DA esse mediam proportionalem inter partes basis CD, DB.

Propositio 9. Proble. 1.

A data recta linea imperatam partem auferre.

Ex recta AB auferenda sit prs tertia. Ducatur ergo ex A recta AC, faciens angulum cum AB vtcunque; tum ex AC sumatur quævis pars puta AD, ac duæ aliæ addantur æquales DE, EC, iungaturque CB; cui parallela fiat DF. Eritque ablata AF, pars tertia ipsius AB. Nam quia in triangulo ABC ducta

a 2. 6. est DF, ipsi BC parallela, a erit sicut AD

ad

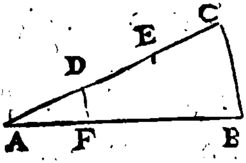

ad DC, ita AF ad FB, b & componendo sicut AC ad AD ita AB ad AF; est autẽ AD pars tertia ipsius AC, ergo AF est etiam pars tertia ipsiu AB. A data ergo recta &c. b 15. 5.

S

Proposi. 10. Proble. 2.

Datam rectam insectam similiter secare, vt secta fuerit data altera recta.

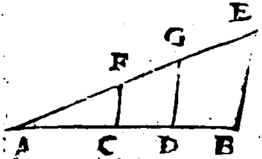

Data recta AB secta sit in C & D, oporteatque rectã AE (quæ applicetur ad A vt cum recta AB angulũ vtcunque constituat) in similes partes secare. Iunctâ rectâ BE ducantur CF, DG, ipsi BE parallelę. Iam vero quia in triangulo ABE ductæ sunt CF, DG, lateri BE parallelæ, a sectiones laterum AB AE sunt proportionales. Componendo ergo ac diuidendo ostendetur omnem eam proportionem, quæ est in- a 2. 6.

ter partes ipsius AB, eandem quoque esse inter partes lineæ AE. Datam ergo rectam &c.

Propositio 11. Proble. 11.

Datis duabus rectis tertiam proportionalem inuenire

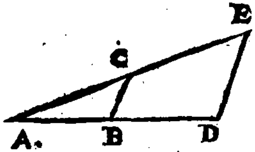

Datæ rectæ AB, A C angulũ quemuis cõstituant, puta B A C, iungaturq; recta C B. Mox productis lateribus AB A C, sumatur ipsi AC æqualis B D, ducatutque DE ipsi BC parallela; eritque recta C E tertia proportionalis quæsita. Nam quia BC ipsi DE est parallela, *a* erit vt AB ad BD, ita AC ad C E; est autem BD ipsi A C æqualis; *b* Est ergo vt AB ad AC, ita AC ad CE; quod est rectam CE esse tertiam proportionalem.

a 2. 6.
b 7. 5.

Pro-

Propo. 12 Proble. 4.

Tribus datis rectis quartam proportionalem inuenire.

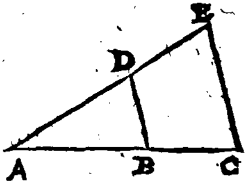

Duæ quęlibet ex datis, puta AB & BC, in directum collocentur, tertia vero AD, cum ipsa AC angulum vtcunque constituat, iunctâque rectâ BD, agatur ipsi parallela CE; eritque recta DE quarta proportionalis quęsita. Nam quia ipsi CE parallela est DB, *a* erit vt AB ad BC, ita AD, ad DE. Tribus ergo datis AB, BC, AD, inuenta est quarta proportionalis DE.

Propo. 13. Proble. 5.

Datis duabus rectis mediam proportionalem inuenire.

Datæ rectæ AB, BC in directum collocentur, & super AC constituatur se-

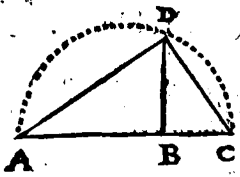

micirculus AD C:nam ad punctum B excitata perpendicularis vsque ad sectionem semicirculi in D, erit media proportionalis quęsita. Ductis enim rectis AD, DC,[a] erit angulus ADC, rectus, & à vertice D, ad basim AC ducta perpendicularis DB.[b] Quare inter partes baseos AC, media proportionalis est DB.

a 31. 3.

b corol. 8. 6.

Propositio 14. Theore. 9.

Æqualium & vnum vni angulum æqualem habētium parallelogrammorum reciproca sunt latera circa æquales angulos: Et quorum latera circa vnum angulum æqualem sunt reciproca, ea parallelogramma sunt æqualia.

Sint AB, BC, parallelogramma æqualia, habentia angulos ad B æquales, atque ita collocentur, vt latus BE, lateri DB iaceat in directum, ac proinde etiam

tiam G B, ipſi B F. Dico igitur eſſe vt DB, ad BE, ita GB, ad BF, Perfecto enim

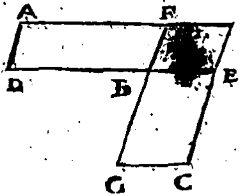

parallelogrammo EF, cum parallelogramma AB, BC, ſint ęqualia, *a* ſicut vnum AB eſt ad EF, ita alterum BC ad idem EF; ſed vt AB ad FE, *b* ita eſt latus DB ad BE; & vt BC ad FE, ita latus GB ad B F, ergo eſt vt DB ad BE, ita *c* GB ad BF. Quod erat demonſtrandum.

a 7. 5.
b 1. 6.
c 11. 5.

E conuerſo autem ſi ponantur latera circa ęquales angulos ad B, eſſe reciproca, oſtendetur parallelogramma eſſe æqualia, nam ſi eſt vt DB ad BE, *a* ita GB, ad BF; erit etiam vt DB ad BE, ita AB ad FE; item vt G B ad B F, ita BC ad FE, *b* quare eſt etiam vt AB ad FE, ita BC ad idem FE. Paralllelogramma igitur AB, BC, ſunt æqualia.

a 1. 6.
b 9. 5

Propositio 15. Theor. 10.

Æqualium & vnum vni angulum æqualem habentium triangulorum reciproca sunt latera. Et quorum latera circa æquales angulos sunt reciproca, ea triangula sunt æqualia.

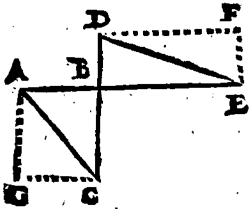

Patet propositio ex præcedente: nam triangula sunt dimidium parallelogrammorũ, quæ sub duobus lateribus triangulorum ęquales angulos continentibus describi possunt; quæ ergo est ratio parallelogrammorum & laterum, eadem est triangulorum; vt si sint triangula æqualia ABC, BDE, quibus æquales sint anguli ad B; ponatur BE ipsi AB, in directum; & ex consequenti DB ipsi BC, perficianturque parallelogramma BG, BF. Tunc vero per preced. erunt latera circa angulos ad B, reciproca, quę eadem sunt latera triangulorum. Eadẽ me-

methodo demõſtrabitur poſterior pars propoſitionis.

Propoſ. 16. Theore. 11.

Si quatuor lineæ proportionales fuerint, erit quod ſub extremis continetur rectãgulum, æquale ei quod ſub medijs. Et ſi rectangulum ſub extremis contentum æquale eſt ei quod ſub medijs, quatuor illæ lineæ ſunt proportionales.

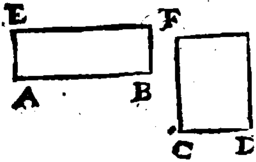

Sint quatuor lineæ AB,CD,CF, A E, proportionales: quę ita collocentur vt AE, AB, & CF,CD, rectos ãgulos A,& C,cõtineãt,cõpleãturq; parallelogrãma BE & DF; quę dico eſſe ęqualia: nã latera circa æquales angulos A & C,reciprocãtur ex hypotheſi. Sunt *a* ergo parallelogramma ęqualia; quorum BE ſub extremis lineis, DF ſub medijs continetur.

E conuerſo ſi ſub ijſdem lineis conſtituantur parallelogramma, angulis A & C exiſtentibus rectis, eaque parallelogramma ſint æqualia, *b* erunt latera circa *a* 14.6.

circa angulos A & C, reciproca, hoc est erit vt AB ad CD, ita CF, ad AE; si ergo quatuor lineæ &c.

Propo.17 .Theore.12.

Si tres rectæ proportionales fuerint, quod sub extremis cõtinetur rectangulũ, æquale est quadrato quod à media describitur. Et si quadratũ à media descriptum, rectangulo sub extremis est æquale, proportionales sunt tres illæ lineæ.

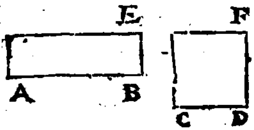

Sint tres lineę AB, CD, BE proportionales; id est, vt AB ad CD, ita CD ad BE, fiatque sub extremis AB, BE rectangulum AE, & a media D quadratum CF. Quia ergo est vt AB ad CD, ita CD, vel illi æqualis DF, ad BE; erunt quatuor rectę AB, CD, DF, BE proportionales; a rectãgulum ergo CF quod sub medijs CD, DF cõtinetur (hoc est quadratum CF) æquale est ipsi AE, quod continetur sub extremis AB, BE.

a 16.6.

E con-

E conuerſo ſi quadratum mediæ CD rectangulo ſub extremis æquale ponatur, oſtendetur tres illas lineas eſſe proportionales, vt in prop. præce. Si ergo tres rectæ &c.

Propoſi. 18. Proble. 6.

Super data recta dato rectilineo ſimile, ſimiliterque poſitum deſcribere.

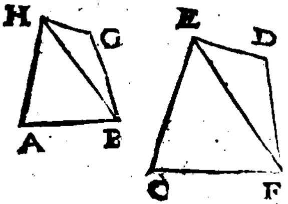

Sit data recta A B, datũ rectilineum CD, in quo ducatur recta EF. Deinde ad puncta A & B rectæ AB conſtituantur anguli A & ABH æquales ipſis C & CFE; *a* erit proinde reliquus AHB reliquo CEF æqualis, & triangula tota AHB, CEF æquiangula, *b* & latera proportionalia. Amplius ad puncta H & B rectæ HB conſtituantur HBG, BHG, ipſis EFD, FED æquales, & proinde reliquus G reliquo D erit æqualis, & triangula, vt prius, æquiãgula, lateraque proportionalia. Et factum

a 32. 1.

b 4. 6.

ctum est quod petitur. Nam cum triãgula partialia rectilineotum AH & CD ostensa sint omnibus angulis æqualia, & omnibus lateribus proportionalia, sunt eæ figuræ similes, & similiter positæ. Quod si rectilineum datũ plures angulos quam quatuor contineret, pluries esse repetenda æqualium angulorum constructio, pluribus quã duobus triangulis constitutis, & demonstratio procedet vt prius. Super data ergo recta &c.

Propo. 19. Thore. 3.

Similia triangula sunt in duplicata ratione suorum laterum homologorum.

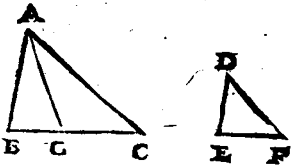

Sint ABC, DEF triangula similia, habentia angulos B & E æquales. Dico triangulum ABC ad DEF, duplicatam habere

habere eam proportionem, quæ est inter latera homologa B C, E F. a Sumatur enim ipsarum BC , E F, tertia proportionalis B G, vt sit sicut BC ad E F, ita E F ad B G; ducaturque A G. Sunt ergo ex positis. a 11. 6.

Vt AB ad BC, ita DE ad EF.
Permut. Vt AB ad DE ita BC ad EF.
Sed Vt BC ad EF, ita EF ad BG;

Triangulorum igitur ABG, DEF latera circa æquales angulos B & E sunt reciproca, b ac proinde triangula ABC DEF sunt æqualia. Et quia est vt BC ad ad EF, ita EF ad BG, c habet BC ad BG duplicatam eam rationem quam habet ad EF. vt vero BC ad BG, d ita est triangulum ABC ad triangulum DEF, & illi æquale ABG: quare ABC tam ad triãgulum DEF, quam ad ABG duplicatam habet eam proportionem quæ est inter latera homologa, BC & EF. Similia ergo triangula &c. b 15. 6. c 11. 5. d 1. 6.

Corollarium.

Ex his patet si tres lineæ proportionales fuerint, esse vt primam ad tertiam ita triãgulum super prima descriptum ad simile similiterque positum super secunda. Nam

osten-

ostensum est esse vt BC ad BG, ita triangulum ABC super prima BC, ad triangulum DEF simile similiterque positum super secunda EF.

Propo. 20. Theor. 14.

Similia poligona in similia triangula diuiduntur, numero æqualia & totis homologa. Et polygona duplicatam inter se eam habent rationem, quæ est inter latera homologa.

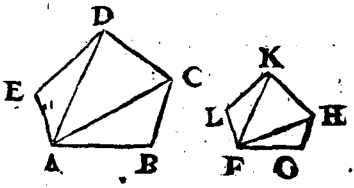

Sint polygona similia ABCDE, FGHkL; sintque anguli EAB, LFG æquales angulus vero G angulo B, & sic ordine deinceps: sint denique latera circa æquales angulos proportionalia, vt EA ad AB ita LF ad FG &c; ideoque latera AB, FG, &c, erunt homologa.

Dico primo, hæc poligona ductis rectis rectis AD AC, FK, FH, diuidi in triangula

gula similia. Nam quia angulus B æqualis est angulo G, & latera circa hos angulos proportionalia, a æquiangula erunt triãgula ABC, FGH & similia: eadem ratione ostendetur triãgula DAE, kFL esse simila, ob æquales angulos E & L. Nunc vero b quia est vt AC ad CB ita FH ad HG (ob similia triangula ACB, FHG) & vt CB ad CD ita HG ad HK ob similia polygona; collocabuntur iuxta 22. 5. ternæ & ternæ magnitudines.

a 6. 6.

b 4. 6.

AC CB CD: FH GH HK.

Ergo ex c æquo vt AC ad CD ita FH ad HK

c 22. 5.

Et quoniam angulus BCD, ipsi GHk est æqualis, & ablatus ACB, ablato FHG, erunt reliqui ACD, FHk etiam æquales. d Quare triangula ADC, FkH erunt æquiangula & similia, cum circa æquales angulos ACD, FHk habeant latera proportionalia. Omnia ergo triangula polygonorum ostensa sunt similia.

d 6. 6.

Dico secundo esse totis homologa, hoc est sicut vnum triangulum ad triãgulum sibi respondens alterius polygoni, ita esse polygona tota inter se. Quia enim

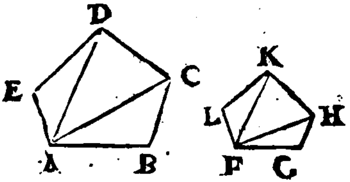

e 19. 6. enim similia sunt triãgula ABC, FGH, e erũt in duplicata ratione laterum homologorum AC, FH; & ob eandem caussam triangula ACD FHK, sunt in duplicata ratione eorundem laterum AC, FH. Quare vt triangulum ABC ad F G H, ita ACD ad F H k, similiterque ostendetur triangula AED, FLk esse in eadem duplicata ratione laterum eorundem AC, F H: sunt ergo triangula polygonorum proportionalia. Cum

f 12. 5. vero quotcunque magnitudines f quotcunque magnitudinum sunt proportionales, sicut est vna ad vnam ita omnes ad omnes. Est ergo polygonun ad polygonum sicut triangulum ad triangulum.

Dico tertio, polygona esse in duplicata ratione laterum homologorum

g 9. 6. AB, FG. Nam quia triangula sunt g in duplicata ratione laterum, & polygona

sunt

ſunt vt triangula, erunt etiam polygona in duplicata laterum ratione. Similia ergo polygona &c.

Corollarium.

Eadem methodo probabitur omnes figuras rectilineas eſſe in duplicata ratione laterum homologorum.

Propo. 21. Theor. 15.

Quæ eidem rectilineo ſunt ſimilia, & inter ſe ſunt ſimilia.

Si enim figuræ A BC, GHK eidem D E F ſint ſimililes; quia anguli A & G ſũt vni D ęquales, erũt & inter ſe ęquales; & ita probabitur omnes angulos, omnibus angulis eſſe ęquales; & latera *a* circa eos eſſe proportionalia, ſi lateribus eiuſdem tertij ſint proportionalia, ac propterea A B C, GHK eſſe figuras ſimiles. *a* 11. 6.

Q Pro-

Propositio 22. Theore. 16.

Si quatuor rectæ proportionales fuerint, rectilinea similia & similiter ab ijs descripta erunt proportionalia. Et si à rectis lineis similia similiterque descripta rectilinea proportionalia fuerint, ipsæ rectæ lineæ proportionales erunt.

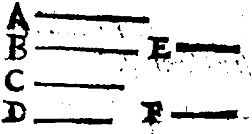

Sint quatuor rectæ A,B,C, D proportionales; dico descriptis similibus rectilineis puta triangulis super A & B, & similibus seu triangulis seu alijs rectilineis super C & D, hæc rectilinea fore proportionalia. Sumatur e-
a 11. 6. nim ipsarum A & B tertia *a* proportionalis E. & ipsarum C & D, tertia pro-
b 22. 5. portionalis F; eritque ex æquo vt A *b* ad E, ita C ad F. Vt autem A ad E, ita est
b 20 6. rectilineum *c* super A ad rectilineũ super E; & vt C ad F; ita etiam earum rectilinea. Ergo vt rectilineum super A ad rectilineũ super B, ita rectilineũ super C

ad

ad rectilineũ ſuper D. Et ſic probatum eſt rectilinea eſſe proportionalia.

E conuerſo autem ſi rectilinea ſint proportionalia, & ſimilia ſimiliterquę poſita; etiam latera erunt proportionalia; nam rectilinea duplicatam [d] habent rationem illam eandem, quæ eſt inter latera. d 20. 6.

Propo. 23. Theore. 17.

Æquiangula parallelogramma inter ſe proportionẽ habent ex laterũ proportionibus compoſitam.

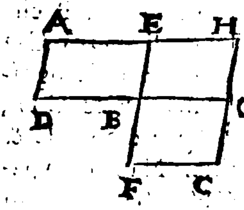

Sint parallelogrãma AB, BC, habentia angulos ad B ęquales; & ita diſpoſita vt DB ipſi BG iaceat in directum, compleaturque parallelogrammum BH. Cum ergo ſit vt AB [a] ad BH ita DB ad BG, & vt BH ad BC ita EB ad BF, erit proportio ipſius AB ad BC compoſita [b] ex proportionibus inter AB, BH, & inter BH, BC; cumque a 1. 6. b 5. def. 6.

c 20. 6. hę rationes eædem sint c cum ijs quæ sunt inter latera DB, BG, & inter latera EB, BF; erit quoque proportio ipsius AB ad BC composita ex proportionibus laterum eorundem, quod erat demonstrandum.

Propos. 24. Theor. 18.

In omni parallelogrammo, quæ circa diametrum sunt parallelogrāma, & toti, & inter se sunt similia.

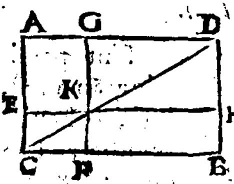

In parallelogrammo AB circa diametrū CD sint parallelogrāma EF & GH, quæ dico esse & toti, & inter se similia. Nam quia parallelogrammum GH habet angulum ad D communem cum toto, & angulus DHk ęqualis est a interno & opposito B; erunt etiam anguli HKG, KGD æquales reliquis A & ACB totius parallelogrammi; & eodem modo ostendetur angulos omnes parallelogrammi EF, angulis totius AB esse æqua-

a 29. 1.

quales. Iam vero quia triangula DkG, DKH *b* æquiangula sunt, & similiter triangula DAC, DBC; erit vt DA *c* ad AC, ita DG ad Gk; latera ergo circa æquales angulos A & G sunt proportionalia. Rursus vt AC ad CD ita Gk ad kD, & vt CD ad CB ita kD ad KH; Ergo ex equo *d* vt AC ad CB, ita GK ad KH; & sic latera circa equales angulos G K H, ABC sunt proportionalia. Neque aliter monstrabitur latera circa alios angulos æquales esse proportionalia. Sunt ergo parallelogramma EF, GH similia toti AB, ac proinde etiam *e* inter se.

b 29. 1.
c 4. 6.
d 22. 5.

Proposi. 25. Proble. 7.

Dato rectilineo simile similiterque positum, & alteri dato æquale constituere.

a 21. 6.

Sit constituendum rectilineum simile ipsi A, & equale alteri B. Fiat ergo *a* super CD parallelogrammum *a* 44. 1.

CF, æquale ipsi A, & super DF, in angulo FDH equali ipsi ECD, fiat parallelogrammū DG, ipsi B æquale. Amplius
b 13. 6. rectarum CD, DH inueniatur b media proportionalis KL, super qua fiat recti-
c 18. 6. lineum M, simile c ipsi A, eritque rectilineum M factum vt proponitur. Est enim simile ipsi A ex hypothesi; esse autem equale ipsi B sic ostendo. Quia re-
d 20. 6. ctæ CD, KL, DH sunt proportionales, erit vt prima d CD ad tertiam DH, ita rectilineum super primam, id est A, ad

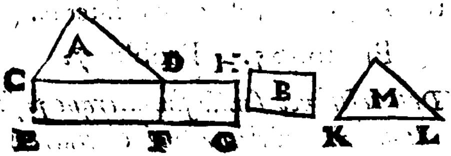

rectilineum super secundam id est ad
e 1. 6. M: sed vt CD ad DH, ita e parallelogrammum CF id est A, ad DH, hoc est ad B. Quare erit vt A ad B, ita A ad M, ideoque rectilinea B & M erunt equalia. Dato ergo rectilineo &c.

Pro-

Proposi. 26. Theore. 19.

Si à parallelogrammo auferatur parallelogrammũ simile toti, & communem vnum angulum cum eo habens, hoc circa eandem diametrum cum toto consistit.

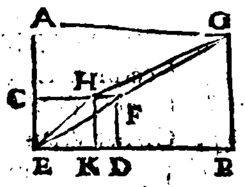

Ex parallelogrammo A B, auferatur simile C D, habens angulum eundem ad E cum toto, ducanturque rectæ EF, FG. quæ si non sunt diameter totius A B, sit ergo alia diameter, puta E H G, ducaturque HK ipsi FD parallela; eruntque CK & AB parallelogramma similia: est ergo vt AE ad EB, ita CE ad EK; sed quia similia etiam ponuntur CD & AB est vt AE ad EB, ita CE ad CD; habet igitur CE eandem rationem ad EK & ED; quare EK & ED sunt æqualia, pars & totum, quod fieri nequit. Non est ergo diameter E H G, neque alia erit quàm EFG: quod erat probandum. a 24. 6.

Propo. 27. Theore. 20.

Omnium parallelogrammorum secundum eandem rectam applicatorum & deficientium figuris parallelogrammis similibus ei quod à media describitur, maximum id est quod ad mediam applicatur, simile existens defectui.

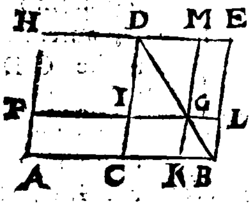

Recta AB bisecetur in C, & super dimidia CB fiat vtcunq; parallelogrammum CE, cuius diameter BD. Cõpleto ergo parallelogrammo BH, parallelogrammum AD erit super dimidium AC, deficietque à toto BH, parallelogrammo CE; estque AD simile defectui CE. Hoc igitur parallelogrammum AD dico esse maximum eorum quæ super AB posita deficiunt parallelogrammis similibus & similiter positis ipsi CE. Sumatur enim in recta DB quodcunque punctum, puta G, ducanturque KM & FL ipsis

ſis AB, BE parallelæ; eritque parallelogrammum AG poſitum ſuper AB,& deficiens ipſo kL quod ſimile eſt, & ſimiliter *a* poſitum ipſi CE. Dico ergo parallelogrammum AG minus eſſe ipſo AD. Quia enim æqualia ſunt FD, & DL ob baſes *b* æquales HD, DE, & DL maius eſt quam GE hoc eſt quam CG (ſunt enim CG & GE complementa ipſius CE, ideoque *c* æqualia) erit etiam FD maius quam CG, eodem exceſſu IM. Si igitur ipſis FD, CG commune addatur AI erit AD maius quam AG. Omnium ergo parallelogrammorum &c.

a 24. 6.
b 36. 1.
c 43. 1.

Propoſitio 28. Proble. 8.

Ad datam lineam rectam dato rectilineo æquale parallelogrammum applicare deficiens figura parallelogrãma, quæ ſit ſimilis, alteri datæ. Oportet autem datum rectilineum non eſſe maius parallelogrammo, quod ad dimidium datæ rectæ applicari poteſt iuxta tenorem prec. prop.

Repetatur exemplum ſuperioris propoſi-

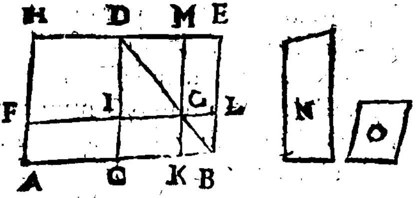

positionis, in quo ad rectam AB sit applicandum parallelagrammum æquale rectilineo N & deficiens parallelográmo quod sit simile ipsi O. Super dimidia ergo ipsius AB fiat parallelogrammum *a* CE, simile & similiter positum
a 18. 6. ipsi O, compleaturque parallelogrammum BH. Quod si contingeret CE vel AD ipsi N esse ęquale, factũ esset quod petitur. Si autem AD maius est quam N (nam minus esse non debet; cum enim AD sit omnium maximum quæ applicari possunt iuxta tenorem prop. præcedentis, si esset AD minus ipso N nullum aliud applicari posset ad AB æquale ipsi N) constituatur æquale excessui parallelogrammum IM, simile *b*
b 25. 6. simililerque positum ipsis O & CE, quodque propterea poni poterit circa
c 26. 6. *c* eandem diametrum DB. Iam vero pro-

productis rectis FL & LM, erit parallelogrammum AG applicatum rectæ AB deficiens parallelogrammo KL, simili ipsius IM, hoc est ipsius O. Idemque æquale est ipsi N. Nam quia ostensum est AG deficere ab AD, parallelogrammo IM, & rectilineum N ab eodẽ AD seu CE deficit eodem parallelogrammo IM, sequitur rectilineum N, & parallelogrammum AG esse ęqualia. Ad datam ergo rectam &c.

Propo. 29 Proble. 9.

Ad datam rectam dato rectilineo æquale parallelogrammum applicare, excedens datam rectam figura parallelogramma, quæ similis sit dato alteri parallelogrammo.

Ad datam rectam AB sit applicandũ parallelogrammum æquale rectilineo C, & excedens rectam AB parallelogrãmo simili ipsius D. Super recta ergo EB dimidia ipsius AB fiat parallelogrãmũ cuiuſuis magnitudinis, dummodo [a] simile sit ipsi D similiterque positum; fiatque rursus parallelogrammum GH simile eidem D, æquale [b] vero ipsis EF & C

a 18. 6.

b 25. 6.

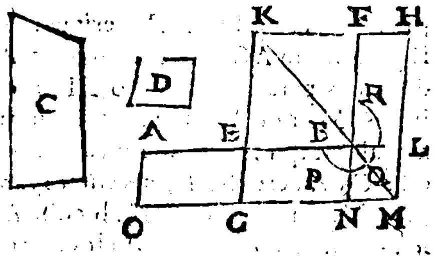

& C simul sumptis; habeatque angulū EKF communem cum parallelogrammo EF. Completis igitur parallelogrāmis OE, GB, NL, cum GH sit positum æquale ipsis EF & C simul sumptis, ablato communi EF, gnomon PQR ipsi C erit æqualis. Et quia ob bases æquales c æqualia sunt OE & GB, æqualia item d complementa GB & BH, si loco ipsius BH substituatur æquale OE, erit parallelogrammum AM æquale gnomoni PQR; ideoque etiam rectilineo C. Quare ad rectam AB applicatum est parallelogrammum AM, æquale dato rectilineo C, excedens rectam AB figura parallelogramma NL, quæ similis est dato parallelogrammo D, cum sit circa eandem diametrum cum ipso EF,

c 36. 1.
d 43. 1.

quod

quod positum est simile ipsi D. Ad datã ergo rectam &c.

Propositio 30. Proble. 10.

Datam lineam rectam extrema ac media ratione secare.

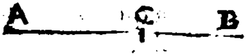

Recta AB ita secetur in C, vt rectangulum sub *a* tota AB & segmẽto BC, sit æquale quadtato alterius segmenti AC; eritque recta AB secta extrema & media ratione: nam erit sicut AB, ad AC, ita AC ad CB. *a* 11. 2.

Propo. 31. Theore. 21.

In rectangulis triangulis figura quæuis super latere rectum angulum subtendente, æqualis est figuris, quæ priori illi similes, & similiter positæ super lateribus rectum angulum continentibus describuntur.

In triangulo ABC latus BC subtendat angulum rectum BAC, & super BC descripta sit figura *a* quæuis puta CD, cui similes & similiter positæ sint AE *a* 18. 6.

AF

A F, super lateribus angulum rectum continentibus. Quia ergo tres omnes figurę sunt similes, erunt in duplicata b 20. 6. ratione laterum b homologorum; in qua etiam ratione essent quadrata eorundem laterum; sed quadrata super AB AC essent æqualia c quadrato ipsius BC, ergo etiam figuræ similes super ijsdē AB AC, sunt ęquales ipsi CD. In rectangulis ergo triangulis &c.

c 47. 1.

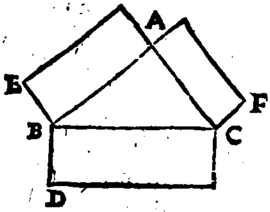

Proposi. 32. Theor, 22.

Si duo triangula habentia duo latera duobus lateribus proportionalia ad vnum angulum componantur, ita vt latera homologa sint parallela, reliqua latera in directum erunt constituta.

Duo triangula ABC, DCE habentia latera proportionalia, hoc est vt AB ad AC

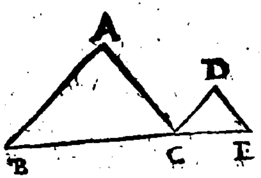

AC, ita DC ad DE, componantur ad cõstituẽdum angulum ACD; sintque tã antecedentia AB, DC, quam consequentia AC, DE parallela. Dico reliqua latera BC, CE iacere in directũ. Quia enim recta CD cadit in parallelas CA, ED; erunt *a* anguli alterni D & DCA æquales; æquales item BAC, & ACD cum etiam recta AC cadat in parallelas AB & DC; æquales ergo sunt anguli A & D, cum eidem tertio ACD ostensi sint ęquales; & cum circa eos latera sint proportionalia, æquiangula sunt *b* triãgula ABC, DCE; anguli ergo B & BCE sunt æquales; additis ergo æqualibus A & ACD, pares erunt duo anguli B & A, duobus DCE, ACD, siue toti ACE: rursusque addito communi ACB, erũt duo anguli ACB, ACE pares tribus A, B, & ACB; sed hi tres æquales sunt duobus rectis, *c* ideoque BC & CE *d* iacent in directum. Si ergo duo triangula.

a 29. 1.
b 6. 6.
c 32. 1.
d 14. 1.

Pro-

Propo. 33. Theore. 23.

In æqualibus circulis anguli eandem habent rationem cum peripherijs quibus insistunt, siue ad centra siue ad peripherias constituti insistant. Eandem insuper proportionem habent sectores, quippe qui ad centra consistunt.

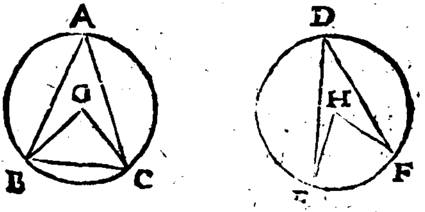

Sint æquales circuli ABC DEF, quorum centra G & H; & arcubus BC, EF insistant ad centra anguli BGC, EHF. Dico hos angulos esse inter se vt arcus BC & EF. Nam si arcus BC, EF,
a 27. 3. sunt æquales, a æquales sunt anguli BG C, EHF. Quare si alter arcus esset maior, puta BC, aut minor; maior quoque aut minor esset angulus BGC quã EHF,
b def. 5. 5. & sic quoque erit in b æquemultiplicibus; sunt ergo anguli BGC, EHF, sicuti

arcus

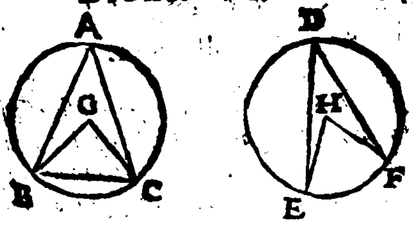

arcus BC, EF.

Eodem modo probabitur angulos A & D qui insistunt ad ambitum, esse vt sunt ijdem arcus.

Denique sector rectis BG, GC & arcu BC comprehensus, est ad sectorem EHF, sicut arcus BC ad arcum EF. Nam si arcus sunt equales, æquales etiam erunt *c* ductæ rectæ BC EF; & anguli ad centra *d* G & H, & tota triangula *e* BGC, EHF æqualia, æquales item portiones circulorum quas auferunt *f* rectæ BC, EF, quare & sector BGC par erit ipsi EHF; quod si arcus BC maior esset ipso EF, cætera omnia essent maiora in circulo ABC, si minor, minora; & sic quoque erit *g* in æquæmultiplicibus: est ergo sector BGB, ad sectorem EHF, sicut arcus BC ad arcum EF. In æqualibus ergo &c.

c 29. 3.
d 27. 3.
e 4. 1.
f 28. 3.
g def. 5. 5.

R Corol-

Corollarium.

Hinc manifestum quoque est sic esse sectorem ad sectorem, sicut est angulus ad angulum; cum vtraque proportio eadem sit proportioni arcus ad arcum; quare & inter se eadem sunt.

FINIS.

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

ERRATA.